

1910/1911

2010/2011

L U S T R U M S A E C U L A R E C O L L E G I I

„Szabadon szolgál a szellem”

IGAZOLÁS

Igazoljuk, hogy Kovács Dominik (Neptun kód: J03B1Z) „A mi családunk órára pontos” – Egy katolikus főhercegi család traumafeldolgozó eljárásai Bródy Sándor A szerető című darabjában című előadásával részt vett az ELTE Eötvös József Collegium által szervezett XX. Eötvös Konferencián 2019. április 12-13-án.

Budapest, 2019. április 13.

Farkas Flóra
főszervező
Tudományos Bizottság
elnöke

Dr. Horváth László
igazgató
ELTE Eötvös József
Collegium

Kocsis Ábel
főszervező
EJC Választmány alelnöke

XX. EÖTVÖS KONFERENCIA

ABSZTRAKT- ÉS PROGRAMFÜZET

PROGRAM

A KONFERENCIA PROGRAMJA

Április 12. péntek

„A” szekció

„B” szekció

„C” szekció

9:00 A konferencia megnyitója

9:15–11:15
Társadalomföldrajz

10:00–11:30
Szociológia és határterületei

9:15–11:40
Színháztudomány

11:25–12:05
Természetföldrajz

11:55–12:55
Plenáris előadás

12:15–13:35
Kémia

13:35–14:35 Ebédszünet

14:35–16:15
Matematika és informatika

14:35–16:05
Szociológia

14:45–18:30
Irodalomelmélet és
kultúratudomány

16:30–20:00
Filozófia

16:30–19:40
Nemzetközi tanulmányok

Április 13. szombat

„A” szekció

„B” szekció

„C” szekció

9:00–10:40
Fizika

9:00–11:00
Ókortörténet

9:00–11:00
Orientalisztika

11:10–12:10 Kerekasztal-beszélgetés

„Környezeti nevelés és fenntarthatóság”

12:10–13:10 Ebédszünet

13:10–16:50
Tanulás- és tanításmódszertan

13:10–14:40
Közép- és koraujkor-történet

12:40–16:20
Nyelvtudomány

16:55–19:25
Irodalom és interpretáció

14:50–15:50
Plenáris előadás

16:30–20:20
Biológia

16:00–18:00
Új- és jelenkor 1945 előtt

18:10–19:40
Új- és jelenkor 1945 után

PROGRAM

RÉSZLETES PROGRAM

Április 12. péntek

9:00-9:10 A konferencia megnyitója

11:55–12:55 Plenáris előadás: A nyelvhasználat és társadalmi nemek viszonyának három paradigmája

Előadó: Barát Erzsébet

„A” SZEKCIÓ

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ SZEKCIÓ

(„A” szekció, péntek 9:15–11:15)

09:15–09:35	Lovász Csaba Máté; Uhljár Péter: Kiskapacitású vízerőművek Magyarországon
09:35–09:55	Uhljár Péter: Az élelmiszerbolt-hálózat térszerkezetének jellemzői Budapesten
09:55–10:15	Nod Gabriella: IT technológiák alkalmazása az utazásszervezésben
10:15–10:35	Izing Máté Antal: Kárpátalja falusi turizmusa, különös tekintettel Viskre
10:35–10:55	Orsós György: Szimbolikus térfoglalás Szarajevóban
10:55–11:15	Vác István Dávid: A „Great Game” és a Royal Geographical Society, avagy a földrajz Nagy-Britannia szolgálatában

TERMÉSZETFÖLDRAJZ SZEKCIÓ

(„A” szekció, péntek 11:25–12:05)

11:25–11:45	Varga Péter: Turizmusfejlesztés és geoturizmus a Gerecse Natúrparkban
11:45–12:05	Konkoly Sándor: A Mohácsi-sziget keletkezése és Duna-problematikája

KÉMIA SZEKCIÓ

(„A” szekció, péntek 12:15–13:35)

12:15–12:35	Térmeg Anita: Angiopep-2-daunomicin konjugátumok szintézise és biológiai vizsgálata
12:35–12:55	Csorba Benjámin: Tömegeffektusok elméleti vizsgálata a $\text{CH}_3 + \text{HBr} \rightarrow \text{CH}_4 + \text{Br}$ reakció mikroszkopikus mechanizmusának felderítésére
12:55–13:15	Thén Wanda: A légköri nukleáció gyakoriságának változása 6 mérési év során
13:15–13:35	Telek András: Látható fénnel aktiválható lizinszármazékok szintézise epigenetikai kutatásokhoz

PROGRAM

MATEMATIKA ÉS INFORMATIKA SZEKCIÓ

(„A” szekció, péntek 14:35–16:15)

14:35–14:55	Ferenczi Larisza; Ferenczi Tibor: Manipuláció információhiányos közegben az elmosódott pluralitás esetén
14:55–15:15	Keliger Dániel: MAC protokoll elemzése mean field közelítéssel
15:15–15:35	Lévai Emese: Felületmodellezés differenciálgeometriai eszközökkel
15:35–15:55	Komáromi Mátyás: GView: Hatékony gráfmegjelenítés RefactorErlhez
15:55–16:15	Nagy Gergely; Mészáros Áron Attila: Erlang programok energiafogyasztásának vizsgálata

FILOZÓFIA SZEKCIÓ

(„A” szekció, péntek 16:30–20:00)

16:30–17:00	Élő Csenge Enikő: Meghatározatlan valóság – Az anyag interpretációja Plótinusz filozófiájában
17:00–17:30	Zágorhidi-Czigány Domonkos: Megismerés és pesszimizmus – Lovecraft filozófiája
17:30–18:00	Császár Andrea Mária: Politikai szabadság mint reflexív fogalom Hannah Arendt politikai egzisztencializmusában
18:00–18:30	Farkas Vendel: Értelmezhető-e a szakrális tapasztalat? Az epikureus teológia modern megközelítésben
18:30–19:00	Kovács Dániel Attila: A test és a szelf Plótinusznál
19:00–19:30	Ujváry Szilvia: Analógiák Kierkegaard és Wittgenstein filozófiájában
19:30–20:00	Erdős Gergely Erik: Behaviorizmus – egy elmélet a filozófia és pszichológia határán

„B” SZEKCIÓ

SZOCIOLÓGIA ÉS HATÁRTERÜLETEI SZEKCIÓ

(„B” szekció, péntek 10:00–11:30)

10:00–10:30	Cser Nóra: Létezhet-e egységes tudománykommunikáció, amely magában foglalja a természettudományokat és a bölcsészettudományokat is?
10:30–11:00	Orova Blanka Róza: Freaks remake – A klasszikus és modern "freak show-k" hasonlóságai és különbözőségei
11:00–11:30	Oláh Julianna: Spirituális tartalmak és hatásaik magyar fiatal felnőttek körében

PROGRAM

SZOCIOLÓGIA SZEKCIÓ

(„B” szekció, péntek 14:35–16:05)

14:35–15:05	Sarnyai Benedek Máté, Bui Tuan Anh: Társadalmi erőforrások szerinti osztály? – Egy empirikus kutatás elméleti keretének tárgyalása
15:05–15:35	Kökény Martina: A politikai kommunikációban megjelenő családalapítási koncepciók megítélése a fiatalok körében, survey kísérlet alkalmazásával
15:35–16:05	Gyuk Izabella: Tudományos újrahasznosítás, avagy mit lehet kezdeni egy rosszul működő kérdőívvel?

NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZEKCIÓ

(„B” szekció, péntek 16:30–19:40)

16:30–17:00	Banos Benjamin: A magyar euró – érvek/ellenérvek a bevezetés mellett/ellen
17:00–17:30	Budai Mihály Egon: A Kúria szerepe az európai uniós munkajog érvényesítésében
17:30–18:00	Barta Leila: Az elnöki rendszer Ukrajnában
18:00–18:10	<i>Kávészünet</i>
18:10–18:40	Papp Zsanett Gréta: Grönland mint a nagyhatalmak modern játszótere – Globális klímaváltozás és geopolitikai érdekérvényesítés
18:40–19:10	Ármás Julianna: Hibrid hadviselés: a befolyásszerzés új eszköze a posztszovjet térségben?
19:10–19:40	Mogyorósi Renátó Manuel: A Putyin-korszak birodalmi külpolitikája a Krím-félsziget annektálásának tükrében

„C” SZEKCIÓ

SZÍNHÁZTUDOMÁNY SZEKCIÓ

(„C” szekció, péntek 9:15–11:45)

09:15–09:45	Kovács Viktor: „...légy olyan, mint Mirigy” – A <i>Csongor és Tünde</i> intrikusának világirodalmi előképei
09:45–10:15	Kovács Dominik: „A mi családunk órára pontos” – Egy katolikus főhercegi család traumafeldolgozó eljárásai Bródy Sándor <i>A szerető</i> című darabjában
10:15–10:45	Ungvári Sára: Az ágy mint díszletelem használata a Societas Raffaello Sanzio Tragedia Endogonia című előadássorozatában
10:45–11:15	Kazsimér Soma Balázs: Saját perzsa, saját név, saját én – Az identitás és a lírai nyelv kérdései Sopotnik Zoltán <i>Saját perzsa</i> című drámájában
11:15–11:45	Jungbauer Loretta Anna: A halál megjelenítése Christopher Marlowe <i>Nagy Tamerlánjának</i> első és második részében

PROGRAM

IRODALOMELMÉLET ÉS KULTÚRATUDOMÁNY SZEKCIÓ

(„C” szekció, péntek 14:45–18:30)

14:45–15:15	Szabó Csanád: A kánon mint önmagára emlékező rendszer – Harold Bloom kánonfogalmának elemzése
15:15–15:45	Santavetz Anita: A poétika szerep konstruáltsága a Kazinczy-levelezésben
15:45–16:15	Szabó Adrienn: Pont, pont, pont... – a hang és a csönd a kortárs képregényben
16:15–16:30	<i>Kávészünet</i>
16:30–17:00	Fenyő Dániel: A neoavantgárd esztétika politikája
17:00–17:30	Túri Judit: „Folytatják fiai és unokái” – Valódi és fiktív családi naplók a magyar irodalomban
17:30–18:00	Radnai Dániel Szabolcs: A Balaton irodalmi reprezentációjának alakulástörténete a 19. században
18:00–18:30	Törék Eszter: “Nothing but falsehoods”: Science and Culture De/constructing the Female Heart

PROGRAM

Április 13. szombat

11:10–12:10 Kerekasztal-beszélgetés: Környezeti nevelés és fenntarthatóság

Vendégek: Mudra Viktória, Pilinger Zsuzsanna, Varga Attila

Moderátor: Illés Anett

14:50–15:50 Plenáris előadás: Utópiák és radikális intézkedések. A Magyarországi Tanácsköztársaságról 100 év után.

Előadó: Vörös Boldizsár

„A” SZEKCIÓ

FIZIKA SZEKCIÓ

(„A” szekció, szombat 9:00–10:40)

09:00–09:20	Berta Dénes: Hatékony numerikus módszer fejlesztése a határfeltételek figyelembevételére rugalmas anyagban
09:20–09:40	Boldizsár Bálint: Részecskepolarizáció hidrodinamikai vizsgálata a nehézion-fizikában
09:40–10:00	Horicsányi Attila: Hierarchikus kommunikáció az interneten: fórumokból kinyert adatok, hálózatok elemzése
10:00–10:20	Major András: DNS-metilációs mintázatok vizsgálata hálózatelméleti megközelítéssel
10:20–10:40	Tóth Kristóf: Határozottság a határozatlanságban. Miért tanuljunk kvantummechanikát fizikatanár-szakos hallgatóként?

TANULÁS- ÉS TANÍTÁSMÓDSZERTANI SZEKCIÓ

(„A” szekció, szombat 13:10–16:50)

13:10–13:40	Bór Dorina; Etzler Éva; Galbács Márton: Tovább, tovább, elfogadom, futtatás; avagy az egyetemi licencű szoftverek telepítési nehézségei
13:40–14:10	Seres Zoltán: A környezeti szemléletformálás módszerei és eszközei a földrajztanításban
14:10–14:40	Szabó Róbert: Történelem és fizika interdiszciplináris tanítása az ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnáziumában
14:40–14:50	<i>Kávészünet</i>
14:50–15:20	Barabás Gergő: Angol kiejtési kihívások kémiai fogalmak példáin bemutatva
15:20–15:50	Szabó Veronika: A digitális szövegértés és írástudás fejlesztése magyarórán: egy kutatási projekt tanulságai
15:50–16:20	Egri Dorottya: Lányregények és irodalomoktatás
16:20–16:50	Mogyorósi Renátó Manuel: A PTE elsőéves tanárjelöltjeinek kisebbségekkel kapcsolatos prekonceptiói

PROGRAM

IRODALOM ÉS INTERPRETÁCIÓ SZEKCIÓ

(„A” szekció, szombat 16:55–19:25)

16:55–17:25	Kerti Anna Emese: A fikció lebontása. Kovács András Ferenc „Calvus-verseinek” elidegenítő gesztusairól
17:25–17:55	Mosza Diána: Árvaságregények az énnarráció felől
17:55–18:25	Santavetz Anita: Látványvilág Krúdy Gyula <i>A Napraforgó</i> című regényében
18:25–18:55	Pintér Kitti: „Fige columbatim basia” – Németi Pál erotikus verseiről
18:55–19:25	Tarnai Csillag: A hallgató elbeszélő - Szeredy Dani jelentősége Ottlik Géza Iskola a határon című regényében

„B” SZEKCIÓ

ÓKOR SZEKCIÓ

(„B” szekció, szombat 9:00–11:00)

09:00–09:30	Szücs Adél: Medve-lányok Braurónban, valamint a kultusz megjelenése az athéni Akropoliszon
09:30–10:00	Németh Roland: Hírverés vagy tudatos politikai szemfényvesztés? – Propaganda az Augustus kori éremverésben
10:00–10:30	Magdus Tamás: Ceres istennő megjelenítése az Ara Pacison
10:30–11:00	Marsi Attila: Új adatok a Pest megyei római-szarmata kapcsolatokhoz.

KÖZÉP- ÉS KORAÚJKOR SZEKCIÓ

(„B” szekció, szombat 13:10–14:40)

13:10–13:40	Egyed Regina: „(...) for the loue of your lege lorde”. Anjou Margit régensségének reprezentációja az 1456-os coventryi bevonulásán
13:40–14:10	Varga Virág: „Győr megye legkiválóbb hajtásai”: Főúri nemzetségek társadalmi stratégiái a tartományuraságok időszakában
14:10–14:40	Rácz Balázs Viktor: Megjegyzések a kisédei Rhédey család genealógiájához

ÚJ- ÉS JELENKOR 1945 ELŐTT SZEKCIÓ

(„B” szekció, szombat 16:00–18:00)

16:00–16:30	Erdős András Patrik: „Nekem a saját munkámból szerzett házamban most lakbért kell fizetni!” – A Tanácsköztársaság lakáspolitikája Kispesten
16:30–17:00	Stark Mária Ilona: Szentendre és környékének története és társadalmi változásai az első világháború végétől a Trianoni békeszerződés aláírásáig
17:00–17:30	Taschek Zoltán: Vass József népjóléti miniszteri tevékenysége a Dréhr-per tükrében

PROGRAM

17:30–18:00 **Woditsch Péter:** Jezsuiták a világháborús Kassán. Adalékok a kassai jezsuiták történetéhez.

ÚJ- ÉS JELENKOR 1945 UTÁN SZEKCIÓ

(„B” szekció, szombat 18:10–19:40)

18:10–18:40 **Kiss Zsombor:** Agitáció és propaganda az 1949-es választások idején Budapesten

18:40–19:10 **Somogyi Dániel:** Keletnémet lektorátusok a Magyar Népköztársaság felsőoktatási intézményein (1958-1973)

19:10–19:40 **Cséby Flóra Hanna:** Tudomány és művészet Pier Luigi Nervi építészetében

„C” SZEKCIÓ

ORIENTALISZTIKA SZEKCIÓ

(„C” szekció, szombat 9:00–11:00)

09:00–09:30 **Csordás Domonkos:** A brahman fogalmáról

09:30–10:00 **Nagy Benedek:** Az iszlám miszticizmus megítéléséről

10:00–10:30 **Szalay Zsuzsanna:** A modern asszír identitás és emlékezhelye

10:30–11:00 **Fábian Armin Vincentius:** Modern dél-koreai kereszténység: univerzális vagy egyedi?

NYELVTUDOMÁNY SZEKCIÓ

(„C” szekció, szombat 12:40–16:20)

12:40–13:10 **Garai Luca:** Flapping az amerikai angolban: zárhangok kontra nazálisok

13:10–13:40 **Bajzát Tímea Borbála:** „én tudnék jobban ez kérdésre felelnem” – Az akar, tud, mer/merészkedik segédige + főnévi igenév konstrukció személyjelölésének történeti vizsgálata

13:40–14:10 **Karácsonyi Krisztina:** Egy magyarországi oláh cigány dialektus mondattani sajátosságai

14:10–14:40 **Hauber Kitti:** Személynév – nyelvhasználat – etnikum korrelációja Pozsony vármegye boszorkánypereiben a 17–18. századból

14:40–14:50 *Kávészünet*

14:50–15:20 **Filyó Fanni:** „Gilets jaunes”: mártírok vagy hóhérok? A bordeaux-i online média nyelvészeti elemzése

15:20–15:50 **Érsek Csenge:** Kutatás, alkalmazkodás, ellenőrzés – hogyan fordítanak a fordító szakos hallgatók?

15:50–16:20 **Haraszi Rajmund:** „Minden norvég más nyelvet beszél, mint amit tanulunk!” – Dialektusok a norvég nyelv oktatásában

PROGRAM

BIOLÓGIA SZEKCIÓ

(„C” szekció, szombat 16:30–20:20)

16:30–16:50	Simon Márton: Funkcionális redundancia az S100 fehérjecsaládon belül
16:50–17:10	Marosi Endre Levente: Axonális ionotróp receptorok a hippocampalis moharost terminálisokon
17:10–17:30	Müller Anna: Specifikus aminosav jelölési stratégia alkalmazása a humán transzmembrán proteom vizsgálatára
17:30–17:50	Fülöp Máté: Lineáris motívumok kísérletes vizsgálata a BMPR2–Tctex-1 rendszerben
17:50–18:10	Zsilák Borbála Anna: Jutalmazó ingerekre mutatott egyedi különbségek vizsgálata kutyán a jel-követő/cél-követő viselkedéses paradigma alkalmazásával
18:20–18:40	Füzesi Dóra: Számítógépes anyagcseremodell a M. tuberculosis nukleotid anyagcseréjének feltérképezésére
18:40–19:00	Papp Anikó: Keringő miRNS-ek Vizsgálata Akut Leukémiákban
19:00–19:20	Szebik Huba: A fiatalkori szociális zavarok hatása a felnőttkori agresszív magatartásra és a prefrontális kéreg hálózati működésére
19:20–19:40	Nagy Anikó Zsuzsanna: A Yorkie transzkripció koaktivátor szerepe a krinofágia folyamatában
19:40–20:00	Pejtsik Diána: A korai környezet szerotonerg jelátvitelre és ezen keresztül a viselkedési válaszkészségre gyakorolt hatásai zebradánió modellben
20:00–20:20	Jordán Lilla: A környezeti hőmérséklet és a szaporodási befektetés kapcsolata gyíkoknál

ABSZTRAKTFÜZET

TÁRSADALOMFÖLDRAJZ SEKCIÓ
SEKCIÓVEZETŐ: SZALKAI GÁBOR
(„A” SEKCIÓ, PÉNTEK 09:15 – 11:15)

09:15 – 09:35

Lovász Csaba Máté, Uhljár Péter

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium (Uhljár Péter)

Kiskapacitású vízerőművek Magyarországon

A természetvédelmi és fenntarthatósági szempontokra épülő energetikai hálózatok jellege a megújuló energiaforrások rendszerbe állítása. Magyarországon – az elmúlt évek fejlesztéseinek tekintetében – a naperőművek építése előtérbe került. Eközben a szélkerekek üzembe állítása a szigorú szabályozások miatt stagnál, illetve azok beépített összteljesítményének visszaszorulása várható az elavulás miatt. Ezenkívül a geotermiára és a biomasszára alapuló energiatermelést kell megemlítenünk a fenntartható jelleg alatt (utóbbi a legjelentősebb a megújulók között). Talán feltűnő, hogy a felsorolásból a vízerő-hasznosítás hiányzik. Ennek alapvetően két oka van: egyrészt Magyarország víztestei jellemzően alacsony esésmagasságúak, így a kisebb vízfolyásokon az erőművek építése általában nem éri meg sem gazdasági, sem természetvédelmi szempontból. A nagyobb vízhozamú folyókon – például a Dunán vagy a Dráván – jelentős potenciálok kiaknázatlanok. Ez a lehetőség azonban a Bős-Nagymaros Vízlépcsőrendszer körüli, évtizedek óta fennálló viták miatt „tiltott” kategóriába sorolandó. Másként kifejezve – vélhetően az igen nagy politikai és természeti kockázat miatt – a következő években nem várható társadalmi párbeszéd kezdeményezése sem. Joggal merül fel a kérdés, hogy ezek után mi indokolja a dolgozat témaválasztását. Jelen kutatással nem egy, a vízennergiatermelésre alapuló energetikai forgatókönyv beharangozása a célunk, hanem – kerülve a dunai, a tiszai és a drávai vízlépcsők kérdését – a jelenleg marginálisan kezelt, összességében 15-20 MW összteljesítményt kitevő kiskapacitású vagy törpe vízerőművek mérnöki, gazdasági és nem utolsósorban természetvédelmi szempontból indokolt bővítési lehetőségeinek számbavétele. Ezzel összhangban fogalmaztuk meg a dolgozat hipotézisét, miszerint az adottságok lehetővé teszik a jelentős fejlesztést egyrészt fenntartható keretek, másrészt a 0-5 MW méretig terjedő erőműkategóriák intervallumai között. Kiegészítésként a következő kérdéseket fogalmaztuk meg: mi jellemzi, jellemezheti a vízerő-hasznosítás magyarországi fejlődésének trendjét a villamosenergetikai jelleg 19. század végi megjelenésétől a következő évtizedekig bezárólag? Milyen lehetséges helyszíntípusok rejtenek fejlesztési potenciált? Milyen hátrányai és előnyei vannak a kis kapacitású vízerőművek használatának? Milyen szerepe lehet a vízennergiának a jövő energetikai rendszerében? Az eredeti terveink szerint kísérletet tettünk volna konkrét helyszínek kijelölésére egy, a hátrányokat és az előnyöket több síkon értelmező értékelési eljárás segítségével, figyelembe véve az adott vízfolyás-szakaszon az esés és a vízhozam értékeit. Mindamellet hamar világossá vált, hogy mérnöki szakképzettség nélkül ezt a feladatot nem tudnánk elvégezni, így erről a szándékunkról leteztünk. Ellenben az is kiderült, hogy a hazai készlet és a lehetséges helyszínek hasznosításáról nagyszámú tanulmány készült az elmúlt évszázadban és évtizedekben.

09:35 – 09:55

Uhljár Péter

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Az élelmiszerbolt-hálózat térszerkezetének jellemzői Budapesten

A belső társadalmi-gazdasági relációk vizsgálata a külső földrajzi térben izgalmas kihívás, mely különösen igaz a centrumterületeken és a nagyvárosi régiókban, ahol a viszonyrendszerek kapcsolathálója nagyfokú sűrűsödést mutat. Ez adja a tanulmány alapját, melynek célja az élelmiszer-kiskereskedelemen belüli verseny elemzése a budapesti üzletláncok és azok telephelyei közötti összefüggések által. A vizsgálatok során a következő kérdésekre kerestem a választ: milyen szereplőkkel és milyen boltkategóriák mentén zajlik az élelmiszer-kiskereskedelmi verseny Budapesten? A telephelyválasztást, illetve a hálózatok alakzatát mely tényezők befolyásolják? Milyen lehetőségei vannak a magyar tulajdonú üzletláncoknak a piaci pozíciójuk erősítésében?

A kérdések egy felvetés megerősítésére vagy cáfolatára irányulnak, mely szerint a magyar tulajdonú üzletláncok kiszorulóban vannak Budapestről: azaz a forgalom egyre inkább koncentrálódik a külföldi tulajdonú vállalatoknál, ami veszélyezteti a kisebb boltméretekkel és alacsonyabb hatékonysággal működő magyar üzletláncok fennmaradását. A kérdés aktualitása, hogy az utóbbi évek protekcionista gazdaságpolitikai törekvése a magyar tőke hazai szerepének megerősítését tűzte ki célul, azonban ennek érvényesítése az élelmiszer-kiskereskedelemben a mai napig nem érte el eredményét.

Az előadás alapjául szolgáló kutatás három nagyobb részre bontható. Elsőként az adatbázisépítés és az ezzel kapcsolatos problémák feltárására került sor. Ezt követte a rendelkezésre álló paraméterek (boltkategória, nyitvatartás, központtól való távolság stb.) térstatistikai elemzése és az eredmények magyarázata; majd a fejlődési lehetőségek bemutatása.

A módszertanról elmondható, hogy az általános forráselemzésen túl a kialakított adatbázis lehetővé tette a regionális elemzés kvantitatív módszereinek használatát. A Pearson-féle korreláció a nyitvatartási idők, valamint a bolttípusok közötti összefüggések kapcsán került elő. Mivel a távolság egy térelemzési eszköz és Budapest településképe viszonylag szabályos geometriai alaknak tekinthető, ezért a telephelyek központtól való távolságeloszlásának vizsgálata kapcsán felmerült az egységnégyzet modell alkalmazásának lehetősége. Mindamellet a főváros társadalmi-gazdasági központja (Belváros, Deák Ferenc tér, mint, a metróhálózat révén, a közlekedési hálózat legfőbb csomópontja) nem egyezik a mértani középponttal (Óhegy, Csajkovszkij park), ezért a szabályos alak az életjelenségek vizsgálatakor igencsak torzul, főleg a budai oldal kisebb kiterjedése és a hegyvidék letelepedést korlátozó jellege miatt. Az élelmiszerboltok hálózatát pedig nem tekinthetjük a valóságtól elvont absztrakt jelenségnek, ezért a modell alkalmazására nincs, ellenben a távolságfüggés elemzésére adott a lehetőség. A legközelebbi szomszéd analízis alkalmas pontalakzatok térbeli konfigurációjának vizsgálatára. Ez a telephelyekkel rendelkező kereskedelmi szereplők közötti verseny megértéséhez lényeges, mivel a hálózatfejlesztési politika tudatos döntések eredménye. Az egyes bolttípusok és a kerületek társadalmi-gazdasági jellemzői közötti összefüggés feltárására súlypontszámítás, valamint úgynevezett Lorenz-görbe is bekerült a statisztikai eszközök körébe.

09:55 – 10:15

Nod Gabriella

Pécsi Tudományegyetem , Pécsi Márton Áron Szakkollégium, ELTE Márton Áron Szakkollégium

IT technológiák alkalmazása az utazásszervezésben

A modern technológia világában – amit nevezhetünk Ipar 4.0-nak vagy IT-forradalomnak – mindennapi rutinunk meghatározóivá váltak az infokommunikációs eszközeink. Ezekhez az eszközökhöz való viszonyuk alapján pedig szeparálhatjuk a társadalmat is a generációs marketing eszközével, mint az X, Y és Z generáció gyermekei.

Az internet felhasználás alapvető információszerzési szokásaink élére ugrik, amit a világgazdaság szereplői, főként a szolgáltatók sem hagynak figyelmen kívül. A legtöbb szolgáltató ma már rendelkezik online felülettel és elérhetőséggel versenyképessége fokozása érdekében. Jelentős mértékben érintik ezek a fejlesztések az idegenforgalmi szektort. Gondoljunk csak a szálláshely szolgáltatásra, melyre Magyarországon is nagy változások várnak: „megalakul a Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központ, amelybe a szálláshelyek által kötelezően használandó digitális alkalmazásokon keresztül rendeződnének a szálláshely-szolgáltatás során keletkezett aggregált és deperszonalizált statisztikai adatok.” (MTÜ, 2019) Nemcsak a szolgáltató-fogyasztó közötti kapcsolatban jelentkezik erősen a digitalizáció, hanem az adatkezelésben és szolgáltató szféra háttérfolyamataiban is.

A hazai és nemzetközi szakirodalom utazásszervezéssel, egyéni utazástervezéssel, utazási trendekkel foglalkozó fejezeteinek áttekintése során felmerült a smart tourism (intelligens turizmus) térnyerése, erre alapozva egy több részből álló kutatásba kezdtünk, melynek első részében a digitális fejlesztések fogyasztói szokásokra való hatásait vizsgáltuk az utazástervezés területén. A folytatásban pedig a szolgáltatói oldal által eszközölt fejlesztéseket kívánjuk elemezni.

Alaptezésünk, hogy az utazási irodák, utazásértékesítők sem kerülhetik el az infokommunikációs eszközök alkalmazását. A vizsgálat során arra vagyunk kíváncsiak, mely technológiákat alkalmazzák a reklám és értékesítés során – ezt honlapelemzéssel vizsgáljuk – illetve, hogyan, miben látják a fejlesztések kínálta lehetőségeket és veszélyeket – ennek eszközeként mélyinterjúkat készítünk a szakma képviselőivel.

A kutatás az ELTE Márton Áron Szakkollégiumi Ösztöndíj program keretében valósul meg. Köszönet a PTE TTK FFI „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” című projektjének a felhasznált adatokért és szakmai támogatásért.

10:15 – 10:35

Izing Máté Antal

Szegedi Tudományegyetem , Móra Ferenc Szakkollégium

Kárpátalja falusi turizmusa, különös tekintettel Viskre

Kárpátalja napjainkban a Kárpát-medence egyik legnagyobb társadalmi, gazdasági és politikai nehézségeivel küzdő térsége. A gazdasági kilátástalanság, a magas szintű munkanélküliség, az ukrán-orosz konfliktus okozta bizonytalanság egyaránt hozzájárul a magas elvándorlási rátához, mely Kárpátalja megyében kimagasló arányokat mutat a kárpát-medencei NUTS 3-as területi egységek közül.

A turizmus a gazdaság olyan ágazata lehet, mely hosszútávon képes hatni a szülőföldön való boldogulásért. Kárpátalja népszerű idegenforgalmi típusa a falusi turizmus, mely a térség magyarlakta részén a rendszerváltás után alakult ki, főként hazánk vendégkörét megcélózva. Pályamunkámban egyrészt be kívánom mutatni Kárpátalja idegenforgalmi helyzetét, nagy figyelmet fordítva a térség magyar nyelvterületén található falusi turizmusának, különös tekintettel Viskre.

Annak érdekében, hogy mindezt összetett, több oldalról megvilágított módon tegyem, a szakirodalom feldolgozásán túl elsőként interjúkat készítettem a viski turizmus-szervezővel, vendégházak tulajdonosaival, helyi idegenvezetővel és a KMKSZ viski alapszervezetének elnökével. A kutatás második egységét 2017-2018-ban készült kérdőíves felmérés adja. Az 509 adatközlő Viskén legalább egy éjszakát eltöltött, 18. életévüket betöltő személyek, kik személyes jelenlétben, anonim módon töltötték ki a kérdőíveket.

Az interjúk legfontosabb konzekvenciája, hogy szélesebb körű együttműködés szükséges a (helyi) döntéshozók és a turizmusban dolgozók között. A falusi turizmusban dolgozók többsége nyugdíjas. Fontos lenne, hogy a fiatalok számára is vonzó tevékenységgé váljon e jövedelemkiegészítő lehetőség.

A vendégkört illetően megszűnni látszik a budapesti, Pest- és Győr-Moson-Sopron megye privilégiuma, A vendégek korszerkezete ma erőteljesen elöregedő, a fiatalok számára kevésbé vonzó. Kiemelt célkitűzésként kell kezelni, hogy fiatalok, baráti vagy családi társaságok számára vonzó turisztikai attrakciókkal rendelkezzen a falusi turizmus. A szolgáltatásokat illető értékelések kapcsán jelentős különbségek figyelhetők meg az egyéni és szervezett úton érkező vendégek között. Felmértem továbbá a szükséges háttérváltozók figyelembevételével az általános trendeket, sajátosságokat.

Az alacsony szinten értékelt szolgáltatások kijelölésével meghatározhatók azok területek, melyek javításával a jövőben tovább javítható a viski falusi turizmus által nyújtott szolgáltatások minősége, melyhez reményeim szerint kutatásommal hozzájárulhatok.

10:35 – 10:55

Orsós György

Pécsi Tudományegyetem , Kerényi Károly Szakkollégium

Szimbolikus térfoglalás Szarajevóban

Előadásom a Balkán-kutatással és a szimbolikus térfoglalással foglalkozó munkákhoz kapcsolódik. A hazai Balkán-kutatás kevés figyelmet fordít a régió szimbolikus politikájában lezajlott változásokra, azokat inkább csak mellékesen tematizálja. Azonban amennyiben ezt mélyebb vizsgálat alá vonjuk, olyan árnyalatok rajzolódnak ki, melyek által jobban megérthetjük, a nemzetállam-építés sajátosságait. Előadásom a Bosznia-Hercegovina fővárosában, Szarajevóban a délszláv háború óta lezajlott, témánk szempontjából releváns átrendeződéssel foglalkozik, és ennek főbb elemeit állítja fókuszpontba. Három ilyen fontosabb elemet mutatok be előadásomban: az iszlámhoz köthető szimbólumok reprezentációjának növekedését, az ostromra való emlékezés-emlékeztetés kulcsfontosságú szerepét, valamint a területi identitást alakító szimbólumok jugoszláv térreprezentációról lokális szemléletre való változását. A muszlim vallási objektumok arányának növekedése, a köztereken a valláshoz és etnikumhoz köthető színek megváltoztatása (a szláv kultúrkörhöz köthető kék helyére az iszlám vallás színe, a zöld kerül), az iszlám kulturális létesítmények számának növekedése rávilágít az újonnan formálódó nemzeti identitás vallási alapjára. Az emléktáblák használata, a közparkokban elhelyezett emlékművek és a városkép háborús sebeinek megőrzése és

emlékművé alakítása rávilágít arra, hogy a város, és a nemzet (a főváros ilyen arányú túlsúlya esetében a szimbolikus politika nem pusztán lokális hatású) identitásának egyik alapja az ostrom tragédiája. A jugoszláv toponímiák helyébe pedig döntően az állami, vagy lokális földrajzi elemek megjelenítése kerül. Kutatásom során terepi munkát, fotódokumentációt és a köztérnevek változásának vizsgálatát végeztem el. Kutatásom eredményeitől azt remélem, hogy ezek ismeretében a bosznia-hercegovinai bosnyák nacionalizmus identitás-építésének természete válik leírhatóvá. Ez azért fontos, mert az amúgy is rosszul működő államiséggel, és komoly szociális problémákkal terhelt társadalom interetnikus feszültségeinek jövőbeli kilátásaira nyерhetünk rálátást.

10:55 – 11:15

Vác István Dávid

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A „Great Game” és a Royal Geographical Society, avagy a földrajz Nagy-Britannia szolgálatában

A XIX. században zajlott a britek és az oroszok között az úgynevezett „the Great Game”, aminek nem kisebb tétje volt, mint Közép-Ázsia, valamint a Közel-Kelet birtoklása. Mindkét birodalom számos eszközt bevetett politikai, stratégiai céljainak megvalósításának az érdekében. A tudomány, szűkebb értelemben pedig a földrajztudomány is aktívan részt vett a birodalomépítési törekvésekben és konfliktusokban. Ezek a térségek, a század elején jórészt ismeretlenek voltak az európaiak számára. A hatalmi harcokban azonban a társadalom és természetföldrajzi információk nélkülözhetetlenek voltak. Ezek összegyűjtésére pedig jórészt a földrajzi társaságok vállalkoztak, továbbá tudományosan is igyekeztek alátámasztani a hódítási szándékokat. Következésképpen a földrajztudomány presztízse, támogatottsága, jelentősége máig nem látott mértékben megnőtt. Angliában, az 1830-ban megalakult Royal Geographical Society expedíciókat szervezett, amiknek a céljai, finanszírozása nem választható külön az ország külpolitikájától, kormányzatától. A társaság egy exkluzív klub volt, melynek tagjainak jelentős része Nagy-Britannia hadseregében, flottájában vagy állami szerveinél dolgozott, az RGS elnöke pedig általában magas szintű állami pozícióval bírt. Utóbbi példára talán a legszembetűnőbb George Nathaniel Curzon, aki hosszú pályája során többek között India alkirálya is volt. Tehát a birodalmi törekvések, igazgatás és a földrajzi társaság személyeiben is összekapcsolódott. Egy felfedező, tudós eredeti szakmája mellett gyakran diplomata, katona, kém, hivatali funkciókat is betöltött. Dolgozatom célja, hogy bemutassam a Nagy Játszma alatt a politika és a tudomány összefonódását, valamint ismertessem a brit földrajztudomány képviselőjének, vagyis a Royal Geographical Society-nek a létrejöttének körülményeit, működését, céljait, tagságának összetételét, illetve szerepét a játszmában. Kitüntetett módon vizsgálom az elnököket, valamint az aranymedállal kitüntetettek névsorát. Emellett a nemzetközi jelentőség, és a magyar vonatkozás miatt Vámbéry Ármint is, aki szintén szoros kapcsolatban volt mind a társasággal, mind a brit kormányokkal.

SZÍNHÁZTUDOMÁNY SZEKCIÓ
SZEKCIÓVEZETŐ: TÖRÖK TAMARA
(„C” SZEKCIÓ, PÉNTEK 09:15 – 11:45)

09:15 – 09:45

Kovács Viktor

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

„...légy olyan, mint Mirigy” – A *Csongor és Tünde* intrikusának világirodalmi előképei

Korábbi kutatásaim során Vörösmarty Mihály színművének intrikus alakját, Mirigyet elemeztem, különös tekintettel a különböző dramaturgiai–karakterológiai jellemzőkre, például a Csongor alakjával való párhuzamosságra és a szereplő emberi hátterére. A földi szférába való tartozást megerősítő jellemvonások, a mulandóságtól való félelem vagy az eszményi boldogság iránti sóvárgás világirodalmi reprezentációja meglehetősen gyakori, így a párhuzamos szerepanalógiák is a vizsgálat részévé váltak, gondoljunk csak a bécsi Zauberpöppe irodalmának emberi hátterű intrikusaira, például a Varázsfuvola Monostatosára, aki motivációiban és a cselekménymozgató funkciójában erőteljes rokonságot mutat a Csongor és Tünde Mirigyével.

Jelenlegi előadásom középpontjában Mirigy további világirodalmi szerepanalógiái állnak. Elizabeth Frenzel *Motive der Weltliteratur* című művében részletesen foglalkozik az emberi gyarlóság mint komikumforrás világirodalmi reprezentációjával, az emberi mulandóság és a transzcendens világ kapcsolatáról szóló, vándormotívumként felbukkanó cselekményelemekkel és személyiségekkel. Ha Mirigy figuráját összevetjük a Frenzel által rendszerbe foglalt irodalmi arcképcsarnok tagjaival, a cselekedetei, az attribútumszerű jegyei egyértelműen az emberi eredetű, mi több, maszkulin alakhagyományba sorolják az asszonyt.

A *Der verliebte Alte* azaz a szerelmes öreg kényszeres fiatalság-óhaja, a furfangos szolga (*Der überlegende Bediente*) és a koldus (*Bettler*) kombináló képessége, jellegzetes kéregető gesztusa, a remetére (*Einsendler*) jellemző transzcendens többlettudás, az aranyéhség (*Geldgier*) és a vérbosszú (*Blutrache*) kíváncsi mind-mind visszaköszönek az intrikus Mirigy alakjában.

De vajon miről árulkodnak a Frenzel által felsorakoztatott negatív női szereptípusok? Van-e rokonság például Mirigy személyisége és a *Die dämonische Verführerin*, az ördögi csábító között? Frenzel szerint az alak eredője a férfiakat a démoni kisugárzásával elcsábító nő, mint például a Józsefet megrágalmazó Potifárné, vagy például a görög mitológiabeli Pandora, aki Epimétheusz feleségeként kinyitja a tiltott szelencét, ezáltal a világra szabadítja a fájdalmat, a félelmet, s valamennyi az emberi szférára nézvést terhet jelentő érzelmet. Ha megvizsgáljuk a világirodalom démonikus nőszereplőinek, boszorkányainak antik megfelelőit és archetípusait, nem ritka, hogy ezúttal is emberi háttérrel rendelkező, a mirigy létfelművel sajátos módon azonosuló figurákra bukkanunk, aki egy saját traumát orvosolandó avatkozik bele a földi közeg érzelmi viszonyainak alakulásába. Előadásom második szakaszában tehát a Frenzel által meghatározott női személyiségjegyek és attribútumok mirigy személyiséggel való összevetése következik.

09:45 – 10:15

Kovács Dominik

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

**„A mi családunk órára pontos” – Egy katolikus főhercegi család traumafeldolgozó eljárásai
Bródy Sándor *A szerető* című darabjában**

A Bródy Sándor drámairodalmával foglalkozó értekezések csekély számban vannak jelen a kortárs magyar irodalomelméletben. A hazai naturalizmus atyjának tartott író színpadi művei a maguk korában egymástól radikálisan eltérő fogadtatásban részesültek. A szerző által „erkölcsrajz”-ként meghatározott drámák (így például az általam korábban már elemzett *A dada*, és a jelenlegi kutatás alapját képező *A szerető* is) az irodalmi értelmezéseken túl a szociális kérdések vizsgálatára is lehetőséget kínáltak a korabeli értelmiség számára. Nem véletlen, hogy a huszadik század során megjelenő Bródy-reflexiók szinte kivétel nélkül valamilyen ideologikus-politikai megközelítésben elemzik a szerző műveit, és leggyakrabban a realista–naturalista színműstruktúra jegyeit vonatkoztatják rájuk.

Előadásom középpontjában *A szerető* azon cselekményelemei és ábrázolástechnikai jellegzetességei állnak, amelyek nem illeszkednek egyértelműen a korábban említett szövegahagyományba. Megállapításom szerint *A szerető* (*A dada*-hoz hasonlóan) több helyen szürreális és groteszk jegyeket tartalmaz. Ezek szoros összefüggést mutatnak a darabban megjelenő traumafeldolgozó eljárásokkal.

A női főhős, Eöz Anna által képviselt református kismemesi identitás ellenpólusaként jelenik meg az Ágost főherceg mögött álló katolikus arisztokrácia értékrendje. A család belső életének, hierarchikus rendszerének bemutatása időnként kifejezetten absztraháló eljárásokat tartalmaz. Gyakran érvényesül a túlzás és a kifordítás eszköze, melyek mind nemzetközi, mind hazai tekintetben csak a későbbi évtizedekben, az avantgárd színházi rendszer, az abszurd, a groteszk megjelenésével válnak elterjedté a dramatikus struktúrákban.

Eöz Anna a harmadik felvonásban találkozik először Ágost herceg főrangú rokonaival. Az arisztokrata családot meg a legbelsőbb viszonyaiban is a szertartások rendje szabályozza. A családi hatalomrendszer élén Ágost herceg nagyanyja, az anyahercegnő áll, őt követi a lánya, a hercegnő, Ágost anyja. Előadásom első szakaszában ennek a két irányító személyiségnek az udvari nyilvánosság terében gyakorolt gesztusait elemzem, ide sorolva a családtagjaikkal, illetve a külvilágból érkező Annával szembeni fellépésüket.

A második szakaszban az anyahercegnő utolsó színpadi megjelenését értelmezem. A *dada* tragikus befejezéséhez hasonlóan *A szerető* végkifejlete is egy rituális halál a traumák nyilvános terében, Eöz Anna ugyanis az érzelmi vívódások tetőpontján lelövi a kitartóját, Ágost herceget. Első látásra *A szerető* dramaturgiája még a letragikusabb jelenetek során is igazodik az operett sémáihoz. Ágost herceg halálát követően egyből a lakosztályba érkezik az anyahercegnő – a nagyasszony ünnepinek ható bevonulásával minden előkészül a darabzáró fináléhoz, a történetben megjelenő két ellentétes értékrendnek, társadalmi pozíciónak és a két, egymáshoz meglehetősen hasonló egyéniségű szereplőnek, Annának és Ágost nagyanyjának a harcához. A kettejük közötti párbeszéd szintén annak a bizonyítéka, hogy a társadalmi státuszok parodisztikus–stilizált megjelenítésével, a túlzás és a kifordítás eszközének gyakori alkalmazásával *A szerető* az abszurd és a groteszk drámai irányzatokkal mutat rokonságot.

10:15 – 10:45

Ungvári Sára

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Az ágy mint díszletelem használata a Societas Raffaello Sanzio Tragedia Endogonidia című előadássorozatában

A Societas Raffaello Sanzio, Romeo Castellucci, Claudia Castellucci, illetve Chiara Guidi társulata 2002-ben indította el a Tragedia Endogonidia című előadássorozatot. Tizenegy, egymástól függetlenül is kezelhető részből áll, de ciklikusan megjelenő motívumok, események, szereplők kötik össze azokat. A Tragedia Endogonidia, mint „önteremtő tragédia”, a tragédia mibenlétét keresi, szerkezetileg lebontja, majd elemeiből újra felépíti azt. Ebből az önnemzésből (endogonidia) adódik, hogy minden egyes rész a színház újbóli felépítésére tesz kísérletet: a hagyományos formákat és jeleket új jelentéssel ruházza fel, az ábrázolás folyamatát és a létrehozás lehetőségeit átalakítja, miközben az előadássorozatban többször alkalmazott ugyanazon jeleket előadásenként is újratematizálja.

A Societas Raffaello Sanzio előadásai elsősorban a színház vizuális kifejezőerejére építenek, így a Tragedia Endogonidia során – szinte végig – elvetették a nyelvhasználatot. A komplex nyelv csak az első cesenai, a marseille-i és a római előadásokban jelenik meg. A zenei kíséret pedig nagyrészt a legkevésbé sem zenei, idegen és eltávolító hangok kísérik az előadásokat. Az elsődleges nyelv tehát a kép lesz, a látvány, szín, forma, mozgás. Emiatt Castellucci színháza újfajta befogadási folyamatot indít el: nem értelmezhető olyan nyelvbeli értelmezői stratégiával, mint amit a logocentrikus színház esetén alkalmazunk. A képek befogadása vizuális értelmezést vár el, tehát hagyományos értelemben vett narrációt nézőként nem tudunk felállítani. Épp ezért, az előadásomban elmondottak is csak a benyomások rögzítésének és értelmezésének kizárólagosan szubjektív szintjén tudják megállni a helyüket.

Az előadások díszletében ciklikusan megjelennek bizonyos elemek, szimbólumokként vagy metaforákként vannak jelen a színpadon. Ilyen elemek például a cipők, a körök és oválisok, a tejüvegek, fehér maszkok, viktoriánus jelmezek. Ezeknek a megjelenése egy összefüggő hálót rajzol ki az előadásokból. De vannak olyan elemek, amik talán kevésbé kapnak hangsúlyt, mégis jelentéshordozók.

Az ágy mint díszletelem is ezek közé tartozik. Különböző ágyak jelennek meg az avignoni, berlini, brüsszeli, bergeni, párizsi, és az utolsó cesenai részekben, meghatározva az adott teret. Előadásomban ezek megjelenéséről szeretnék beszélni: először az ágyat mint szigorúan vett tárgyat, majd annak egyéb konnotációit megfigyelve.

Az ágy az intimitás tere, egy privát tér. Castellucci a Tragedia Endogonidia során az intimitást mint tabut áthágja és színpadra állítja. Az előadássorozatban való megjelenései elsősorban a külső és belső, testi és lelki sérülékenység helyzeteihez köthetők: mint szexualitás, gyermekfogantatás, szülés helye, tehát egyfajta genezis-helyszíneként, mindeközben pedig a betegség, öregkor, gyász, halál tereként is. Az végbemenő események általános jellegüknél fogva soha nem lehetnek egyediek, így az ágy bizonyos emberi élettörténetek megvalósulási helyszínéül funkcionál.

10:45 – 11:15

Kazsimér Soma Balázs

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Saját perzsa, saját név, saját én – Az identitás és a lírai nyelv kérdései Sopotnik Zoltán *Saját perzsa* című drámájában

Sopotnik drámájában már a szereposztás megképzí az az identitásra és annak problematikájára irányuló nézőpontot, amit utána a szöveg csak tovább árnyal és mutatja fel általa az identitást/személyességet létrehozó lehetséges komponenseket. A karakterek mögött kettő kivételével végig ugyanazt a meghatározást látjuk: „Negyvenes sehol sincs-arcú férfi”, tehát a karakterek nem különböznek el radikálisan egymástól, így valamelyest az egyéni cselekvő és drámai hős archetípusa is felszámolódik. Viszont létrejön egy olyan szereplőkonglomerátum, melyen keresztül már minden probléma nélkül meg tud szólni a drámát végig jellemző homogén, (lírai)monológyszerű hang, melyet mintha csak esetlegesen vágnának részekre az egy „nagy megszólalásba” toldott karakternevek és szerzői utasítások. Ezáltal avatja Sopotnik (az egyébként vállaltan a Saját perzsa líra és próza kötet anyagának felhasználásával készült) szöveget enyhén szubverzív módon drámává, kihasználva a dráma Bécsy-féle (popularizálódott) minimáldefiníciójának hármását.

Érdekes még ebben a karaktermeghatározásban a drámát jellemző lírai nyelv- és innovatív képhasználat megelőlegezése is a „sehol sincs-arc”-cal. Ennek a fajta lírai nyelvnek a dráma szövegében, a szereplők megszólalásaiban való felbukkanása további kérdéseket vet fel és irányítja a befogadó figyelmét a dráma interperszonális konfliktusain túl a beszélők és az általuk alkalmazott nyelv közötti termékeny összefüggésekre is. Valamint képes arra, hogy rákérdezzen az egyes szereplői által prezentált, dialoguskezdeményezőnek szánt köznapi nyelvhasználat és társadalmilag elvárt megszólalásmódok határait és korlátait. Ide tartozik még a szerzői név és egyéb tágabb értelemben vett paratextuális elemek szövegbeíródása által megképződő autentikusság-effektus is. Valamint, az egyik szereplő "íróként" való megjelenése csak még jobban megerősíti ezt a nyelv milyensége és alkalmazhatósága körül szerveződő problémát, melyben az író karakter saját (lírai?) nyelvhasználatát, a "saját perzsa" úgy tűnik alkalmas lehet egy olyanfajta közvetítésre, kommunikációra, ami nem a konvencionális normák alapján szerveződik és amellyel még az "Író" beszédképtelen, beteg "Testvér"-e is szóra bírható vagy legalábbis közvetíthető a helyzete.

11:15 – 11:45

Jungbauer Loretta Anna

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A halál megjelenítése Christopher Marlowe *Nagy Tamerlánjának* első és második részében

A reneszánsz korszakot meghatározó társadalmi hiedelmek az ókori latin és görög hagyományokon alapultak. Ezek az angolszász kulturális örökséggel és a keresztény dogmákkal kombinálva tökéletes alapot biztosítottak Christopher Marlowe-nak ahhoz, hogy az általa megjeleníteni kívánt kényes témákat provokatív darabok formájában színpadra alkalmazhassa. A színházi környezet teljes mértékben illett az efféle darabokhoz, hiszen a színház lehetővé tette az egyén által elfojtott aggodalmak dramatizálását. Mind a hét Marlowe nevéhez fűződő dráma kellemetlen, igencsak nyugtalanító eseményeket és visszatérő merész gondolatokat visz színre. Christopher Marlowe korának egyik legkiemelkedőbb drámaírója volt, munkássága jelentős hatást gyakorolt az angol dráma és színház fejlődésére. 1587-ben írt Nagy Tamerlán című darabja új perspektívákat nyitott a színházi reprezentáció

számára. Marlowe megreformálta drámájában a korabeli nyelvi konvenciókat és szakított az uralkodó színházi hagyományokkal: innovatív módon ábrázolta színpadán a közönség számára ismerős témákat (politikai erőviszonyok, erőszak, az Idegen figurája, az emberi lét fizikai és spirituális korlátozottsága, stb.). A Nagy Tamerlán első részének sikeréről tanúskodik a második rész Prológusa, amelyben a szerző maga reflektál darabja népszerűségére: „Mivel Tamerlánt jó szívvel fogadták, / Amikor eljátszottuk színpadunkon, / Második részt is írt hozzá a költő” (Jánosházy György fordítása). A Nagy Tamerlán első és második részének főtémája a halál, mely számtalan alakváltozatban mindenütt jelen volt az Erzsébet-kori Angliában, így képes volt megteremteni a kapcsolatot Marlowe közönsége és darabja között. Habár a haláltoposz népszerűsége visszavezethető az ókori római és görög szövegekre, Marlowe ábrázolásmódja több tekintetben is eltér a klasszikus szerzőkétől. Előadásom fő célja, hogy a téma színházi reprezentációt illetően rámutasson a marlowe-i újításokra, a korabeli populáris kultúra tükrében. Mivel a kritikusok többsége a darabok nyelvi aspektusának jelentőségét helyezi vizsgálódásai fókuszába, a képi megjelenítés szerepe méltatlanul háttérbe szorul. Ebből kifolyólag a népszerű felfogással ellentétben, előadásomban a marlowe-i retorika és a populáris vizuális reprezentációk egymást kiegészítő, gazdagító hatását kívánom kihangsúlyozni, nem pedig a köztük mutatkozó kontrasztokat.

SZOCIOLÓGIA ÉS HATÁRTERÜLETEI SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: PÁL ESZTER

(„B” SZEKCIÓ, PÉNTEK 10:00– 11:30)

10:00 – 10:30

Cser Nóra

Budapesti Corvinus Egyetem

Létezhet-e egységes tudománykommunikáció, amely magában foglalja a természettudományokat és a bölcsészettudományokat is?

A természettudományok és a bölcsészettudományok mára már – különösen az angolszász világban – annyira elkülönülnek egymástól, hogy C. P. Snow nyomán két kultúrának is nevezik őket. A szerző nagy visszhangot kiváltott munkája után meginduló „tudományháború” során mindkét terület igyekezett megvédeni saját határait, a különbségeket hangsúlyozva. Bár a vitát manapság lezártak tekintik, az ismeretterjesztésben máig egyértelműen megjelenik a két tudományterület közötti különbség, mind kvantitatív, mind kvalitatív oldalról.

Kutatásom során megkíséreltem feltárni a tudományos ismeretterjesztésben a két terület között felfedezhető eltérések okait, illetve megvizsgálni, hogy lehetséges-e egyáltalán egységes tudománykommunikációról beszélni, vagy annyira eltérő területekről van szó, hogy az ismeretterjesztésnek is más elveket kell követnie. A kérdésnek az áltudományok terjedése ad különös relevanciát. A tágabb értelemben vett tudománykommunikáció, amelybe beletartozik a finanszírozókkal, fenntartókkal, illetve a nagyközönséggel való kommunikáció is, lehetőséget teremt arra, hogy a tudományos élet szereplői egy általuk kialakítani kívánt képet közvetítsenek tudományterületükről. Ez a kép sokszor nem a valós tudományos folyamatokat, módszereket, eljárásokat tükrözi, hanem egyfajta mítoszteremtő funkcióval rendelkezik, melynek során a tudós mint autoritás konstruálódik meg, akinek a munkájába nem nyerünk betekintést, eredményei mégis megkérdőjelezhetetlenek. Ennek a mítoszteremtésnek azonban árnyoldalai is vannak: elősegítheti az áltudományok terjedését.

Előadásom során bemutatom az egyes tudományterületeken dolgozó, ismeretterjesztésben vagy tudományfilozófiában jártas egyetemi oktatókkal készített interjúim főbb tanulságait, és válaszaik segítségével igyekszem feltárni a tudománykommunikációról magáról kialakult mítoszokat, és árnyalni a bölcsész- és természettudományos ismeretterjesztés sajátosságairól kialakult képet.

A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma Új Nemzeti Kiválóság Programjának keretében valósult meg.

10:30 – 11:00

Orova Blanka Róza

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Freaks remade – A klasszikus és modern "freak show-k" hasonlóságai és különbségei

A „freak show-k” az 1800-as évek közepétől szerves részét képezik a szórakoztató iparnak. Bár az első világháború után népszerűségük csökkenni látszott és az 1940-es évekre majdhogynem el is tűnt ez a műfaj, a televízió, majd később a közösségi médiumok és videomegosztó portálok térhódításával a „freak show-k” második virágkorukat élik.

Előadásomban – amelyet fogyatékoságtudományi témában szeretnék megtartani – arra keresem a választ, hogy milyen különbségek és hasonlóságok figyelhetők meg a klasszikus és modern „freak show-k” között. Ehhez különböző a témában írott tudományos cikkeket, illetve modern „freak show-ként” értelmezhető televíziós műsorokat és közösségi média tartalmakat elemzek.

A fogyatékoságtudomány, mint interdiszciplináris kritikai társadalomtudomány, az 1980-as évek közepén kezdte meg útját önálló tudományágként. Fókuszpontjában a fogyatékosággal élő ember áll, aki nem, mint e tudomány tárgya, hanem mint alanya jelenik meg. Interdiszciplináris, mert átnyúlik a korábbi társadalomtudományok keretein és többek közt magában hordozza az antropológia és a szociológia jegyeit, miközben kérdésfeltevései gyakran filozófiai, pszichológiai, esetleg jogi nézőpontot is tükröznek. A fogyatékoságot társadalmi és kulturális jelenséggént értelmezi, elemzi a társadalomhoz, illetve a mindenkor hatalomhoz kötődő viszonyát. Ezekhez kapcsolható kritikai jellege pedig abban a nem titkolt célkitűzésében értelmeződik, hogy nem csupán elemzése tárgyául kívánja tenni a kirekesztő és elnyomó hatalmi struktúrákat, de le is kívánja bontani azokat.

„Freak” alatt azokat a személyeket értem, akik valamilyen formában eltérnek a normától – legyen az testi, etnikai, kulturális, vagy szociális helyzet szerinti különbség, és e eltérésüket középpontba helyező előadások, műsorok és egyéb médiatartalmak szereplői valamilyen „produkcióval”. A freak show kifejezés alatt a produkciót bemutató műsort, előadást értem.

Előadásomban először definiálom a klasszikus és modern „freak show-kat”, majd bemutatom azok hasonlóságait és különbségeit. Végül feltárom azon társadalmi jelenségeket és vélekedéseket, amelyek a „freak show-k” megszületéséhez és tovább éléséhez vezettek.

11:00 – 11:30

Oláh Julianna

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium

Spirituális tartalmak és hatásaik magyar fiatal felnőttek körében

Kutatásomban fiatal magyar felnőttek (N = 250, kor = 18-28) körében végeztem kvalitatív elemzést a vallás / lelkiesség negatív és pozitív aspektusairól , ahol a résztvevőknek arra kellett válaszolniuk egy kvantitatív, kérdőíves kutatás részeként, hogy: „Ha a vallás vagy a spiritualitás aktív szerepet játszik az életében, miért érezte, hogy segített Önnek? Írjon egy konkrét példát! ” és „Volt esetleg olyan eset, időszak, amikor vallása/spirituálisa megnehezítette az életét? Írjon egy konkrét példát!”A válaszok mentén kialakított kódrendszer alapján három független kódoló kódolta az egyes élménytípusokat, majd vetettük össze azok gyakoriságát nemek alapján a szakirodalomban korábban felmerülő minőségi és mennyiségi különbségek után kutatva.

Ugyanazok a kódok voltak alkalmazhatóak mind a férfi, mind a női válaszadók számára, két nemspecifikus kód kivételével: csak férfiak említették a vallásosságot „más javak megszerzésének eszközeként”, és hozták fel negatív élményként a „kellemetlen vallási kötelezettségeket”, mint például az imádkozás vagy a kötelező miselátogatás.

Khi-négyzet próba eredménye szerint a nemek közötti szignifikáns különbségeket találtam a következő kódokban: nők számára inkább volt vallásuk „erőforrás nehéz idők esetén”, és gyakrabban említették, hogy hitük segített megbirkózni a halál gondolatával / mások halálának tapasztalataival, továbbá gyakrabban írták le, hogy személyes hitük/vallásuk problémát / hátrányt okoz/okozott a személyes kapcsolataikban.

Érdekes eredmény, hogy az elemzés a vallás/spiritualitás hatásának olyan útjaira derített fényt, amelyeket eddig nem vizsgáltak a szakirodalomban és amelyek mérésére még mérőeszközöket sem alakítottak ki (pl. Kellemetlen vallási kötelezettségek, Intenzív spirituális élmények feldolgozásának nehézsége, Halállal való megbirkózás, Biztonság, megnyugvás érzése). Különösen szembetűnő a vallás/spiritualitás lehetséges negatív következményeinek gazdagsága, melyek mérésére szintén kevés és nem eléggé kidolgozott mérőeszköz áll rendelkezésünkre. A vizsgálódás és tudatosságfokozás fontosságára hívja fel a figyelmet, hogy a fiatalok megemlített vallási töltetű nehézségeit legnagyobb valószínűséggel környezetük intoleranciája vagy vallási nézeteiket nem vallókkal való összeegyeztetése okozta és a problémák a fiatal felnőttek pszichoszociális fejlődésének olyan vitális pontjain voltak a legjellemzőbbek, mint a szociális vagy párkapcsolatok, és mélységükben a megvetettség, lenézés, kiközösítés és a párkapcsolat megszakításának élményéig terjedtek.

Emellett mivel a vizsgálat eredményei több ponton is eltértek egyéb, az idős vagy teljes populációt célzó kutatások eredményeitől, a kutatás megerősíti a vallás/spiritualitás pszichés hatásainak korcsoport-specifikus értelmezését és formálódó, friss modelljeit.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-19-1 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

TERMÉSZETFÖLDRAJZ SZEKCIÓ
SZEKCIÓVEZETŐ: TELBISZ TAMÁS
(„A” SZEKCIÓ, PÉNTEK 11:25 – 12:05)

11:25 – 11:45

Varga Péter

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Turizmusfejlesztés és geoturizmus a Gerecse Natúrparkban

Kutatásomban a Gerecse Natúrpark geoturizmusban elfoglalt helyét, valamint a már meglévő, illetve kiaknázható potenciálját vettem górcső alá. Kiemelten foglalkoztam a természetvédelmi terület földtani értékeivel, így a tatai Kálvária-domb több mint 200 millió éves múltjával, az egykori Pisznicei- és a Dunaalmási-kőfejtővel, továbbá a barlangokkal. Rendkívül érdekesnek tartom a hegység geológiáját, így ezt is tanulmányoztam. Saját ötleteimen keresztül szeretném bemutatni, mit lehetne tenni a park és települései turizmusának azon belül is a geoturizmusának fejlesztése érdekében. Megvizsgáltam a lehetséges alternatívákat, és ezek alapján dolgoztam ki a saját ötleteimet, amihez persze figyelembe vettem a helyi adottságokat is.

Munkám során volt lehetőségem találkozni és interjút készíteni Musicz Lászlóval is, aki a natúrpark szakmai igazgatója. Neki köszönhetően még átfogóbb képet kaptam a területről, a már elért eredményekről, a kitűzött célokról és természetesen az ő munkájáról. Emellett szándékom az is, hogy a natúrparkot megismertessem az emberekkel. Napjainkban egyre kevesebben mozdulnak ki szabadidejükben az otthon „melegéből”, és nem is tudnak a közelükben elhelyezkedő természeti-geológiai látványosságokról. Így az előadásomat figyelemfelkeltő funkcióval is felruháztam, szeretném a Gerecsén keresztül közelebb vinni az emberekhez mind a natúrparkokat, mind a természetjárásnak eme formáját.

Hiszen sokan a natúrparkokról sem tudják, hogy egyáltalán micsoda, ami úgy gondolom, nem meglepő. A természetvédelemnek ezen formája még gyerekcipőben jár Magyarországon, közel sem nőtte ki magát olyan terebélyessé, mint mondjuk a nemzeti parkok hálózata. Ennek ellenére hiszem, hogy ezen célom új vevőkre talál.

Mindemellett nagy lehetőséget láttam a kutatásban abból a szempontól nézve is, hogy majd egyszer én is akár Musicz Lászlóhoz hasonló munkát végezzek. Szívügyem a természetvédelem, és szeretnék tenni is érte valamit, amihez kiindulásképp megfelelőnek tartom ezt az előadást.

Kutatásom során azért is ragaszkodtam annyira a Musicz Lászlóval való interjúhoz, mivel a Gerecse Natúrparkról rendkívül kevés szakirodalom található. Nem szabad csodálkoznunk azonban ezen, a természetvédelmi terület egy nemrégiben létrejött kezdeményezés szüleménye, ugyanis február 1-én „ünnepelte” a hatodik születésnapját. Az interjúmban erről is szót váltottam az igazgatóval, aki elmondta, hogy vannak bőven tervek, csupán az finanszírozással vannak problémák... Ennek ellenére hiszem, hogy a jövőben ez is változni fog.

11:45 – 12:05

Konkoly Sándor

Pécsi Tudományegyetem , Szentágotthai János Szakkollégium Egyesület

A Mohácsi-sziget keletkezése és Duna-problematikája

Kutatómunkámban a Mohácsi-sziget kialakulását és történetileg változó megjelenítését vizsgálom. Az alapvetően földrajzi probléma geológiai-geomorfológiai megközelítését történeti források vizsgálatával egészítem ki, így munkám a humántudományos interpretációt és az egzakt természettudományos elemző vizsgálatok módszerét egyaránt alkalmazza. A Mohácsi-sziget hajdani vízrajzi képének bizonytalansága folyamatosan jelen van az elmúlt évszázadok szakirodalmában, ellentmondásos természeti és társadalmi viszonyrendszeréről máig megoszlanak a vélemények. Nem kétséges, hogy a vízrendezések előtt a Dunának számos kisebb-nagyobb oldalága szabdalta fel a Mohácsi-szigetet, és a gyakori áradások szabadon alakíthatták az ártér folyóhálózatát. Az egyes ágak mederszélessége, vízhozama, eróziós-akkumulációs teljesítménye a korábbi korrekciók, vagy az időjárás ingadozásának függvényében gyakran változhatott, de a sziget rendkívül gyors feltöltődését a térben és időben változó süllyedő tendenciák is befolyásolhatták. Mindez azonban nem ad kielégítő magyarázatot az egy időben felmért, vagyis a tájfejlődés azonos fokán álló térszín jellemzésében és ábrázolásában tapasztalható nagyfokú diverzitásra. Nincs konszenzus még abban sem, hogy a Mohácsi-szigetet övező Duna-ágak közül korábban a keleti, vagy a nyugati folyóág képviselte a markánsabb vízfolyást, ahogy az egykori település- és úthálózat kialakulása is kérdéses. A katonai szempontból mindig is értéktelennek tartott mocsaras sziget sem kedvezett a korábbi felméréseknek, ezért az úrbéri földelkülönözés korát megelőző időszakból származó térképfelvételeket csak erős forráskritikával kezelhetjük. Ide sorolhatjuk még a különböző céllal készített, más hasonló hazai tájegységeinkkel összevetett térképi ábrázolások mennyiségi és minőségi alulreprezentáltságát, amely nem csak a Mohácsi-szigetre, hanem egész Baranyára jellemző. A rendelkezésünkre álló írott források és térképi ábrázolások csekély száma ellenére adódó erős megosztottsága gyakran adott teret az egyoldalú, forráskritikát kényszerből nélkülöző szakmai állásfoglalásnak, ahol a permanens adathiány következtében a korábbi analógiákra épített szubjektív véleményalkotás válhatott a történettudományos megismerés egyik eszközévé. Munkámat primer és szekunder források elemzésével, dűlőnév-kutatások eredményeit felhasználva, terepi munkálatokkal kiegészítve végeztem. A kutatást digitális adatfeldolgozás, összehasonlító vizsgálatok és geofizikai mérések eredményei segítették.

KÉMIA SEKCIÓ

SEKCIÓVEZETŐ: KÓCZÁN GYÖRGY

(„A” SEKCIÓ, PÉNTEK 12:15 – 13:35)

12:15 – 12:35

Térmeg Anita

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Angiopep-2-daunomicin konjugátumok szintézise és biológiai vizsgálata

A rákos megbetegedések világszerte kiemelt helyen szerepelnek a halálozási okok között. A kezelésükre orvosi gyakorlatban használt módszerek sokszor súlyos mellékhatásokkal járnak, ezek csökkentésének igénye hívta életre az irányított tumorterápia területét. Ennek lényege az, hogy a tumorellenes hatóanyagot olyan irányító molekulához konjugálják, amely az adott tumortípusban túlexpresszálandó receptorokhoz képes kötődni, így a citosztatikus vagy citotoxikus hatás célzottan a daganatos sejtekben érvényesül.

A munkám során agytumorellenes peptid-hatóanyag konjugátumokat állítottam elő és hasonlítottam össze a biológiai aktivitásuk szempontjából. Irányító molekulaként az Angiopep-2 peptidet választottam, ami receptor-mediált úton egyszerre segíti elő a vér-agy gáton keresztül történő transzportot és a tumorsejtekbe való szelektív bejutást. A peptid aminocsoportjaihoz kemoterápiás hatóanyagot (daunomicin) kapcsoltam aminooxiecetsav-linkereken keresztül. A szekvenciában összesen három aminocsoport található, ennek megfelelően egy, kettő és három daunomicint tartalmazó konjugátumokat állítottam elő minden lehetséges hatóanyag-pozíciót megvalósítva (ez a konjugátatlan Angiopep-2-vel együtt összesen nyolcféle kombinációt jelent).

Az elkészült konjugátumok in vitro citosztázisát MTT-tesztel, sejtbejutási hatékonyságát pedig áramlási citometriával vizsgáltuk U87 humán glioblastoma sejteken. A citosztatikus hatás nem mutatott növekvő tendenciát a hatóanyagok számának növekedésével, azonban mind a citosztázis, mind a sejt felvétel mértéke erősen függött a hatóanyagok pozíciójától, például a C-terminális közeli lizinre kapcsolt daunomicin minden esetben alacsony sejtbejutási hatékonysággal és citosztatikus aktivitással párosult.

Ezek a tapasztalatok alátámasztják az előzetes hipotézisemet, amely szerint a tumorellenes hatást nem csak az befolyásolja, hogy egy konjugátumból maximálisan hány hatóanyag szabadulhat fel, hanem az is, hogy a hatóanyagok okozta szterikus árnyékolás, térszerkezet-változás vagy funkciócsoport-maszkírozás milyen mértékben módosítja a szervezet biomakromolekuláival való kölcsönhatást (például a receptor-ligand kötődés erősségét, a konjugátum sejtben belüli lebomlásának hatékonyságát, illetve a felszabaduló metabolitok szerkezetét). Az Angiopep-2-daunomicin konjugátumok esetén szerepet játszó mechanizmusokat további vizsgálatokkal tervezem felderíteni.

12:35 – 12:55

Csorba Benjámin

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium, Bolyai Kollégium

Tömegeffektusok elméleti vizsgálata a $\text{CH}_3 + \text{HBr} \rightarrow \text{CH}_4 + \text{Br}$ reakció mikroszkopikus mechanizmusának felderítésére

Vizsgálataim célja a $\text{CH}_3 + \text{HBr} \rightarrow \text{CH}_4 + \text{Br}$ reakció mikroszkopikus mechanizmusának felderítése tömegeffektusok elméleti vizsgálatának segítségével. Ez a reakció a brómtartalmú égésgátló anyagok kémiájában rendkívül fontos. A reakció érdekességét adja, hogy a reaktánsok van der Waals-komplexet alkothatnak, melyet a potenciálisenergia-felületen a termékektől egy olyan potenciálgát választ el, amely alacsonyabban helyezkedik el a reaktánsok szintjénél. A gát termékek felőli oldalán a potenciálfelület igen meredeken lejt, mert a reakció erősen exoterm.

Munkám során a HBr hidrogénatomjának tömegét müóniumtömeg és brómatomtömeg között 5 értéken változtatva vizsgáltam azt, hogy hogyan változik adott relatív ütközési energia mellett a reakció opacitásfüggvénye olyan részfolyamatokra, amelyek mechanizmusa különböző (reaktív ütközés, komplexképzés, gátátlépés egyszer és többször), valamint hogyan változik a reakció sebességi együtthatója a hőmérséklet függvényében. Ennek felderítésére a kváziklasszikus trajektóriamódszert használtam, melynek során a kvantummechanikai hatásokat kizárólag a kezdeti állapotok megadásánál vesszük figyelembe, ezt követően a klasszikus Hamilton-féle mozgásegyenleteket oldjuk meg. A módszer alkalmazásakor nagyszámú, egy-egy ütközést szimuláló trajektóriát számítunk ki, melyek kezdeti állapotait Monte Carlo módszerrel választjuk ki. A számításokban az ütközési energia beállításával vagy a reaktív hatáskeresztmetet, vagy közvetlenül a sebességi együtthatót kapjuk meg.

Korábbi eredmények szerint a vizsgált reakció sebességi együtthatója $M=D$ esetben kisebb, mint $M=H$ esetben. Az Arrhenius-görbe mindkét esetben minimumon megy át, az annak megfelelő hőmérsékletnél alacsonyabb értékeknél pedig a reakció negatív, annál magasabbakon pozitív aktiválási energiával jellemezhető. Az M -atom tömegének 5 növekvő értéke mellett általam kapott sebességi együttható minimuma egyre kisebb hőmérsékleten van, a minimális értéke pedig csökken.

A növekvő tömeg mellett tapasztalt reaktivitás-csökkenés oka az, hogy a Br-H kötést a potenciálisenergia-felület alakja miatt fellépő, nagy távolságon is érvényesülő erők kis tömegeknél be tudják fordítani a kedvező, közel egyenes Br-H-C elrendezésbe, míg nagy tömegek esetén ez nem történhet meg. Ebből az a következtetés vonható le, hogy a reakció lejátszódása szempontjából meghatározó a Br-H kötés befordulása a C -atom felé.

12:55 – 13:15

Thén Wanda

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A légköri nukleáció gyakoriságának változása 6 mérési év során

A légköri nukleáció (újrézecske-képződés) olyan elsőrendű fázisátalakulás, amely során légnemű anyagokból, fotokémiai oxidációt követően kisebb gőznyomású, kondenzációra képes gőzök keletkeznek, amelyek a légkörben jelenlévő más anyagokkal új, szilárd vagy folyékony fázist – azaz aeroszol rendszert – eredményeznek. A részecskeszám tekintetében az aeroszol részecskék döntő részét eredményezi a folyamat, ez a részecskéknek az egyik legfontosabb forrása.

Az újrészcseke-képződési folyamatot világszerte megfigyelték, így globális jelentőségűnek mondható. Továbbá komoly éghajlati és egészségügyi hatásokkal bír. Ezen okoknál fogva a nukleációs folyamatának megértése kulcsfontosságú, melyre csak hosszú adatsorok elemzésével van lehetőség. Légköri folyamat révén kapcsolatba hozható a különböző meteorológiai paraméterekkel és a légszennyező komponensek koncentrációjával. Habár a szakirodalomban találhatók hasonló megközelítések, ilyen hosszú adatsor vizsgálatára még nem volt példa. Céлом volt a meglévő, 6 éves adatsorok rendszerezése, feldolgozása és kiértékelése a nukleációs gyakoriság változékonyságának tanulmányozása végett; valamint a paraméterek közötti kapcsolatok vizsgálata.

Az adatsorok éves és havi bontásban való kiértékelését követően, ábrázoltam az egyes változók eloszlásait, majd ezeket összevettem a nukleációs gyakoriság változékonyságával. A nukleációs gyakoriság Budapesten a mérési évek során 18% és 24% közötti változékonyságot mutatott. Azt tapasztaltam, hogy a vizsgált változók havi eloszlása (a H₂SO₄ proxy esetenkénti kivételével) nem változik együtt a nukleációs előfordulás gyakoriságával. Mindez azt sejteti, hogy a vizsgált változókat további mennyiségekkel kell kiegészíteni, elsősorban a növények aktivitása (fotolitikus aktivitás, transpiráció) tekintetében. A változók párkorrelációs vizsgálatának során a paraméterek között igen változatos korrelációs együtthatókat kaptam, majd ezek értéke alapján elvégeztem a paraméterek csoportosítását. Az analízis során azt tapasztaltam, hogy a kapott eredmények alátámasztják a havi lebontású ábrákból levont következtetéseket. Fontos megjegyezni, hogy a változók közötti kapcsolatrendszer egyszerre érvényesül, ami azt jelenti, hogy a párkorrelációs vizsgálat hatékonysága korlátolt, önmagában nem elegendő a jelenség megértéséhez. A részletesebb és pontosabb eredmények elérése érdekében egyrészt lépcsőzetes, vagy többváltozós korrelációs vizsgálatokra, másrészt további változók bevonására lesz szükség.

13:15 – 13:35

Telek András

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

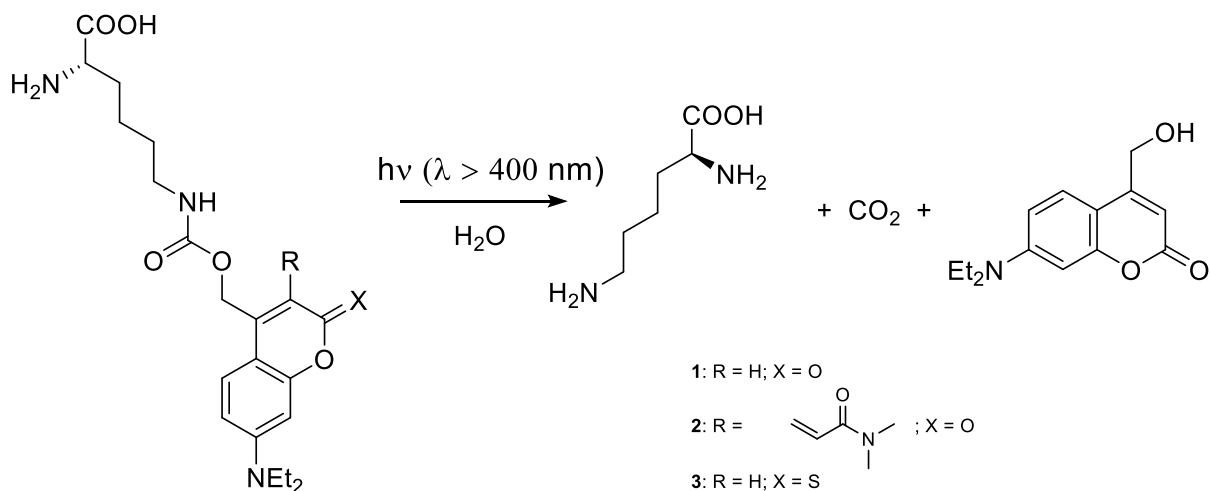
Látható fénnel aktiválható lizinszármazékok szintézise epigenetikai kutatásokhoz

A gének aktiválása, illetve inaktiválása térben és időben nagy precizitással, egy rendkívül összetett szabályozó rendszer segítségével valósul meg a természetben. Ahhoz, hogy e bonyolult rendszert megismerhessük, és megfelelő módon beavatkozhatunk, tanulmányozása során meg kell közelítenünk a természet által elért tér-időbeli felbontást. Ehhez a legmegfelelőbb külső kontrolláló eszköz a fény, amivel jól megtervezett helyeken pillanatszerű változásokat idézhetünk elő és dinamikus vizsgálatokat kivitelezhetünk. A fénnel történő külső szabályozás kivitelezésének érdekében a vizsgálandó makromolekulákra (DNS, RNS, fehérjék) fénnel elbontható mesterséges védőcsoportokat rakhatunk. E csoportok segítségével lehetővé válik, hogy fotokémiai módszerekkel szabályozzuk a DNS-, RNS- illetve fehérjeaktivitást [1].

Az irodalomban fellelhető, látható fénnel aktiválható védőcsoportok közül a fehérjeaktivitást blokkoló csoportokkal szemben támasztott kritériumoknak a 7-dietilamino-kumarin származékok felelnek meg a legjobban, így ezek tűnnek az egyik legígéretesebb csoportnak [2]. Munkám során ezért kumarin-származékokkal védett aminosavakat állítottam elő és vizsgáltam fotokémiai tulajdonságaikat. Módosítandó aminosavként a lizint választottam. Ennek oka, hogy a lizin ε-aminocsoportjának módosítása kulcsfontosságú gének expresszió-szabályozásában, ezen kívül számos poszt-transzlációs módosításnak is célpontja, illetve sok enzimaktivitását fehérje aktív centrumának kialakításában is részt vesz [3].

KÉMIA SZEKCIÓ

Az előállított vegyületek fiziológias közegben stabilnak bizonyultak, fotolízisük pedig látható (kék) fény hatására hatékonyan végbemegy, így ígéretes jelöltek biológiai alkalmazásokra.

[1] Mayer, G. & Heckel, A. Angew. Chemie Int. Ed. 45, 4900–4921 (2006)

[2] Fournier, L. et al. Chem. - A Eur. J. 19, 17494–17507 (2013)

[3] Bannister, A. J. & Kouzarides, T. Cell Res. 21, 381–395 (2011)

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-1 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült

MATEMATIKA ÉS INFORMATIKA SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: BURCSI PÉTER

(„A” SZEKCIÓ, PÉNTEK 14:35 – 16:15)

14:35 – 14:55

Ferenczi Larisa, Ferenczi Tibor

Pannon Egyetem, Nemzeti Közszerolálati Egyetem ; Pannon Egyetem

Manipuláció információhiányos közegben az elmosódott pluralitás esetén

Előadásunkban az általunk kidolgozott elmosódott szavazáseméletünkkel kapcsolatos további fejlesztéseink kerülnek bemutatásra. Benne a választók „elmosódottan” szavaznak, azaz az összes jelöltnek pontosan akkora támogatást adnak, amennyire az tetszik nekik. Az elmosódott szavazásemélet alapjai Ferenczi Tibor alapszakos szakdolgozatában kerültek kifejtésre (2016).

Formálisan a szavazás szabályai egy olyan kollektív feladatmegoldást jelentenek, amelyben az egyének csoportja, akiket választóknak fogunk nevezni, együttesen kell, hogy kiválasszanak egy legjobb objektet néhány objekt közül, melyeket jelölteknek fogunk nevezni, amelyek viszonylatában az ő véleményük eltér.

A már meglévő szavazásemélettel ellentétben itt nincs kizárva az sem, hogy a választónak két jelölt között nincs favoritja, tehát ugyanannyira tetszik neki mindkettő.

Feltételezzük azt, hogy a választók X véges halmaza kell, hogy kiválasszon egy jelöltet a jelöltek véges halmazából, Y -ból.

Mint tudjuk, a választók preferenciáját az úgynevezett preferenciaprofil mutatja.

Az általunk bevezetett elmosódott preferenciaprofil abban tér el a szokásos preferenciaprofiltól, hogy minden egyes választó kiegészítésképpen megjelöli még a jelölt támogatottságának a szintjét is.

Az elmosódott pluralitás: minden egyes választó bejelenti a saját rangsorát és a jelöltek támogatottságának a mértékét, azaz szétoszt a jelöltek között S pontot. Minden egyes jelölt, x számára kiszámítjuk az összesített támogatottsági szintet ($ToLS(x)$). A győztes az, akinek a $ToLS(x)$ értéke a legmagasabb.

Manipulációnak vagy stratégiai szavazásnak a szavazók olyan szavazását nevezzük, amely nem felel meg az őik igazi preferenciáinak. A manipuláció célja az, hogy a lehető legjobb eredményt érde el magadnak.

Gyakran előfordul, hogy a manipulátoroknak a sikeres manipuláció eléréséhez össze kell fogniuk, azaz koalícióra van szükségük.

Azonban a sikeres manipulációhoz a manipulátor számára elérhetőnek kell lennie a manipulációhoz szükséges összes elérhető, lehetséges és hasznos információnak. Az információ hiányában ugyanis a végeredmény egyáltalán nem biztos, hogy meg fog felelni a manipulátornak. Előadásunkban többek között megnézzük, hogy működik a manipuláció az információhiány mellett az elmosódott pluralitásban.

14:55 – 15:15

Keliger Dániel

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

MAC protokoll elemzése mean field közelítéssel

A vezeték nélküli rendszerek gyors elterjedése miatt egyre relevánsabbá válik az azt lehetővé tévő algoritmusok szabatos matematikai elemzése. Sok készülék esetén az egzakt számítások reménytelenül bonyolulttá válnak, viszont a hátrányból előnyt kovácsolva mean field közelítést alkalmazhatunk, mely egy determinisztikus differenciálegyenletet-rendszert ad, ami határértékben megadja a rendszer pontos viselkedését.

Az előadás folyamán a szokásostól egy eltérő skálázást alkalmazunk az MAC protokoll elemzéséhez, mely egy kevésbé ismert, log-periodikus viselkedést mutat.

Első lépésben felvázolom a MAC protokollt leíró egzakt matematikai modellt, s rámutatok a pontos valószínűségek kiszámításánál felmerülő matematikai problémákra, melyek alapvetően a komponensek közötti korrelációkból erednek, melyek ellehetetlenítik a függetlenségre építő klasszikus valószínűség számítási eszközök használatát.

Második lépésben ismertetem a mean field közelítést, mely egy végtelen dimenziós differenciálegyenlet-rendszert ad. Viszont a klasszikus kezdeti feltétellel annak megoldása nem lesz értelmezhető, mivel túl gyorsá válik kezdetben a folyamat, s így a határérték nem tud létezni.

A probléma elkerülése végett bevezetünk, egy csatlakozás mentes, csatolt folyamatot, melynek komponensei már függetlenné válnak. Ennek aszimptotikus viselkedésében megjelenik már a log-periodicitás, s határeloszlás helyett egy egyparaméteres határeloszlás-családot kapunk majd. Zárt alakban nem kaphatjuk ezt meg, viszont végtelen összegben felírhatunk valószínűségi változókat a fenti eloszlásokkal, így azokat tetszőleges pontossággal közelíthetjük numerikusan.

Harmadik lépésben rámutatok arra, hogy kezdetben a csatlakozások száma elhanyagolható, így az egyszerűsített folyamat közel marad a valós folyamathoz. Ennek segítségével kiválasztva a megfelelő határeloszlást egy olyan kezdeti értéket kapunk, mely értelmezhetővé teszi már a differenciálegyenlet-rendszert.

Végezetül ismertetem a mean field közelítés során felmerülő problémákat, mely további kutatás részét képezi.

15:15 – 15:35

Lévai Emese

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem , Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium

Felületmodellezés differenciálgeometriai eszközökkel

Napjaink használati tárgyait, berendezéseinek, műszereinek tervezését és gyártását a (nem is olyan rég)múltbeli kézi tervezés-és megalkotás kapcsolatától szinte teljesen átvette a számítógép és az informatika. Addig a pontig, míg megszületik a tervező fejében egy új bútor, egy formabontó bögre, egy merész pulóver vagy egy, addig példátlanul konstruált versenyhajó, a folyamat a kezdetek óta változatlan. De mi történik ez után? Hogyan vesszük rá tervezőként -gyakran akaratlanul- a számítógépet arra, hogy amit addig ceruzával vonalat húztunk, most 0 és 1-es számokból, pár elektron

közreműködésével matematikai műveletekké, majd a szemünk által érzékelhető vonallá alakítsa? Az előadás alatt szemrevételezzük azokat a differenciálgeometriai jelenségeket, amelyek segítségével a számítógép különféle vonalakat és felületeket képes modellezni. Értelmezzük a látszólag érthetetlen műveletsorokat, és egyszerű példákon keresztül megpróbáljuk a környezetünkben feltérképezni azokat a valós tárgyakat, eszközöket, jelenségeket, amiknek felülete, alakja vagy körvonala valamilyen természetes vagy mesterséges (gyári) úton visszatükrözi az elsőre talán kicsit kusza és szürke képleteket. Ugyanis a természet is kódokkal dolgozik. Részletkérdés csak a szempontunkból, hogy az ő kódját nem emberi kéz alkotta, a génekben van lemásolva és módosítva minden, amit a mi tervezőink számítógéppel alkottak. A teremtett világban a legszebb, az embert érő vizuális ingerek közül mindig a leggyönyörködtetőbb az, amikor valamit az elménk szabályosnak ítél. Ő ugyanis akkor érzi magát biztonságban, ha az általa látott formát vagy mintát valahol már tapasztalta. Megpróbáljuk a matematika által jellemzően generált tér- vagy síkgörbéket felismerni magunk körül, és rácsodálkozni mindarra, ami gyakorlat a leíró tudomány mögött. Szemléltetés céljából egy látványos hajótervező program kiragadott részleteit vizsgáltam, ezeken lesz alkalmunk megfigyelni a görbék viselkedését. Tisztázzuk a kontrollpont és a Bezier-görbe fogalmát, mindvégig ügyelve arra, hogy egyetlen félelmetes matematikai fogalom se hangozzék el úgy, hogy ne lássuk meg mögötte a bútort, a pulóvert, a bögrét, vagy a versenyhajót.

15:35 – 15:55

Komáromi Mátyás

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collégium

GView: Hatékony gráfmegjelenítés RefactorErlhez

A gráfmegjelenítés egy ismert és átfogóan kutatott témaköre a számítógépes grafikának.

Számos ismert és bevált algoritmust, eszközt fejlesztettek, teszteltek már napjainkig.

Azonban ezek az eszközök elsősorban a gráfok statikus megjelenítését célozzák meg.

A RefactorErl egy nyílt forráskódú statikus kód elemző és refaktoráló eszköz, melyet az ELTE Informatikai Karán a Programozási Nyelvek és Fordítóprogramok tanszékén fejlesztenek évek óta.

Dolgozatom témája egy olyan módszer kutatása, mely a RefactorErl-en keresztül, dinamikus gráfmegjelenítés segítségével támogatja a az eszköz kódmegértés funkcionalitását.

Tekintve, hogy napjainkban egyre nagyobb mennyiségű kódot kell karbantartani, továbbfejleszteni és ehhez égetően nagy szükség van a kódmegértés minél közérthetőbb és átfogóbb biztosítására.

A kutatott módszernek képesnek kell lennie hatékonyan vizualizálni felhasználói oldalról meghatározott nézeteit, akár az Erlang projektek jelentős méretet is öltő Szemantikus Program Gráfjainak (SPG), méghozzá valós időben.

A bemutatott megközelítéssel, az SPG bejárható interaktívan. Ezen bejárás során a felhasználó átfogó, illetve részletes képet kaphat a projekt szerkezetéről, így segítve a kódmegértést a RefactorErl keretrendszeren keresztül.

Dolgozatomban bemutatom a kutatás hátterét; a RefactorErl statikus elemző és kódtranszformálót és a felhasznált grafikai könyvtárakat. Összehasonlítom és értékelem az SPG-ben

tárolt adatok átvitelének módjait, az elrendezések előállítására használt ismert eljárásokat és azok, szükség esetén, a grafikus processzor segítségével való párhuzamosítását, gyorsítását.

Továbbá a megjelenítés során alkalmazott számítógépes grafikai technikákat és a generált nézetek meghatározását is górcső alá veszem.

Utolsó lépésként, a kutatás eredményeként született eljárások C++ nyelven, az OpenGL grafikus API-al való megvalósítását vizsgálom meg, teljesítmény, responszivitás és rugalmasságát, továbbá összehasonlítom az eszközt kapcsolódó kutatások eredményeivel.

15:55 – 16:15

Nagy Gergely, Mészáros Áron Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Erlang programok energiafogyasztásának vizsgálata

Egy ideig a számítástechnikában az energiafogyasztást csak hardver szempontjából vizsgálták, manapság viszont az energiahatékonyságról szoftveres szempontból is fontos beszélünk. Ennek oka, hogy egyre inkább elterjedtek a különféle számítógépes rendszerek, ezek energiafogyasztása pedig nem csak a hardver jellemzőitől, hanem a futtatott szoftver hatékonyságától is függ.

Ezért vizsgálnunk kell, hogy a különböző tervezési döntések és nyelvi elemek hogyan befolyásolják az energiafogyasztást. A szoftverek energiafogyasztásának a vizsgálata egy viszonylag új kutatási terület, így a szoftverfejlesztőknek szükségük van energiafogyasztással kapcsolatos irányelvekre.

A kutatásunkban az Erlang funkcionális programozási nyelvvel foglalkozunk, mivel az iparban széleskörűen elterjedt nyelv, de ennek ellenére energiafogyasztással kapcsolatos kutatások nem készültek vele kapcsolatban. Különféle nyelvi elemek, adatszerkezetek és programozási stílusok hatását vizsgáltuk az energiafogyasztásra. Mivel az Erlang funkcionális programozási nyelv, ezért különös tekintet fordítottunk a magasabb rendű függvények energiafogyasztással kapcsolatos hatásaira, valamint mivel az Erlang nyelvet gyakran használják elosztott és párhuzamos rendszerekben, ezért a folyamatok létrehozásának, fenntartásának és különféle párhuzamosítási technikák alkalmazásának a hatását is vizsgáltuk. A problémák algoritmikus megoldása mellett az adatok tárolásához használt adatszerkezetek is szerepet játszanak az energiafogyasztásban, ezért is vizsgáltunk különböző adatszerkezeteket, hogy segítsünk dönteni a szoftverfejlesztőknek, mikor melyik adatszerkezetet érdemes alkalmazni.

Kezdetben komplexebb problémákat megoldó algoritmusok energiafogyasztását mértük (például N királynő probléma), majd az ezekből szerzett tapasztalatok és sejtések alapján egyre elemibb nyelvi eszközök hatását kezdtük el mérni.

Emellett egy keretrendszert is létrehoztunk, melynek segítségével mérhető és megjeleníthető a fogyasztott energia mennyisége, ezzel elősegítve a további nyelvi konstrukciók egyszerű vizsgálatát és a mért adatok elemzését.

SZOCIOLÓGIA SEKCIÓ

SEKCIÓVEZETŐ: TARDOS RÓBERT

(„B” SEKCIÓ, PÉNTEK 14:35 – 16:05)

14:35 – 15:05

Gyuk Izabella

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Illyés Sándor Szakkollégium alumni

Tudományos újrahasznosítás, avagy mit lehet kezdeni egy rosszul működő kérdőívvel?

Kutatásunk eredeti célja az volt, hogy egy olyan kérdőívet találjunk és alkalmazzuk magyar mintán, amellyel a tehetséggondozásban résztvevő tanulók társas megküzdési stratégiáit tudjuk mérni, illetve összehasonlítani az átlagos tanulókéval. A Coleman és Cross által kifejlesztett Student Attitude Questionnaire (SAQ, 1988) egyik alsóskálája pont erre szolgál, így a tavalyi évben azon dolgoztunk, hogy magyarra fordítsuk és kipróbáljuk hazai mintán ezt az ígéretes kérdőívet. 81 középiskolás diák vett részt a magyarra fordított mérőeszköz vizsgálatában, a statisztikai eredmények azonban korántsem voltak biztatóak. A kérdések nem differenciáltak kellőképpen, az alsókála megbízhatósági mutatója pedig elfogadhatatlanul alacsony volt. Így felmerült a kérdés, hogy mit is tegyünk, hiszen nekünk továbbra is szükségünk volt egy hasonló, de megfelelően mérő kérdőívre. Végül a kitöltők felől érkezett pozitív visszajelzéseket és az általunk addigra befektetett energiát figyelembe véve úgy döntöttünk, hogy tovább dolgozunk ezzel a kérdőívvel, és megpróbáljuk megvizsgálni, hogy vajon mi az oka annak, hogy ennyire gyenge statisztikai értékeket produkál, valamint igyekszünk egy jól működő mérőeszközt kifejleszteni belőle. Ennek egyik eleme, hogy az eddig alkalmazott egyszerű választás stratégiáját egy ötfokú Likert-skálán való értékelés váltja fel. Jelenleg ott tart a kérdőívfejlesztés folyamata, hogy a kérdőív mélyebb struktúráját megvizsgáltam és újradefiniáltam, ezek alapján pedig újabb kérdésekkel bővíttem, melyek segítségével a kérdőív itemei várhatóan kettő feltételezett faktor köré fognak csoportosulni. Ezután ezt ellenőrzöm egy online vizsgálat keretében, mely során – az előző vizsgálatához hasonlóan – 18 év feletti középiskolás tanulókkal veszem fel az adatokat. A kutatás célja, hogy egy olyan kérdőívet alkossak a meglévő mérőeszközből, mely megbízható, és alkalmas arra, hogy középiskolás tanulók társas megküzdési stratégiáit mérni tudja. Előadásomban ezt a folyamatot és ennek eredményét szeretném bemutatni.

15:05 – 15:35

Kökény Martina

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A politikai kommunikációban megjelenő családalapítási koncepciók megítélése a fiatalok körében, survey kísérlet alkalmazásával

Előadásom témájában a családszociológiához kapcsolódik. A gyermekvállalás, családalapítás igénye a mostani fiatalabb generációnál időben későbbre tolódott. Elterjedt kép a mostani szülőképes korosztályról, hogy fontosabbnak tartják a karrierjüket, ha vállalnak is gyermeket, keveset. Az állam egyik fő céljának tűzte ki a családpolitika megreformálását, a régi kedvezmények felújítását, újabbak bevezetését. Ezeket a kedvezményeket többnyire házasok és több gyermeket vállaló családok vehetik igénybe.

Ennek kapcsán kutatási kérdésem arra irányul, hogy az állam, és különösen a kormányoldal által kialakított családkép reklámozásának megítélése hogyan alakul a 18-38 éves korosztályban. Hat-e valamelyest a vizsgált korosztály gyermekvállalási hajlandóságára ez a fajta politikai kommunikáció, ami tévéreklámokban, szöveg-és képformátumban is megjelenik, s nap mint nap találkozhatunk vele. További kérdéseim egyrészt, hogy egyetértenek-e a kormány álláspontjával, miszerint a demográfia a legfontosabb nemzetstratégiai kérdés, illetve a politikai orientációjuk tükrében, mennyire értenek egyet adott politikai ideológiák családalapításról alkotott nézeteivel.

Vizsgálatomat egy Magyarországon még kevésbé elterjedt módszerrel, a survey kísérlettel végeztem. A survey kísérlet lényege, hogy a válaszadók egy részét a kérdezők előzetesen befolyásolják. Mindezt tehetik szöveg-, kép-, vagy hangformátumban. A lényeg tehát, hogy a kérdőív kitöltése előtt a válaszadók valamilyen ingert kapjanak. A módszert a kutatásomba illeszthetőnek találtam és erre építettem hipotéziseimet is. Három mintán végeztem elemzéseket. Egy kontrollcsoportom volt, amelyik nem kapott ingert, egy csoport kormányoldali cikket olvasott a kérdőív kitöltése előtt, a harmadik pedig ezen narratíva ellenpólusát, egy baloldalinak mondható, gender témakörrel kiegészített szövegrészletet. Több hipotézist állítottam fel. A leglényegesebb a survey kísérlethez kapcsolódóan az, hogyha az egyén még közel is áll az olvasott szövegrészlet politikai narratívájához, akkor sem befolyásolja őt gyermekvállalással kapcsolatos attitűdjében.

Előadásomban bemutatásra kerül a magyarok általános családképe, és főbb demográfiai adatsorai, emellett pedig a magyar politikai érában folytatott diskurzus elemzése, melybe a kísérletemet is beleágyaztam.

15:35 – 16:05

Sarnyai Benedek Máté, Bui Tuan Anh

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Társadalmi erőforrások szerinti osztály? – Egy empirikus kutatás elméleti keretének tárgyalása

Az osztály fogalmának koncepciója valószínűleg a legterheltebbek közé tartozik a szociológiában. A tudomány történetének kezdetétől számos módon kívánták megközelíteni, leírhatóvá tenni. A különböző osztálymodellek egységes céljaként nevezhetjük meg, hogy a társadalomban megjelenő (főként erőforrásokon alapuló) strukturális pozíciókat, kategóriákat kívánják megállapítani. A XX. század második felére e célra mondhatjuk, hogy a foglalkozási osztálymodellek váltak különösen nagy hatásúvá, dominánssá. (Ld.: pl. Erikson-Goldthorpe-Portocarero-modell.)

Míg az ilyen jellegű kategóriák alkotása mindenekelőtt gazdasági beágyazottsággal bír, a 2010-es évek elejétől egyre inkább megjelentek a komplexebb, multidimenzionális osztályvizsgálatok. Ezekben már olyan Bourdieu által inspirált szempontok is helyet kapnak, mint a kulturális- és társadalmi tőke.

Előadásunk folyamán is egy osztályvizsgálattal kapcsolatban tervezett empirikus kutatásunk elméleti keretét kívánjuk ismertetni. A tervezett kutatás során kifejezetten a társadalmi erőforrások szerint meghatározható osztályok jellegzetességeit fogjuk megvizsgálni a kortárs magyar társadalomban. Ehhez a hazánkban felvett Nan Lin-féle pozíció-generátoros vizsgálatok eredményeit kívánjuk felhasználni, amelyeken a későbbiekben másodelemzést fogunk végezni.

A prezentáció alatt bemutatjuk az általunk is alkalmazott bourdieu-i társadalmi tőke-fogalmat, illetve ennek egy Angelusz Róberttől származó kiegészítését, amely mentén úgy véljük, képesek leszünk eljutni a társadalmi erőforrás definíciójához. Szintúgy Angelusz hatására tárgyaljuk, hogy meglátásunk

SZOCIOLÓGIA SEKCIÓ

szerint miért érdemes megvizsgálni egy kifejezetten ilyen jellegű erőforrások szerinti osztályszerkezetet, illetve, hogy mindezek nyomán hogyan konceptualizáltuk kutatásunkhoz az osztály fogalmát.

Reményeink szerint előadásunk során meggyőzően leszünk képesek érvelni a társadalmi erőforrások szerint meghatározható osztályszerkezet kutatásának relevanciája mellett, illetve hasznos visszajelzéseket tudunk gyűjteni későbbi vizsgálatunkhoz.

IRODALOMELMÉLET ÉS KULTÚRATUDOMÁNY SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: KISS FARKAS GÁBOR

(„C” SZEKCIÓ, PÉNTEK 14:45 – 18:30)

14:45 – 15:15

Szabó Csanád

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Colegium

A kánon mint önmagára emlékező rendszer – Harold Bloom kánonfogalmának elemzése

Harold Bloom munkásságából a magyar irodalomtudomány közbeszédébe leginkább a „hatásiszonyként” lefordított anxiety of influence terminus került át. Azt az irodalomtudományi pozíciót viszont, ahonnan Bloom beszél, a kevés Bloomról szóló magyar szakszöveg reflektálatlanul hagyja. E pozíció az 1994-es *The Western Canon* című nagyszabású könyvéből olvasható ki, fejthető meg legjobban.

„The principal pragmatic function of the [literary] Canon: the remembering and ordering of a lifetime’s reading”, szegezi az olvasónak e provokatív kánonfelfogást Harold Bloom a *The Western Canon*-ban, mivel „there is only so much time, and time must have a stop, while there is more to read than there ever was before”. Mit, mi szerint és miért érdemes olvasni – erre ad választ Bloom kánonja, amelyet szigorúan esztétikai értékek alapján válogat össze a legkiemelkedőbb – „legidegenebb” – művekből. Azonban miért provokatív ez a nagyon is tradicionálisnak tűnő kánonelmélet?

Harold Bloom problémái abból a kérdésből erednek, hogy mennyire integrálható a klasszikus irodalomtudományba a XX. század második felétől fellépő olyan irányzatok, mint a feminizmus, újmarxizmus, posztstrukturalizmus, kultúratudomány. újhistorizmus stb. Bloom szerint nem lehet az irodalmat egy társadalmi-politikai reprezentativitás elvárasi horizontjában vizsgálni, ahogy azt az általa „School of Resentment”-nek nevezett balliberális akadémiai/egyetemi oktatás teszi – hiszen az irodalmat, a kanonikus szerepre méltó irodalmat, csak az idegenné, a mássá (strangeness) válás esztétikai értéke jelenti.

Előadásomban azt fogom megvizsgálni, hogy milyen aspektusai vannak az önmaga idegenségére emlékező Harold Bloom-i kánonnak. Illetve arra reflektálok, hogy egy masszív kánon meglétének mint szövegek és olvasók között közvetítő rendszernek milyen lehetőségei vannak a digitális technika adta a distant reading korában: ha a Bloom által emlegetett idő- és kapacitáshiány problémái a félelmetesen nagy irodalomtermelés áttekintésére és rendszerezésére, úgy tűnik, kiküszöbölődhetnek?

15:15 – 15:45

Santaveczi Anita

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A poetria szerep konstruáltsága a Kazinczy-levelezésben

A XVIII–XIX. század fordulóján a női költők az irodalom közéletének szereplőivé váltak. Az irodalom addigi részeseinek, legfőképpen a férfi pályatársaknak aktív szerepe volt a női alkotók poetria szerepének megalkotásában. A férfi pályatársak a poetria szerep megképzésére gyakorolt hatásáról és hozzájárulásáról dokumentált bizonyítékokra bukkanhatunk a különböző levelezésekben (például

Kazinczy levelezésben, Horváth Ádám levelezésében), azonban magára a hatás milyenségére csupán következtetéseket lehet levonni, hiszen a levelezés szövege olyan szerzőkhöz köthető, akik számára tétje volt a poetriává avatás gesztusainak, és akik maguk is elvégezték ezeket a költői szerep hivatásosodását célzó tevékenységeket. Kutatásomban Kazinczy Ferenc levelezését vizsgáltam abból a szempontból, hogy miképp jelenik meg a szövegben a női írókról való beszéd. Kazinczy és pályatársai a terjedelmes levelezésben számos alkalommal utalnak poetriákra és irodalmi tevékenységükre. A női írás megjelenése és elterjedése szoros kapcsolatban áll a társadalomtörténettel. A 18-19. század fordulóján egyre több poetria bukkan fel, akiket az irodalom intézményét alakító férfi írói csoportok a pártfogásukba vettek. Az 1810-es években Kazinczy kapcsolati hálójában lévő pályatársak Dukai Takács Judit irodalmi tevékenységét pártolták. Erőteljes, reprezentatív gesztusokkal alakították ki Dukai Takács költői szereplehetőségeit. Kazinczy, Horváth Ádám és Döbrentei Gábor a női írás hivatásosodásának kialakítására tettek kísérletet. Dukai Takács Juditot tanítványuknak tekintették, verseit saját irodalmi koncepciójuk szerint átírták, olvasmányokat javasoltak a számára és poétikai oktatásban is részesítették őt. A levelezésben a poetria szerep megalkotására és a női írói szerep hivatásosodására tett ezen gesztusokat fogom vizsgálni, illetve a megképzett poetria szerep reprezentációs jellegeit. A kutatásomban a 19. századi női írás sajátosságairól, alakulástörténetéről és a női írás recens megítéléséről lesz szó.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

15:45 – 16:15

Szabó Adrienn

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Pont, pont, pont... – a hang és a csend a kortárs képregényben

Rögtön feltűnhet az előadás címében rejlő paradoxon, hiszen egy eredetileg néma műfaj, a képregény kapcsán kerül középpontba a hang. A képregény, vizualitása miatt, mindig is erősen épített a képi ábrázolás különböző módjaira, mikor hangjelenségeket próbált lefesteni. A hagyományos prózai szöveghez képest sokkal kevesebb leírással találkozunk, a szerző nem szavakkal jellemzi a beszélő attitűdjét, hanem különböző vizuális jelzésekkel, ilyenek például a szövegbuborékok formái, amelyek ki tudják fejezni többek között a hangerőt, hanglejtést, a beszélő érzelmi állapotát.

A huszadik század első feléhez képest, ahol a képregény hangja alig volt több, mint a szereplők és a narrátor buborékokba és dobozokba zsúfolt szövege, a huszonegyedik századra rengeteg új eszköz jelent meg az ábrázolására.

Előadásomban háromféle hangot különböztetek meg. Az első a szövegeken keresztül szólal meg. A második kategória nehezebben definiálható, többek között a beszéd szupraszegmentális jegyeit, illetve a külvilág zörejeit adja meg a képi világ segítségével. A harmadik kategória az internetnek köszönhetően nyerte el mai jelentőségét, ugyanis a képregény már a szó szoros értelmében is lehet hangos műfaj.

Előadásom középpontjában ez a harmadik féle hang áll, illetve ennek az első kettőhöz való viszonya. Megjelenése egyelőre főleg a koreai webtoonok esetében jellemző, illetve különböző művészképregényekben, internetes platformokon.

A képregény „új hangja” kapcsolódhat annak szövegéhez, de szinte soha nem beszéd, inkább aláfestő zene, illetve az adott alkotás különböző pontjaihoz kapcsolt zörejek formájában van jelen.

A jelenséget a koreai Line webtoon angol nyelvű platformján vizsgálom, melyen a hangos képregény jelensége az utóbbi évtizedben fokozatosan elkezdett teret nyerni, a mozgóképi formákkal egyidőben. Emellett kísérletet teszek arra, hogy meghatározzam a hang és az ábrázolt csönd viszonyát a képregény internetes korszaka előtt, illetve annak során, s ezt a két meghatározást összevetsem.

Érdekes kérdés, hogy mik azok az elemek a hang ábrázolásának első két formájából, melyeket a harmadik szükségtelenné tehet vagy megerősít, illetve hogyan értékelődnek át a képregény hagyományos jegyei a technikai újítások hatására. Összesítve, egy olyan érdekes új jelenséggel állunk szemben a képregényirodalomban, amelynek vizsgálatával eddig ismeretlen konklúziókra juthatunk.

16:30 – 17:00

Fenyő Dániel

Pécsi Tudományegyetem , Kerényi Károly Szakkollégium

A neoavantgárd esztétika politikája

Az avantgárd tárgyalásának mindig is fontos aspektusa, hogy milyen módon viszonyul a politikához. Míg a huszadik század első felének avantgárdját elkötelezett, politikailag aktív irányzatok együtteseként szokták jellemezni, addig a neoavantgárdot Peter Bürger nyomán egy apolitikus, a társadalmi problémáktól eltávolodó jelenséggént értékeli. A neoavantgárd apolitikusságának elméletének alapja, hogy a huszadik század második felének avantgárd művészete bár felhasználja elődjének kifejezésformáit, annak habitusával nem rendelkezik. Véleményem szerint a neoavantgárd művészetén belül felvázolható egyfajta szakadék a társadalmi rendbe belesimuló, konformista polgári avantgárd, valamint a fennálló rendet el nem fogadó, annak átalakítására törekvő autentikus avantgárd között. Előbbi csupán külsőségeiben kötődik a történetivé vált avantgárdhoz, míg utóbbi az avantgárd habitust magáévá téve esztétikájában a forradalmi új megvalósulásának formáját közvetíti.

Előadásomban elsődlegesen a magyar neoavantgárd irodalom politikusságát kívánom körbejárni. Esztétika és a politika kapcsolata alkotókként más és más formában jelenik meg. Tábor Ádám költészetében a szellem megmentésére való törekvésként; másoknál, például Szentjóbý Tamásnál vagy Balaskó Jenőnél explicit lázadásként artikulálódik. Erdély Miklós művészeti gondolkodása különösen összetett, mögötte ugyanis a történeti avantgárdéhoz hasonló komplex utópikus programosság fedezhető fel. Esztétika és politika együttes tárgyalásához Jacques Rancière politikafilozófiáját használom fel. Rancière számára a politika az érzékelésért folytatott küzdelmet jelenti, tehát mindig esztétikai kategória. Az elméleti keret segítségével kívánom átértékelni az apolitikusság valamint az autonómia fogalmait amellet, hogy rámutatok a magyar neoavantgárd irodalom politikai értelemben vett heterogenitására. Kutatásom során tehát elsősorban az a kérdés érdekelt, hogy mi mentén alakulhatott ki a neoavantgárdról mint apolitikus áramlatról való gondolkodás, valamint hogy a neoavantgárd szerzők esztétikája miként formálódik politikaivá.

17:00 – 17:30

Túri Judit

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

„Folytatják fiai és unokái” – Valódi és fiktív családi naplók a magyar irodalomban

Az előadásomban egy ritkán tárgyalt műfaj, a családi napló sajátosságairól szeretnék beszélni, valamint azokról a kortárs művekről, az úgynevezett fiktív naplóregényekről, amelyeket ezek a korabeli művek ihlettek.

Számos családi napló maradt fenn a XVII. és a XVIII. századból, melyek még teljesen más célt szolgáltak, mint a mai értelemben vett naplók. Nem voltak személyes hangvételűek, sokszor szinte minden irodalmi igényességet mellőztek és elsősorban az adott nemesi család történetének dokumentálását szolgálták. Jellemzően többen írták, ha valaki „letette a tollat”, a soron következő családtag folytatta. Ezek az írások leginkább praktikus dolgokról: születésekről, elhalálozásokról, menyegzőkről, egy új házrész megépítéséről vagy a gazdálkodást érintő körülményekről adtak hírt. Ennek köszönhetően gyakran meglehetősen egysíkúnak és érdektelennek tűnhetnek, bár néhol megcsillannak bennük olyan elemek, amelyekből az író személyes világára lehet következtetni. Vannak közöttük a szépirodalom számára nehezen értékelhető művek és egészen gondosan megkomponált, stilisztikailag igényesebb darabok is.

Miért érdekes számunkra még ma is ez a műfaj? A valódi régi naplók a családi események dokumentálásán túl szükségszerűen képet adnak a korabeli viszonyokról, a történelmi, társadalmi, kulturális háttérrel is. Ez a körülmény fiktív napló írására csábíthat, különösen akkor, ha valaki családtörténet írására vállalkozik. Ezeknek az újkori változatoknak természetesen már nem az információrögzítés az elsődleges célja, sokkal inkább az, hogy a naplóformán keresztül mélyebb bepillantást engedjen egy-egy szereplő lelkivilágába. Dramaturgiai szempontból a „rétegzett” családi napló formája számos lehetőséget rejt, ugyanazokat az eseményeket más-más nézőpontból ismerhetjük meg és lehetővé teszi, hogy a szereplők folyamatosan reflektáljanak egymás bejegyzéseire, gondolataira, ezáltal vezetve és bonyolítva a cselekményt.

Véleményem szerint a tárgyalt terület rengeteg érdekes kutatási lehetőséget rejt magában és érdeklődésre tarthat számot a téma és az előadás is. A családi naplók jellegzetességeit korabeli naplók (elsősorban a Pálóczi Horváth család, az Esterházy család, illetve Hidvégi id. Nemes János naplója), valamint Závada Pál Jadviga párnája című művén keresztül szándékozom bemutatni.

17:30 – 18:00

Radnai Dániel Szabolcs

Pécsi Tudományegyetem, Kerényi Károly Szakkollégium

A Balaton irodalmi reprezentációjának alakulástörténete a 19. században

Mestertanári szakdolgozatomban egyik fejezetén alapuló előadásomban azt mutatom be, hogy a 18–19. század fordulójától a 20. századig tartó időszakban hogyan jelent meg és milyen beszédmodok által vált artikulálhatóvá a szépirodalomban a Balaton földrajzi és társadalmi fogalma. Elsőként röviden ismertetem a szociális reprezentáció szociálpszichológiai elméletének és a konstruktivista nacionalizmus kutatás alapvetéseinek kutatásom számára releváns fogalmait, összekapcsolva a 19. századi nemzetépítés diskurzusával. Ezt követően olyan irodalmi szövegeket vizsgállok, amelyek kifejezetten a táj és a nemzeti ideológia viszonyrendszerében tematizálják a Balatont, s az elemzésben

rávilágítok az egyes szövegek ideológiai meghatározottságaira, retorikai megformáltságára és történeti kontextusára. E szövegek – Baróti Szabó Dávid, Berzsenyi Dániel, Kisfaludy Sándor, Kis János, Vitkovics Mihály, Vachott Sándor, Garay János, Jókai Mór, Endrődi Sándor valamint Eötvös Károly írásainak – összehasonlításával, a „nemzeti táj” koncepciók sokszínűségének bemutatásával igyekszem szemléltetni a 19. századi nemzetépítési és hagyományteremtési programok versengő jellegét, valamint a szépirodalomban megjelenő régió-reprezentációk variabilitását. A Balaton térségének így módon megrajzolt reprezentációtörténete egyfelől megmutatja, hogy az szépirodalomban milyen hasonló, de olykor egymással konfliktusban lévő elképzelések léteztek párhuzamosan a nemzet mint egész és a régió mint részegység viszonyával kapcsolatban, másfelől rávilágít arra, hogy az irodalmi reprezentáció mennyiben alakította és alakítja a földrajzi tér társadalmi képzeletben létrejövő imaginációját. Kutatásomat elsősorban egy tematikus szempontrendszer: egyazon tájegység megjelenése szervezi egységbe, valamint irodalomtörténeti érdeklődés jellemzi, ugyanakkor a vizsgált szövegek által példázott ideológiai konstrukciók és társadalmi gyakorlatok egymás mellé állítása jelentékenyen képes árnyalni az egyes régiók reprezentációjával kapcsolatos társadalomtudományos tudást.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

18:00 – 18:30

Törék Eszter

Eötvös Loránd Tudományegyetem

„Semmi más, csupán hamisság!” A női szív de/konstrukciója

A női szív – különösképp a populáris irodalomban –, gyakorta jelenik meg episztemológiai problémaként, más szavakkal egy olyan tartományként, amelyet lényegében lehetetlen feltérképezni és megismerni. Mindemellett, bizonyos szépművészeti alkotások a női szív pusztá létezését is megkérdőjelezzik, ezáltal a tárgykört ontológiai perspektívába helyezik. Megannyi alkotásban vezérmotívumként tér vissza az aközött feszülő ellentét, ahogy a nő a külvilág felé prezentálja önmagát, és amilyen valójában (melynek esszenciája természetesen a látszólag megismerhetetlen szívben rejlik). Továbbá, ahogy azt Moscoso is megjegyzi, alapvető paradigmaként találkozhatunk azzal a felvetéssel is, mely szerint a szív a szenvedély lakhelye (104) [1]. Azonban fontos megemlíteni, hogy a latin eredetű *passio* szó rendelkezik egy, a szenvedélytől vagy érzelemtől eltérő konnotációval is, mely Krisztus szenvedéstörténetéhez, azaz a Passióhoz köthető. A konferencián

bemutatni kívánt női szív- ábrázolások között a passion szó szekuláris, és szakrális értelméhez köthető példákat is felsorakoztatok majd. Azonban mindezt mérlegelve felmerül a kérdés: A női szív valóban feltérképezhetetlen, és megismerhetetlen entitásként jelenik meg ezekben a művekben? A nemleges válasz ellenére, a dilemmát górcső alá véve hamar láthatóvá válik, hogy a tudás ára nem más, mint a női test felboncolása, dekonstrukciója. Az alapvetően intermediális kutatás célja, hogy irodalmi, szépművészeti, és pszeudotudományos példákon keresztül rámutasson bizonyos uralkodó motívumokra és metaforákra, melyek elválaszthatatlanok a női szívtől, mint kulturális konstrukciótól. Ezen példák között szerepelnek a tizennegyedik századi Montefalcoi Szent Klárán és Citta di Castellói Boldog Margiton elvégzett post mortem vizsgálatok elbeszélései, melyekben szó esik a boncolás során a szívükben talált korporeális jelekről, melyeket a szentségüket bizonyító manifesztációkként kezeltek. A populáris irodalmi kategóriában két tizennyolcadik századi szöveget fogok vizsgálni: egy 1735-ös angol episztolát, melynek címe „A női szív titkai” („The Secrets of a Woman’s Heart”), illetve egy Joseph Addison által írt 1712-es cikket, melyet a The Spectator című napilapban publikáltak „A kokett szívének boncolása” címen („The Dissection of a Coquette’s Heart”). Zárásként pedig Enrique Simonet y Lombardo „A szív anatómiája” című festményét fogom elemezni („Anatomy of the Heart” 1890).

FILOZÓFIA SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: KISS KATA DÓRA

(„A” SZEKCIÓ, PÉNTEK 16:30 – 20:00)

16:30 – 17:00

Élő Csenge Enikő

Károli Gáspár Református Egyetem , Erasmus Kollégium

Meghatározatlan valóság - Az anyag interpretációja Plótinosz filozófiájában

Nem szűnik-e meg a végtelenség és a hiány azáltal, hogy az anyagban befogadásra kerül az, ami addig hiányzott belőle? Plótinosz válasza erre az, hogy semmiképp, hiszen ami befogadásra vár, az nem rendelkezik a befogadnivalóval, hiányt szenved belőle, ugyanakkor mivel az anyag nem mennyiség szerint végtelen, mindenfajta befogadás csak beteljesíti azt, ami ő maga.

Előadásom témájaként az újplatonista bölcs filozófiájának egy ellentmondásos kérdéskörét választottam, a rossz (κακός) és az anyag (ὕλη) viszonyát. Prezentációmban az Enneászokon (kiváltképp az I.8., II.4. és a II.9.) keresztül igyekszem bemutatni, miként változott Plótinosz álláspontja a megjelölt témában.

Ha Plótinosz filozófiájában a rossz és az anyag viszonyát vizsgáljuk, elsősorban azt kell szem előtt tartanunk, hogy a gondolkodó álláspontja a megjelölt témában Enneászról Enneászra változást mutat. A rosszal azonosított anyagtól eljutunk a szellemi és a tapasztalati világ szerint megkülönböztetett anyagig. Míg az I. 8.-ban Plótinosz a létezők egyik nemébe sorolja az anyagot, mely formátlan, és a legmesszebb esik a Jótól, addig a II. 4.-ben már formát nyer és alkalmas a kiterjedés befogadására. Ebben az értekezésben az anyag pejoratív értelme kezd szinte teljesen neutralizálódni. Az Enneász végén az anyag egy közömbös, alapul szolgáló létező, mely megnyilvánulások fundamentuma. Ezt az anyagot nem lehet érzékeinkkel tapasztalni, nem rendelkezik tulajdonságokkal, gondolkodással ragadhatjuk meg. Ennek a megragadásnak az eszközét Plótinosz üres gondolkodásnak nevezi. Miután az anyag elvegyül a formával, már test, de továbbra is hiány, mely nem minőséget, hanem minden távollétét jelenti. Az anyag sajátossága a „dolgokkal” való viszonyában jelentkezik. Mivel minden hiányzik belőle, s mindenben más, mint a többi dolog, nem ellentéte, hanem hiánya azoknak.

Ahhoz, hogy sikeresen ismertessem Plótinosz kevésbé egységes álláspontját a rossz és az anyag kérdésében, az Egy természetének ismerete szolgál alapul. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy a gondolkodó metafizikájának és etikájának összefüggésein keresztül közelítsek előadásom témájához.

17:00 – 17:30

Erdős Gergely Erik

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Behaviorizmus – egy elmélet a filozófia és pszichológia határán

Témaválasztásom a pszichológiatörténet jelentős korszakának, a behaviorizmusnak a filozófiai vonatkozásait hivatott bemutatni. A filozófia sok pszichológiai területen előfordul, hiszen a pszichológia, mint új tudomány meg sem jelenhetett volna nélküle. Emiatt különösen érdekes az absztrakt gondolkodás megjelenése egy olyan, tisztán empirikus megközelítésen alapuló elmélet esetén, mint a behaviorizmus.

A pszichológia mai formája kialakulásának történetében az első nagyobb változást az elszakadás jelentette az – elsősorban Wilhelm Wundt által fémjelzett – introspektív nézőponttól a 20. század elején. Biztosabb hozzáférést jelentett a viselkedés megfigyelése, mint az önbevalláson alapon szerzett eredmények elemzése. A pszichológia így kialakult viselkedést tanulmányozó formája először csak empirikus alapokon volt kutatható.

Létrejött először a módszertani behaviorizmus, amely a viselkedés predikciójával és magyarázatával foglalkozott. Ezzel közel egy időben alakult ki a pszichológiai behaviorizmus, amely a viselkedés magyarázatának a kondicionálást, a tanulást és az inger-válasz reakciókat tekintette. E tézis szerint minden ember/állat viselkedése befolyásolható bizonyos faktorok révén. Az elméletek bemutatásakor említést teszek a behaviorizmus programadója, John B. Watson mellett Ivan Sz. Pavlov és Edward Thorndike munkásságáról és kísérleteikről, a téma mély tapasztalat alapúságának kihangsúlyozásaképpen.

A behaviorizmus harmadik, egyértelműen elkülönülő ágazata pusztán a filozófiai gondolkodás igénybevételével próbálta megmagyarázni mentális állapotaink és viselkedéseink összefüggéseit. Ezt az ágazatot logikai vagy filozófiai behaviorizmusnak nevezzük.

A filozófiai behaviorizmus bemutatásába Rudolf Carnap és Gilbert Ryle tételeit is elemzem, igyekszem ezeken keresztül rálátást biztosítani az elképzelt rendszerre. A filozófiai behaviorizmus analitikus módszereket használ, szemantikai eszközökkel elemzi nyelvünket. Mentális predikátumot tartalmazó mondatok ez alapján megegyeznek olyan mondatokkal, melyekben csak a fizikai lényekre történik utalás. Ezt követően az ezen állításokkal, valamint az elmélettel kapcsolatban felmerült kérdéseket, problémákat mutatom be.

Habár mára a pszichológiai behaviorizmus napjának leáldozott, a kognitív pszichológia kialakulásának köszönhetően a logikai behaviorizmusnak vannak még – ha nem is kritika nélküli – kortárs követői.

17:30 – 18:00

Császár Andrea Mária

Pécsi Tudományegyetem , Kerényi Károly Szakkollégium

Politikai szabadság mint reflexív fogalom Hannah Arendt politikai egzisztencializmusában

„Mi a szabadság?” – ezt a kérdést teszi fel Hannah Arendt a Múlt és jövő között. Nyolc gyakorlat a politikai gondolkodás terén című, elsőként 1961-ben kiadott írásának negyedik fejezetének címében, melynek megválaszolását először reménytelen vállalkozásnak minősíti. Az 1967-ben keletkezett, *The Freedom to Be Free. The Conditions and Meaning of Revolution* (A szabadság, hogy szabadok legyünk. A forradalom feltételei és jelentése) esszéjében ugyanakkor már a tartós emberi szabadság megalapozására tett kísérletet. A szerző a szövegben két eseményen keresztül értelmezi a szabadság fogalmát, az általa csak amerikai forradalomnak nevezett Amerikai Függetlenségi háború (1775-1783) és az 1789-es francia forradalom eseményeinek, szellemiségének hozadékain keresztül az úgynevezett „forradalmi hagyományra” való tekintettel. Arendt szerint csak azt az eseményt nevezhetjük modern forradalomnak, melynek célja a szabadság. A modern kor forradalmainak megértésében döntő momentum, hogy a szabadság eszméjének egybe kell esnie egy új kezdet tapasztalatával. Az általa használt szabadság kifejezés mindig a nyilvánosságban megvalósuló, politikai szabadságra vonatkozik, ahol is arra, mint az ember belső képességére tekint, mely azonos az emberek közötti mozgástérrel, nem velük született, hanem az emberek közötti kapcsolatrendszerrel jelöli. A szabadság, hogy szabadok

legyünk cím egy reflexió, egy olyan „magasabbrendű” szabadságról, mely megalapozza, lehetővé teszi egy másik, „alsóbbrendű” szabadság létezését. A szabadság az emberi diverzitás és együttélés mesterséges intézménye, melyhez elengedhetetlen a politika mint a szabad közösségi élet szférája. Előadásomban az Arendt által használt politikai szabadság mint reflexív fogalmat értelmezem, annak kereteit és előfeltételeit, a már említett írások és A forradalom (On Revolution) 1963-as kötet segítségével. Elemzésemben arra keresem a választ, hogy milyen keretek és viszonyrendszerek között érthető ez a reflexív szabadság fogalom mint politikai realitás, egyúttal milyen szerepet tölt be a politikai egzisztencializmus irányzatában, melyet Hannah Arendt is képviselt.

18:00 – 18:30

Farkas Vendel

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Értelmezhető-e a szakrális tapasztalat? Az epikureus teológia modern megközelítésben

Cicero híres vallásfilozófiai művében, Az istenek természetében Velleius, az epikureus iskola képviselője arra a következtetésre jut, hogy a világon minden népnek van valamilyen elképzelése az istenekről, ami bizonyítani is látszik a létezésüket. Ezzel párhuzamosan azonban arra is felhívja a figyelmet, hogy ezek a hiedelmek nem helyesek, ezzel szigorú határt vonva a hiedelmek eredete, tehát a szakrális tapasztalat és az azt interpretáló – emberi – elméleti tevékenység között. Meglepő módon emellett az epikureus teológiának már Cicero-nál is megjelenik egy olyan értelmezése, amely azt burkolt ateizmusnak tekinti, ahol az istenek – fogyatékos – létezési módja csak a „gondolati struktúrák” szintjén képzelhető el. Előadásom során az előbbi tétel mellett állást foglalva egy olyan lehetséges értelmezését szeretném adni a szakralitásról adott felfogásuknak, amely kimutatja, hogy sajátos elképzeléseik az istenek létezéséről nemcsak ellentétben állnak azzal az elképzeléssel, hogy az isteneket – vagy legalábbis a szakralitás dimenzióját – nélkülözték volna, hanem megpróbál arra is rámutatni, hogy mindez miért is lehet releváns mindez az azóta bekövetkezett vallástudományi és vallásfilozófiai fejlemények óta. Elsősorban Rudolf Otto A szent, illetve Mircea Eliade A szent és a profán című művére támaszkodva rá szeretnék mutatni arra a – lehetséges – radikális megkülönböztetésre szakrális és profán között, ami az epikureus rendszerben magyarázatát adhatja annak, hogy miért is lehetett olyan nehéz megfogalmazniuk a szakrális ontológiai helyzetét a mindannyiunk számára otthont adó profán világszerkezet fogalmiságában. Ez az irányvonal nem csak az értelmezések szigorú szembenállását lazítaná fel, hanem arra is rámutat, hogy hogyan következhet ebből a szigorú lételméleti kettősségből, hogy míg a spirituális tapasztalatot elegendő bizonyítéknak látták az istenek létezésére, addig az arról alkotott elképzelésekkel szemben ellenszenves érzelmeket tápláltak.

Témaválasztásom célja, hogy egy filozófiatörténeti elképzelés rekonstrukcióján keresztül mozdítsam elő különböző vallásfilozófiai kérdések feltételét a hallgatóságban. Előadásom végére egy olyan képet szeretnék felrajzolni, ami alapján a hallgatóság megpróbálhatja maga összerakni, milyen lehetséges következményei lehetnek az epikureus teológiának, ezen keresztül bepillantást nyerve a vallásosság, szakralitás és racionalitás viszonyának sokrétű problémakörébe.

18:30 – 19:00

Kovács Dániel Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A test és a szelf Plótinosznál

Az szelf fogalma Plótinosz filozófiájának egyik központi, vissza-visszatérő témája. Jóllehet az utóbbi években szelf-filozófiájának számos értelmezése született (Remes 2007, 2017; Aubry 2014, Banner 2017, Chiaradonna-Maraffa 2018), arra a kérdésre, hogy Plótinosz hogyan határozza meg a szelfet, továbbra sincs általános elfogadott válaszunk. Jelenleg két fő értelmezési irányt különböztethetünk meg. Az egyik megközelítés szerint (Aubry 2014, Banner 2017) a szelf egy metafizikailag meghatározatlan entitás, amely éppen e meghatározatlanság révén képes arra, hogy különböző ontológiai státuszú entitásokkal váljon azonossá. A másik vonal képviselői szerint (Caluori 2015; Emilsson 2017; Chiaradonna – Maraffa 2018), Plótinosz a szelfet alapvetően a lélekkel, azaz egy metafizikailag meghatározott entitással azonosítja. A nézeteltérés hátterében az a tény áll, hogy míg bizonyos szöveghelyeken Plótinosz a szelf elve adott státuszát hangsúlyozza, addig másutt annak alakíthatóságára emeli ki. Előadásomban egy olyan értelmezés körvonalait vázolom fel, melynek középpontjában a két aspektus közötti viszony áll. Ezt a viszonyt egy speciális platonikus problémakör, a test és a lélek elválasztásának vonatkozásában vizsgálom. A fontosabb szöveghelyeket elemezve amellet érvelek, hogy a szelf meghatározottsága és alakíthatósága között fennálló alapvető feszültség ebben a kontextusban feloldható. Bár a lélek metafizikai státusza elve adott, a szelf pedig a lélekkel azonos, a lélek kizárólag abban az esetben képes saját természetének megfelelő módon működni, ha tisztában vagyunk metafizikai státuszunkkal, azaz helyes identitással rendelkezünk. Amennyiben identitásunknak a test is része, a lélek működése olyan módon válik függővé a test állapotaitól, hogy egy bizonyos, a szigorú metafizikainál gyengébb értelemben helyesen állíthatjuk, hogy a lélek és a test egységet alkotnak, és ilyenformán utóbbi is része a szelfnek. Jóllehet a szelf és a test viszonyának kérdése Plótinosz szelf-filozófiájának mindössze egyetlen aspektusát alkotja, úgy vélem az itt felvázolt konklúziók alkalmasak arra, hogy egy átfogóbb értelmezés alapjául szolgáljanak.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

19:00 – 19:30

Ujváry Szilvia

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Analógiák Kierkegaard és Wittgenstein filozófiájában

Søren Aabye Kierkegaard és Ludwig Wittgenstein a filozófiai köztudatban két gyökeresen különböző irányzatot képviselő, különböző indíttatású és különböző eszközöket használó gondolkodóként él. Ebben fontos szerepet játszik a két filozófus hatástörténete: Kierkegaard gondolatait a 20. századi egzisztencialisták tekintették kiindulási alapnak, míg Wittgenstein korai filozófiája nagyban meghatározta a logikai pozitivisták Bécsi Kör működését. Mindezen eltérések ellenére a Wittgenstein életéről szóló források arról számolnak be, hogy nagy lelkesedéssel olvasta Kierkegaard műveit – egy ízben saját filozófiáját is a dán filozófus fogalmaival kapcsolta össze –, felvetve annak lehetőségét, hogy találkozási pontokat keressünk a két filozófus munkásságában.

Előadásom célja két problémakör – amely Wittgensteinnél a kimondhatatlan problémája (az etika kifejezhetetlenségére koncentrálva), Kierkegaardnál pedig a hit kérdése – összehasonlítása és az ez alapján körvonalazódó párhuzamok részletes bemutatása. Ezért előadásom első részében külön-külön járom körbe a két problémakört, elsősorban a Logikai-filozófiai értekezés és a Félelem és reszketés című szövegek idevágó gondolataira támaszkodva. A második részben pedig a már áttekintett interpretációk alapján egy analógia megléte mellett érvelek. Ennek során beszélni fogok az indirekt módszerről, mint a két szöveget meghatározó építkezési módról, a két probléma szerkezetének és a feljük való közeledésnek hasonlóságáról, végül pedig a befogadó szerepének fontossá válásáról. Látni fogjuk, hogy a filozófiai hagyományban elfoglalt eltérő szerepük ellenére a két filozófus mind a vizsgált probléma, mind a módszer tekintetében analógiába hozható, bizonyítva Kierkegaard Wittgensteinre gyakorolt hatását.

Az említett párhuzamok kifejtése azt teszi lehetővé, hogy Wittgenstein korai korszakának az analitikus megközelítésen túllépni kívánó oldalát ismerjük meg, amit például a filozófus nézeteit tovább vinni igyekvő Bécsi Kör teljesen figyelmen kívül hagyott, pedig Wittgenstein szerint saját filozófiájának központi részét alkotta. Kierkegaard hatásainak felismerésével azonban egy, a kanonikusabb értelmezésektől eltérő elemeket is tartalmazó koncepciót alkothatunk Wittgenstein filozófiájáról, némiképp meghaladva a kontinentális-analitikus megkülönböztetést.

19:30 – 20:00

Zágorhidi-Czigány Domonkos

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Megismerés és pesszimizmus -- Lovecraft filozófiája

H. P. Lovecraft amerikai horroríró kozmikus pesszimizmusának egyik kiindulópontja az emberi megismerésről alkotott véleménye volt. Szerinte az ember világértelmezése nem más, mint antropomorfizáció, így értelmetlen is: semmi igazat nem tudhatunk meg a dolgokról, minden „tudásunk” pusztán képzelgés. Novelláinak szereplői rendszerint meghalnak vagy megöregülnek, ha valamilyen embertől független információ közelébe jutnak. E pesszimista világkép kifejezéshez kapcsolódik a szintén az ő nevéhez köthető Cthulhu- mítosz is és a wierd irodalom: az emberi világba átlépő és az emberek számára teljesen érthetetlen és értelmezhetetlen dolgok történetei.

Alapvetése több közös vonást is mutat Nietzsche filozófiájával, amelynek szintén fontos eleme, hogy az emberek megismerés címszó alatt illúziókat gyártanak csupán. Az ehhez kapcsolódó igazság és hazugság fogalom mindössze azon alapul, hogy mi mennyire járul hozzá a társadalmi konvenciók fenntartásához; azonban ezen az egyén felülemelkedhet saját értékeinek tételezésével. Lovecraft azonban nem erre a következtetésre jut, hanem az élet teljes értelmetlenségét vallja, egyetlen értelmes célnak pedig a fájdalmak enyhítését jelöli meg, vagyis a Nietzsche-re jelentős hatást gyakorló Schopenhauer gondolatvilágához közelít.

Előadásomban azt járom körül, hogy Lovecraft álláspontja mennyivel több, mint csupán „visszatérés Schopenhauerhez”, milyen szerepet játszik ebben az antropocentrizmus-kritika és kitérek arra, hogy a Lovecraft utáni horror és wierd irodalom hogyan tudja képviselni ezt a gondolatvilágot.

NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SEKCIÓ

SEKCIÓVEZETŐ: SZÉP VIKTOR

(„B” SEKCIÓ, PÉNTEK 16:30 – 19:40)

16:30 – 17:00

Banos Benjamin

Budapesti Corvinus Egyetem , Biztonságpolitikai Szakkollégium

A magyar euró – érvek/ellenérvek a bevezetés mellett/ellen

Előadásomban szeretném bemutatni az elmúlt 1,5-2 év disputáit a magyar euró bevezetése körül. Az elmúlt évektől szokatlanul élénk közgazdasági érvek, viták láttak napvilágot a téma kapcsán, mind újságokban, televíziós műsorokban és különféle konferenciákon. A téma időszerűségét és szükségszerűségét mutatja továbbá, hogy a magyar társadalom nagyobb hányadában pozitív megítélést mutat, mind hazánk uniós tagsága, mind az euróhoz való hozzáállása. A közös valuta önmagában nem csodafegyver, ezért érdemes pro és kontra érvrendszerben a kérdéskört elemezni. A 2008-as pénzügyi válság idején az európai valuta nem mutatta a valutaválság jeleit, ennek ellenére érdemes megemlíteni, azokat az uniós reformokat, amelyek egy újabb krízis hatásait hivatottak enyhíteni és ezek alapvetően érintik az eurózóna tagállamait.

Az előadásomat a Monetáris Unió történelmi előzményeivel kezdeném, és a legfontosabb történések bemutatásával folytatnám. Többek között utalok itt a Barre-terv, Werner-terv, EMS rendszer és a Delors-reformcsomagok főbb pontjainak az ismertetésére. Az euró kapcsán elengedhetetlen megemlíteni az optimális valutaövezet elméletét, és annak a monetáris unióra vonatkozó téziseit. Ezek után megvizsgálom, hogy Magyarország teljesíti-e a belépési feltételeket az ún. Maastrichti kritériumokat és szót ejtek az European Exchange Rate Mechanism 2-ről is.

A prezentációm fő vázát a közös valutával szembeni pro és contra érvek alkotják, ezeket a gazdasági oldalon túl a politika és aktuális gazdaságpolitika oldaláról is megvilágításba helyezem. Bár a Monetáris Unióhoz való csatlakozás nemzeti szuverenitás kérdéskörét is érinti, de én ezzel csak mellékszálon foglalkozom előadásomban, tehát a gazdasági érvek fognak előadásomban dominálni. Példaként szeretném tárgyalni régióink 2 tagállamának: Szlovákia és Szlovénia esetét, akik már feladták az önálló monetáris politikájukat és bevezették az eurót. A két ország esetében ki szeretném hangsúlyozni, hogy az egyik esetben miért volt jó döntés a közös valuta bevezetése, míg a másikat pedig, hogy miért volt elhibázott lépés az euró használata. Választ fogok adni arra is, hogy az elhibázott bevezetésben a valutaövezet rossz konstrukciója, vagy esetleg az elhibázott gazdaságpolitika volt a fő hiba.

17:00 – 17:30

Budai Mihály Egon

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Bibó István Szakkollégium

A Kúria szerepe az európai uniós munkajog érvényesítésében

Kutatásom tárgya a Kúria szerepének bemutatása az európai uniós munkajogi szabályok érvényesülésében. Ehhez elsődlegesen a főbíróság 2013. január 1-je és 2017. december 31-e között, egyedi ügyekben hozott határozatait vizsgáltam. A kutatási kérdésem az volt, hogy a határozatok indokolásában hogyan jelennek meg az *acquis*-ra való hivatkozások.

Az alapkörpusz méretére figyelemmel első lépésben a szövegbányászat módszerével éltem. A kortárs társadalomtudományok egyik gyorsan teret nyerő, ám a (hazai) jogtudományban még elenyésző számban használt módszerével a szöveges formában tárolt, jellemzően strukturálatlan (és elektronikus) adatokból rejtett, nem triviális információ nyerhető ki. Ehhez a Python 3.7.1. programozási nyelven írt saját algoritmust használtam. Joggyakorlat-analízisem e része a meglévő kutatásokhoz képest ritkaság a jogesetek mennyisége és ezzel összefüggésben a metodológiája miatt, s kifejezetten újdonság a munkaügyi fókuszának köszönhetően. Ezt követően a Kúria azon 60 ítéletét vettem alá kézi kódolással végzett tartalomelemzésnek, amelyek hivatkoznak az európai uniós jogra. A tartalomelemzés alapján a Kúria határozatait három kategóriába soroltam. Az elemzés harmadik részében tartalmi-érdemi vizsgálatnak vettem alá azokat a határozatokat, amelyekben a Kúria érdemben reflektál az Unió jogára.

Kutatásommal több célkitűzést kívántam megvalósítani. Egyrészt igyekeztem hozzájárulni az európai jogtudomány diszciplínáján belüli vitához, amely megkérdőjelezi a textualista (jogpozitivist) megközelítés kizárólagosságát. Éppen ezért döntöttem a szövegbányászat mellett. Másrészt, célom volt a formális, a jogszabályszoveg megfeleltetésére kihegyezett tanulmányokhoz képest egy kifejezetten a joggyakorlatra irányuló kutatás elvégzése. Harmadrészt, igyekeztem rámutatni egy lehetőségre, amely áttekinthetővé és elemezhetővé teszi a bírói gyakorlatot, így további saját kutatásokat és más, hasonló irányú elemzéseket is inspirálhat. Emellett a tipikusan egy-egy uniós (munkajogi) jogszabályt, luxembourg-i ítéletet vagy jogintézményt exponáló írásokhoz képest átfogó képet kívántam nyújtani az uniós jog bírói recepciójáról. Elemzésem kvantitatív része kellően széles, kvalitatív része pedig eléggé mély ahhoz, hogy új ismeretekkel gazdagíthasson bennünket az uniós jog bírósági recepciójáról és szélesebb értelemben Magyarország európai uniós integrációjáról.

17:30 – 18:00

Barta Leila

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Mathias Corvinus Collegium, Márton Áron Szakkollégium

Az elnöki rendszer Ukrajnában

Tanulmányom célja a hibrid rendszer kialakulásának és stabilitásának vizsgálása egy esettanulmányon keresztül – az államfő jogkörére koncentrálna, az alkotmánymódosításokat megvizsgálva – az ország kormányformájának változásait elemezve. Az alapos kutatás elvégzéséhez mind a nemzetközi források, mind pedig az ukrán nyelvű szakirodalomra támaszkodtam. Dolgozatom során Ukrajna példáját megvizsgálva arra a kérdéskörre kerestem a választ, hogy milyen tényezőktől függ egy hibrid rendszer stabilitása, s ezek a tényezők hogyan befolyásolják a rendszer fennállását. Előre leszögezném, hogy Ukrajna példája nem egy séma, mely minden ország rendszerére ráhúzható, s természetesen e, általam kijelölt tényezőkön kívül, még számos olyan van, ami kedvez a hibrid rendszer kialakulásának, s annak instabilitásának. A hibrid rendszerek elemzését elkezdve szeretném leszögezni, hogy bár a tanulmány egy alkotmányjogi elemzés, azonban a megfelelő összkép nyújtásához nem lehet a politikai műfajtól, s annak forrásaitól elrugaszkodni, különösen egy olyan ország esetében, mint Ukrajna. Az alkotmányjogi források felhasználásával egy keretet tudnék nyújtani az ország rendszerének elemzéséhez, de a politikai források e keretet tartalmi elemekkel is megtöltik. Mindemellett egyes zűrzavaros képet mutató esetekben segít megérteni az események közötti összefüggéseket.

A dolgozat során nagy hangsúlyt fektettem az elnöki jogkörök részletes elemzésre, mivel ennek ismeretében érthetjük meg azt, hogy mi generálta az alkotmánymódosításokat, melyek befolyással voltak az ország kormányformájának változására. Végeredményben arra a következtetésre jutottam, hogy nem minden hibrid rendszer hordozza magában a változást, az instabilitását. Ukrajna esetében

azonban az államfő által generált alkotmánymódosítások, s annak hatásaként a hatalmi átrendeződések, a kormányforma változása pozitív faktorként játszottak közre a rendszer instabilitásában.

Tanulmányom a megnevezett tudományágak közül a társadalomtudományhoz áll a legközelebb, ugyanis a jogi és politikai vizsgálódáson túl egy olyan témát dolgoz fel, mely a társadalom mindennapjait is meghatározza, hiszen végső soron a jog és a politika a társadalom szabályozásának érdekében jött létre, és annak alárendelve kell működnie.

18:10 – 18:40

Papp Zsanett Gréta

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Grönland mint a nagyhatalmak modern játszótere – Globális klímaváltozás és geopolitikai érdekérvényesítés

A globális klímaváltozás következtében olvadásnak induló északi-sarki jégtakaró nem csak kihívást, hanem új lehetőségeket is jelent a nagyhatalmak érdekérvényesítése szempontjából. A fokozatosan felszínre kerülő ásványkincsek, a tengeri útvonalak hajózhatóvá válása, valamint az olaj és ritkaföldfémek növekvő igényének köszönhetően a korábban érdektelen Grönland kész kincsesbányává válhat az államok számára.

Előadásom célja, hogy a globális környezeti változások a nemzetközi rendszer struktúrájára gyakorolt hatását vizsgálja. Napjainkban szemtanúi lehetünk a „geopillanatnak”, amely fordulat hatására felértékelődnek a geopolitikai érdekek és bizonyos területek stratégiai jellege. Ennek értelmében a fő kérdésem az, hogy a rendszerszintű változások hogyan rendezik át napjainkban a nemzetközi kapcsolatok alapvető felállítását, ezzel új viszonyrendszert kialakítva az államok között. A nemzetközi rendszer struktúrájának átrendeződése alapvetően meghatározza az önérdekkövető államok külpolitikai döntéshozatalát. Így a tanulmány rámutat az átrendeződő viszonyokra, továbbá arra is, hogy a külpolitikai döntéshozatalban fellelhető és iránymutató célok nagymértékben összefüggnek geopolitikai érdekekkel.

Kutatási kérdésem kiindulópontját Kína egyre erősödő és expanzív külpolitikai szerepvállalása képezte az Északi-sarkvidéken. Kutatási kérdésem Kína releváns szerepének vizsgálata adta Grönland és Dánia viszonyrendszerében. A kutatási kérdésre állított hipotézisem értelmében Kína fontos szerepet tölthet be Grönland függetlenedési törekvéseinek előmozdításában, amennyiben a két térség rendelkezik azonos gazdasági és geopolitikai érdekekkel a közös partneri kapcsolat kiépítéséhez. A hipotézisem igazolására a kínai külföldi bányászati beruházásokat vettem figyelembe, így a Grönland területén fellelhető kínai bányászati tevékenységek vizsgálata képezte az esettanulmányomat.

A Kína és Grönland között kialakított gazdasági partneri kapcsolat bizonyítja, hogy a napjainkban átrendeződő nemzetközi rendszerben nagymértékben felértékelődött geopolitikai érdekek priori elemmé válnak az államok nemzeti külpolitikájának kialakításában. Végezetül elmondható, hogy a kutatás kellően reprezentálja a tanulmányban használt neorealizmus elméleti keretrendszerének napjainkban is fellelhető relevanciáját, azaz a neorealista fordulatot a XXI. században.

18:40 – 19:10

Ármás Julianna

Budapesti Corvinus Egyetem , Biztonságpolitikai Szakkollégium

Hibrid hadviselés: a befolyásszerzés új eszköze a posztszovjet térségben?

A hidegháború végével a Szovjetunió elveszítette szuperhatalmi státuszát. Habár a '90-es években megfigyelhető volt néhány kísérlet a Nyugattal való partnerségre, ezzel egyidőben Oroszország elkezdte a korábbi érdekszférájában befolyását visszaállítani. Ennek számos különböző eszköze létezik; a Független Államok Közösségének vagy a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének a létrehozása, esetleg a posztszovjet államok energiafüggőségének fenntartása Oroszország felé. A befagyott konfliktusok létrehozása is egy befolyásszerzési eszköz, mely konfliktusok kiélezésében megfigyelhető egy minta az orosz fél részéről, így az eszköz modellezhetővé válik. Számos konfliktus a '90-es évek elején robbant ki a posztszovjet államokban (Abházia, Dél-Oszétia, Hegyi-Karabáh vagy Transznisztria), de a 2014-es ukrajnai események szintén illeszkednek a befagyott konfliktusok létrehozásának modelljébe – annak ellenére, hogy számos fontos különbség is felsorolható az időbeli távolságon kívül: 2014-ben az Európai Unióval határos államban kezdte meg Oroszország a tevékenységét, ahol nemcsak de facto állam létrehozására került sor, de a Krím-félsziget annektálására is, mely a hidegháború utáni világrend nyílt megkérdőjelezése.

Oroszország ukrajnai tevékenysége olyan teljes spektrumú hibrid támadás volt, melyre eddig nem volt példa – mutatja ezt a NATO és a nyugati világ megfelelő reagálási képességének a hiánya is. Mivel a hibrid hadviselés új eleme a befagyott konfliktusoknak, számos kérdés felvetődik annak körülményeiről és következményeiről. A „hibridnek” nevezett hadviselési forma nem új jelenség; megvan a maga hagyománya az orosz hadviselési kultúrában, így felmerül a kérdés, mi változott valójában „hibriddé”: a háború vagy a hadszíntér? Számbavéve a technológiai fejlődést vagy az információ szerepét, használatát a katonai biztonságban, az elemzés arra enged következtetni, hogy a hadszíntér lett hibrid, ám a hibrid hadviselés a befolyásszerzési eszköz – melyet akár újra használhat az orosz fél.

19:10 – 19:40

Mogyorósi Renátó Manuel

Pécsi Tudományegyetem

A Putyin-korszak birodalmi külpolitikája a Krím-félsziget annektálásának tükrében

Oroszországot a 90-es években válságok sorozata sújtotta, geopolitikai játéktere beszűkült, a Nyugat bekerítette. Az egykori Szovjetuniót alkotó utódállamok, az ún. közel-külföld fokozatosan kerültek nyugati befolyás alá (színes forradalmak Ukrajában, Grúziában, Kirgizisztánban, a balti államok EU- és NATO-tagsága). A 2000-es évek elején a gazdasági összeomlást követően - főként az energiahordozók világpiaci árának köszönhetően - Moszkvának sikerült talpra állnia: a Krím-félsziget annexiója a bipoláris világ utáni korszak egyik fontos cezúrája, amely világossá tette a nyugat-európai körökben, hogy egy új korszak küszöbén állunk.

Előadásomban bemutatom az amerikai hegemon világrendet elutasító, geopolitikai érdekeit masszívan védő Oroszország nyugati kihívásokra adott válaszait a Krím-félsziget elcsatolásának tükrében. Az annexiónak meg kell vizsgálni az orosz, valamint euratlanti interpretációját, fel kell tárni, hogy mennyire védhető a moszkvai álláspont, mely szerint Krím a nemzetközi normák betartása szerint

NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SEKCIÓ

csatlakozott a Föderációhoz. Ehhez különböző nemzetközi és bilaterális szerződéseket, valamint jogi dokumentumokat és iránymutatásokat dolgoztam fel. Emellett megvizsgáltam azt is, hogy az elszakadást milyen egyéb folyamatok indukálták és milyen mértékű volt a lokális támogatottsága.

Ugyancsak fontos megadni a geopolitikai kontextust, melyhez fel kell vázolni a kilencvenes és kétezres évek Oroszországnak kapcsolatát az Egyesült Államokkal és az Európai Unióval. Fontos kiemelni annak okát is, hogy ez a nyílt területszerzés miatt váltott ki határozott ellenállást a nyugati körökben, és Moszkva miért hivatkozik Koszovóra, mint precedensre, amely területátrendezés a nyugati hatalmak égisze alatt történt 2008-ban. Rámutatok arra, hogy az ukrajnai és krími események valójában egy nagyobb képbe jól beilleszthető mozaikok csupán - amennyiben a nagyhatalmi érdekek és konfliktusok szemüvegén át tekintünk az eseményekre.

Napjainkban geopolitikai paradigmaváltásnak lehetünk a tanúi, az előadás célja az ide vezető út összefüggésrendszerének feldolgozása a legújabb idegen nyelvű elemzések és szakirodalmak felhasználásával.

Mivel az éremnek - mint mindig - most is két oldala van, fontosnak tartom azt, hogy mindkét fél álláspontja mellett és ellen is felsorakoztassak érveket.

FIZIKA SZEKCIÓ

FIZIKA SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: KATZ SÁNDOR

(„A” SZEKCIÓ, SZOMBAT 09:00 – 10:40)

09:00 – 09:20

Berta Dénes

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Hatékony numerikus módszer fejlesztése a határfeltételek figyelembevételére rugalmas anyagban

A kristályos anyagokban vonalmenti rácshibák (diszlokációk) vannak jelen melyek keletkezése és mozgása jelentősen befolyásolja az anyagok különböző mechanikai tulajdonságait. Tömbi minták esetén ezen mikroszkopikus mechanizmusok térben homogén deformációt idéznek elő. A nanotechnológiai alkalmazások elterjedése miatt az utóbbi évtizedben a mikronos és az alatti méretű minták deformációs tulajdonságainak vizsgálata az anyagtudományi kutatások homlokterébe került. Kiderült, hogy a deformáció ilyen kis méreteknél erősen inhomogénné válik: az alakváltozás sok véletlenszerű, térben és időben lokalizált diszlokációlavina során valósul meg. Mivel ezen sztochasztikus folyamatok meggátolják a hagyományos tervezési eljárások alkalmazását ebben a mérettartományban, a jelenség minél pontosabb megértése rendkívül időszerű.

A jelenséget célszerű diszlokációdinamikai szimulációkkal vizsgálni, melyekben kis méretek esetén a diszlokációk kölcsönhatásán felül a határfeltételeket is figyelembe kell venni, hiszen azok jelentősen befolyásolhatják a belső feszültségteret. Ehhez a rugalmas anyagokat leíró parciális differenciálegyenletet kell megoldanunk adott peremfeltételek mellett. Célunk egy olyan numerikus módszer kifejlesztése volt, amely az általunk vizsgált geometriájú kétdimenziós mintára jóval hatékonyabban működik, mint a széleskörben elterjedt végeelem módszer. Eljárásunk egy a differenciálegyenletet kielégítő megoldást ad meg úgy, hogy minden határoló él mentén a megoldás és az elvárt határfeltétel Fourier-sorai egymással megegyezzenek az első véges sok együtthatóban. Az eljárásunkat teszteltük különböző határfeltételekre diszlokációmentes esetben és diszlokációk behelyezése mellett is. A módszer egyaránt működik elmozdulásra és feszültségre vonatkozó határfeltételek esetén, valamint vegyes esetben. Azokra az esetekre tesztelve, amelyeknek analitikus megoldása ismert, az eljárás eredménye (az egyre magasabb Fourier-együtthatók figyelembevételével) igen gyorsan konvergált az elméleti eredményhez. A számolási időket vizsgálva kiderült, hogy a módszerünk valóban sokkal előnyösebb tulajdonságokkal rendelkezik, mint a végeelem módszer.

Jövőbeli célunk numerikus módszerünk beépítése már meglévő diszkrét diszlokációdinamikai szimulációkba annak érdekében, hogy elméleti úton is vizsgálni tudjuk a diszlokációlavinák tulajdonságait kisméretű minták esetén, ami közelebb vihet bennünket ezen technológiai szempontból fontos folyamatok mélyebb megértéséhez.

09:20 – 09:40

Boldizsár Bálint

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Részecskepolarizáció hidrodinamikai vizsgálata a nehézion-fizikában

A nagyenergiás nehézion-fizika lényege, hogy ultrarelativisztikus nehézion-nyalábokat (elektronhéjuktól teljesen megfosztott atommagok nyalábjai) ütköztetnek részecskegyorsítókban (mint például CERN, RHIC), majd az ütközések bekövetkezése után mérjük a kirepülő részecskék bizonyos tulajdonságait, melyből igyekszünk következtetni az ütközésekkor lezajló folyamatokra. Ezen ütközések során gyakorlatilag „mini ősrobbanásokat” tudunk létrehozni laboratóriumi körülmények között, ugyanis a kialakuló körülmények nagyon hasonlítanak az Univerzumunk létrejöttkor uralkodóhoz, célunk pedig megtudni minél többet erről az időszakról. A tudományterület fontos eredménye, hogy a nagyenergiás atommagütközésekben keletkező kvark-gluon plazma tökéletes folyadékként modellezhető, és leírható a relativisztikus hidrodinamika egyenleteivel. Számos numerikus szimuláció létezik ezek megoldására, azonban ezen szimulációk nem feltétlenül adnak számot arról, hogy az egyes paraméterek folytonos változtatása hogyan befolyásolja az időfejlődést. Ezért fontosak az egzakt hidrodinamikai megoldások, melyek számos osztályát megvizsgálták már. Ezek jól használhatóak annak vizsgálatára, hogy az egyes paraméterek hogyan módosítják a kezdeti- és végállapot kapcsolatát.

A nehézion-ütközések során a spinnel rendelkező hadronok (pl. a barionok) helytől és impulzustól függő módon polarizált állapotban keletkezhetnek (amikor a kvark-gluon-plazma egy ún. kifagyási hiperfelület mentén hadronokká alakul).

A közelmúltban vált lehetővé ezen polarizáció mérése, ezért a már több napvilágot látott numerikus számolás mellett megnőtt a témakör iránti elméleti érdeklődés is. Kutatási témámban feles spinű hadronokra meghatározom a polarizációs négyesvektort, illetve a polarizációs megfigyelhető mennyiségeket különböző ismert egzakt hidrodinamikai megoldások esetén. Vizsgálódásom fő témáját egy olyan relativisztikus hidrodinamikai megoldás képezi, mely gyorsuló és esetlegesen forgó tágulást ír le: ez közelítőleg tükrözi az atommagok nem centrális ütközésének valóságos helyzetét. A bemutatott eredmények elsőként adnak analitikus formulákat a nehézion-ütközésekben keletkező részecskék polarizációjára.

09:40 – 10:00

Horicsányi Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Hierarchikus kommunikáció az interneten: fórumokból kinyert adatok, hálózatok elemzése

A terrorizmus elleni küzdelemben az emberiségnek be kell vetnie a modern technikát is – márcsak azért is, mert a terroristák is kihasználják. Így egyfajta versenyfutás alakul ki, ki tud jobban élni a lehetőségekkel. Ameddig a terroristák előrébb járnak egy lépéssel, nagy veszélyt hordoznak. A biztonsági szolgálatok egyre inkább igyekeznek támaszkodni a legújabb tudományos eredményekre. Ennek ad egy keretet az Európai Unió támogatásával működő nemzetközi konzorcium: a RED-Alert projekt (Real time Early Detection and Alert system for online terrorist content, azaz internetes terrorista tartalmak korai észlelésére szolgáló rendszer). Az együttműködésben nyolc országból tizennégy csoport vesz részt, melyek között szerepelnek rendvédelmi szervek, titkosszolgálatok, szoftverfejlesztő cégek és egyetemi kutatócsoportok. Az ELTE kutatócsoportját prof. Vicsek Tamás vezeti. A háromévesre

tervezett projekt 2017. júliusi indulása óta részt veszek a munkában. A konzorcium feladatait tizenegy csomagra osztották, melyek közül a mi részünk a társas hálózatok elemzése. Ezen belül is három fő pontot tartunk szem előtt: a hálózatok időbeli dinamikájának megfigyelését és modellezését, a hierarchia kialakulását és szerepét, illetve az ismeretlen kapcsolatok felderítését, előrejelzését.

Az internet növekvő szerepe a kommunikációban, a véleménynyilvánításban és -keresésben, a kutatók figyelmét ráirányította az itt megjelenő kapcsolatrendszerre, azok felépítésére és típusaira. Az interneten fellelhető szövegek és adatok rendkívül értékesek és sokféle célra felhasználhatóak. A fejlesztéseknek köszönhetően szinte az összes közösségi oldal képes már megvédeni a személyes adatokat. Ezzel együtt nagyobb kihívás lett az internetes adatok tudományos célú elemzése. A közösségi oldalakkal szemben így előtérbe kerülhetnek a fórumok. Mivel ezek céljuknál fogva publikusak, észszerű választás ezen szövegek tanulmányozása. Munkánk során igen sokféle internetes fórummal foglalkoztunk, osztályozva azokat, elemezve a legfontosabb tulajdonságaikat és összehasonlítva az eredményeket.

Napvilágot látott néhány olyan publikáció, amely dark webként hivatkozik olyan fórumokra, amelyeken radikális nézetek kifejtése volt található, habár ezek teljesen publikus weblapok voltak. Ezeket nem tekintjük valódi dark webnek pusztán a tartalmuk miatt. Erre a szakirodalombeli következtetlenségre mi derítettünk fényt a munkánk során, a kérdéses cikkek szerzőinél érdeklődve. Mi csak azokat a lapokat tekintjük dark webhez tartozónak, amelyek .onion domainen érhetőek el, speciális keresőkkel (pl. TOR), a kritérium tehát a technikai feltétel, nem a tartalom. Korábbi munkák megállapították, hogy a dark web oldalainak hivatkozási kapcsolódásai jelentősen eltérőek a publikus webhez képest; másrészt a dark web struktúrája rugalmasabban tudja kezelni a meghibásodásokat. Hiányzott még azonban a felhasználók közötti hálózatok felderítése, és a szokásaik összehasonlítása a publikus webbel. Munkánk során ezt is kívántuk pótolni.

A társas hálózatok mellett a terrorista események kapcsolataiba is betekintettünk a Global Terrorism Database segítségével.

Munkámat a projekt első évében a RED-Alert projekt, második évében az Emberi Erőforrások Minisztériuma Új Nemzeti Kiválóság Program ÚNKP-18-2 kódszámú pályázata támogatta.

10:00 – 10:20

Major András

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

DNS-metilációs mintázatok vizsgálata hálózatalméleti megközelítéssel

A DNS-metiláció ebben az évtizedben került az öregedéssel kapcsolatos kutatások homlokterébe, köszönhetően az új generációs szekvenálási technológiák ugrásszerű fejlődésének. Az öregedés mögött meghúzódó molekuláris változásokról nagy mennyiségű adat vált elérhetővé, azonban ezek pontos értelmezéséhez komplex módszerekre van szükség. Gépi tanuló algoritmusokkal nagy pontosságú epigenetikai korbecslő modellek születtek, amik korrelatív módon azonosítottak öregedésre utaló markereket. Az előadás ezen modellek egy lehetséges továbbfejlesztését mutatja be, mely a metilációs adatok meghatározó komponenseinek hálózatalméleti vizsgálatára irányul. A hálózat kialakítására Lasso-regressziót alkalmazunk, ami a regularizációs paraméter megfelelő választása esetén kellően ritka irányított hálózatot eredményez. Az optimális paraméter megtalálásához a hálózat

topológiáját jellemző mértéket veszünk alapul. Vizsgáljuk a Lasso-regresszió tulajdonságait és a paraméterválasztás hatását a kialakult hálózat hierarchiájára

10:20 – 10:40

Tóth Kristóf

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Határozottság a határozatlanságban. Miért tanuljunk kvantummechanikát fizikatanár-szakos hallgatóként?

A fizika és fizikaoktatás célja a minket körülvevő természeti jelenségek megértése, melyhez az egyik legfontosabb „kellékünk” az emberi léptékű jelenségeken edződött intuíciónk. A kvantummechanika azonban egyike azon területeknek, melyek kapcsán nem rendelkezhetünk közvetlen tapasztalatokkal. Előadásomban ezért elsősorban arról számolok be, ami rávilágít, hogy egyetemistaként, illetve kezdő tanárjelöltként milyen hatást gyakorolt rám a kvantummechanika megismerése.

Az atomi méretek alapvető folyamatai érzékszerveink számára nem hozzáférhetők, így például a makroszkopikus testek soha nem mutatnak hullám-részecske kettősséget. Hasonlóan rejtve marad előlünk a természeti törvények valódi, valószínűségi természete is: azonos körülmények között elvégzett kísérletek különböző eredményeket adhatnak, melyek eloszlása azonban megjósolható. A közoktatásban ez a témakör leginkább a határozatlansági reláció érintőleges említésekor jelenik meg, melynek – és az egész területnek – helyes, szemléletes tanításához egyetemen tanult ismereteink jelentősen hozzásegíthetnek. Kutatásom olyan konkrét fizikai tényeket is említ, melyek a középiskolás tananyag részeit képezik, azonban a forgalomban lévő tankönyvekben ezek tiszta megfogalmazásban nem szerepelnek.

Különböző példákon mutatom be, hogy a Schrödinger-egyenlet megoldásának alapszabályai bárki számára érthetően, kvalitatív módon elsajátíthatóak. A kvantummechanikai problémák megoldása során fontos, a tanításunkra közvetve erős hatást gyakorló gondolatokat fogalmazok meg. Fontos és reményt keltő személyes tapasztalatom, hogy mégoly szokatlan természeti törvények megértését is nagyban segíti az ellentmondásmentes, jól követhető matematikai leírás.

A kvantumos alapjelenségekben való elmélyülés segít világunk jobb megértésében és a matematikai és fizikai gondolkozás közötti különbségek felismerésében is. Mégis, a kvantummechanika-tanulás talán legfontosabb pedagógiai hatása, hogy egyedülálló módon demonstrálja a természettudományos megközelítés erejét, hiszen olyan jelenségekre ad helyes magyarázatot, melyek (akár felületes) megértése a hétköznapi „józan ész” számára teljességgel lehetetlen volna.

Kutatásom már a fizikatanár-képzésben is felhasználásra került, miközben újabb célokat fogalmaztam meg: a forgalomban lévő tankönyvek módszertanilag megkérdőjelezhető, s a fizikai tényekkel szembemenő állításainak felismerése az egyetemi kvantummechanikai ismeretek segítségével.

ÓKOR SZEKCIÓ

ÓKOR SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: CZETI ISTVÁN

(„B” SZEKCIÓ, SZOMBAT 09:00 – 11:00)

09:00 – 09:30

Szücs Adél

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Medve-lányok Braurónban, valamint a kultusz megjelenése az athéni Akropoliszon

Előadásomban Artemisz-istennő Kelet-attikai, Braurón településhez kötődő kultuszát vizsgálom, amely egy tipikusan nőkhöz kötődő kultusz, mert a női élet legfontosabb állomásai jelennek meg benne, kislánykortól egészen az anyaságig. A kultusz legfőbb jellegzetessége, hogy a beavatási rítusban, mely során a gyermeklányokat felnőtt nővé avatták, a kislányok sáfrányszínű ruhában, medvét játszva táncoltak Artemisz tiszteletére.

A brauróni kultusz kétségtelenül a görög vallás egy kevésbé ismert kultusza, mely annak ellenére, hogy főképpen nőkhöz kötődik, olyan jellegzetességekkel rendelkezik, melyek közvetve az athéni közösségben/társadalomban is éreztették hatásukat. A brauróni kultusz rávilágíthat arra, hogy a polisznak, mint kultuszközösségnek a nők is szerves részei voltak, és a hozzájuk kötődő kultusz, illetve vallásgyakorlat is rendkívüli fontosságú lehetett. Munkámban újdonság lehet, hogy Braurónnal eddig főképpen, csak a régészettudomány foglalkozott, én azonban számos történeti és szépirodalmi forráscsoport segítségével teszek kísérletet, ennek a különleges kultusznak a bemutatására. Munkámban, ókori forrásként felhasználtam többek között, Euripidész (Iphigeneia Auliszban, Iphigeneia a tauroszok között) Arisztophanész, (Lüszisztraté, Béke) Pauszaniász, (Görögország leírása I-II) Hérodotosz (A görög-perzsa háború) írásait. Az átmeneti rítus bemutatásában pedig segítségemre volt Arnold van Gennep, (Átmeneti rítusok, eredeti megjelenés 1909,) és Victor Turner (A rituális folyamat, 1966) az átmeneti rítusokról szóló általános művei.

A brauróni Artemisz-kultusz, feltehetőleg a Kr.e. 6.században megjelent az athéni Akropoliszon is, ez volt az úgynevezett Brauroneion. A szentély alapítását a kutatás alapvetően Peiszisztratoszhoz, Athén türannoszához köti, egyes feltételezések szerint a kultusz felvitele az Akropoliszra az ő uralma alatt történt. Előadásom második felében azt fogom vizsgálni, vajon mennyire releváns a Brauroneion megépítését Peiszisztratoszhoz kötni, illetve rávilágítok arra, hogy miért lehetett ennek a kicsi ,vidéki kultusznak felvitele fontos a zsarnok számára. Ehhez szakirodalomként felhasználtam többek között, H.A. Saphiro: Art and cult under the tyrants in Athens (1989), Johannes Sipko Boersma: Athenian building policy from 561/0 to 405/4 B.C. (1970) műveit.

09:30 – 10:00

Németh Roland

Pécsi Tudományegyetem

Hírverés vagy tudatos politikai szemfényvesztés? – Propaganda az Augustus kori éremverésben

Augustus császár, Caesar fogadott fiaként ért el óriási sikereket, az egyik legjellemzőbb propagandisztikus eszköze volt az éremverés, amely által a birodalom távolabbi részére is eljuthatott a képe, illetve az érmén hirdetett politikai programja. Az ókori történelem során a propagandának, mai szóval az „önreklámozásnak, népszerűsítésnek” hatalmas szerepe volt. Az egykori Octavianus zseniálisan alkalmazta ezt a módszert a politikájában, a remek pénzpropagandája nélkül aligha érhetett

volna el olyan magasságokba, ahova eljutott. Propagandájának egyik legfontosabb jellemzője, hogy gyakran kétértelműen ábrázolt, ezáltal meghagyta egy másfajta értelmezés lehetőségét a merész ideológiáival és koncepcióival. Mindig sikerült neki fent tartani az alkotmányos látszatot, amire egész politikája épült.

Az érmék, akárcsak manapság, a fizetés legfőbb eszközei voltak, mindemellett meghatározó a szerepük azáltal, hogy lehet következtetni a kor gazdaságtörténetére is. A senatus először i. e. 44-ben engedélyezi, hogy az addig szokványos államot jelképező istenfej helyett a saját arcát veresse a politikus. A római érmék uralkodóképpel ellátott formái Iulius Caesarral kezdődően terjedtek el. Az i. e. 1. század végére pedig Augustus, és az őt követő császárok már korlátlanul folytathatták az érméken hirdetett propagandát. Ugyanakkor a római uralkodók nem csupán az érméken használták ki a lehetőséget a propagandára, hanem az írott szöveg különböző aspektusain is. A több mint fél millió publikált római felirat legtöbbje is a császárkorra tehető, ezidőre datálható egy afféle „kulturális forradalom”, amely az epigráfiai szövegek elterjedéséhez vezet.

Előadásomban igyekszem bemutatni az első római császár, Augustus szemszögéből a propaganda megjelenésének különböző formáit (érmék, feliratok, ikonográfia), illetve az egyes éremképek üzeneteivel, felirataival szemléltetni az uralkodó politikai karrierjét. Képi mellékleteimmel pedig az előadás során elhangzott éremábrázolások egy részét igyekszem illusztrálni, prezentálni.

10:00 – 10:30

Magdus Tamás

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Ceres istennő megjelenítése az Ara Pacison

Az ókori Róma történetében az Augustus-korral igen komoly változás köszöntött be. Egyrészt politikailag, hiszen a res publica és annak intézményei végleg elvesztették jelentőségüket és a principátus lett az uralkodó rendszer. Ugyanakkor Augustus kitűnően felismerte, hogy nem elég, ha a rezsimit megreformálja, azt is tudta, hogy az embereket gondolkodását kell megváltoztatnia. Ennek eszköze volt a régi Róma erkölcsihez és erényeihez való visszatérés politikája, amely később Augustus principátusának egyik legfőbb pillére volt. Nyilvánvalóan ahhoz, hogy ezt el tudja terjeszteni a közgondolkodásban erős propagandát kellett kifejtenie és ehhez meg kellett találnia a megfelelő eszközöket, amelynek segítségével megtudja szólítani a tömegeket. Az Rómában az egyik legfontosabb társadalmat befolyásoló és meghatározó erő a vallás volt, így azt is felismerte, hogy ennek segítségével tud hatni a popularesre. Augustus azzal is tisztában volt, hogy meg kellett találni azt az érzékeny aspektust, amelyet fel tud használni. Erre az egyik legmegfelelőbb alak nem más volt, mint Ceres, a mezőgazdaság és a gabona istennője. Ceresnek, az aventinusi istenhármas tagjaként, jelentős kultusza alakult ki, amelyet lényegében igen komoly politikai tökévé tudott kovácsolni Augustus. Ennek egyik legfőbb magyarázata, hogy egy olyan birodalomban, ahol kiemelt jelentőségű volt a gabona szerepe, propagandisztikus eszközökkel saját személyéhez tudta kötni az istennőt, így pedig a gabona ellátást.

Előadásomban az Augustus-kor egyik legmonumentálisabb emlékművét, az Ara Pacis Augustae két reliefcsoportját kívánom megvizsgálni, amelyeken feltételezhetően megjelenítették Ceres alakját. Az ábrázolásokat numizmatikai, epigráfiai, irodalmi alkotásokkal és a régészeti leletekkel kívánom összevetni. Így kívánok rámutatni arra, hogy reliefeken látható ábrázolások valóban Cerest ábrázolják és ez alapján arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy miként is alkalmazta Augustus politikai propagandaeszközként Ceres istennő alakját. Előadásomban, szeretném kiemelni, hogy nem pusztán mezőgazdasági istennőként tekintett Ceresre, hanem Augustus felismerte azt, hogy több aspektusban is

feltudja használni, mint az anyaság, az emberi és mezőgazdasági termékenység. Így lényegében egy olyan ideologizált mitológiai alakot akart bemutatni, amelyet példaként tudott felállítani a római társadalom előtt, amelyre úgy tudott a köznép tekinteni, mint egy római idola.

10:30 – 11:00

Marsi Attila

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Új adatok a Pest megyei római-szarmata kapcsolatokhoz.

Előadásom során az aszódi és a gödöllői járás területéről származó római eredetű fémtárgyak bemutatására vállalkozom. Kutatásom bázisát a Ferenczy Múzeum leletanyagának az a része adja, amely olyan amatőr fémkeresősök jóvoltából került a múzeum gyűjteményébe, akikkel az intézmény együttműködési szerződést kötött. Ez a múzeum közösségi programjának sikerét bizonyítja.

Összesen 22 fibula, 53 római érme és egy lószerszámdísz került elemzésre. Mivel a leletek pontos kontextusa az előkerülés módja miatt nem ismert, ezért számolni kell bizonyos információk elvesztésével. Nagy előny jelent viszont, hogy a lelkes civileknek köszönhetően nagy terület vált vizsgálhatóvá, és olyan leletek váltak tanulmányozhatóvá, amelyek egyébként soha nem válhattak volna a szakma számára ismertté. A tárgyak tipológiai besorolása után elvégeztem a leletanyag több szempontú kiértékelését. Főleg kvantitatív, esetenként kvalitatív módszereket alkalmaztam, figyelembe véve a leletek előkerülési körülményeiből származó korlátokat. A kutatásom eredményeként tovább gyarapodtak a korszakkal kapcsolatos ismereteink. Sikerült jelentősen megnövelnem a területről ismert római fémleletek számát, a feldolgozott tárgyak alapján lehetőség nyílt terület római-szarmata kapcsolatainak elemzésére is. Az általános tendenciák megfigyelése mellett bizonyos egyedi leletek, jelenségek önálló tanulmányozására is sort kerítettem. Munkám új adatokat szolgáltat a korai szarmata leletanyag kérdésköréhez is. További fontos eredmény, hogy a feldolgozott érmék alapján meg lehetett erősíteni azt az elméletet, amely szerint a szarmatáknál a későbbi pénzek esetében a keleti verdék dominálnak. Előkerült egy olyan szarmata készítésű fibula is, amely egy római rangjelző fibula barbár utánzatának tekinthető, ami erős római hatásra utal, így bemutatására előadásomban külön kitérek. A bőségesebb adat bizonyos esetekben azt is lehetővé teszi, hogy egy-egy leletekben gazdagabb lelőhelynél elvégezzem azok különálló elemzését is (Dány-Úszóföldek és Tura-Galábos). Ilyen módon új információkkal tudtam szolgálni a szakma által már eleve ismert lelőhelyekkel kapcsolatban is.

A kutatásom során nyert új adatok más kutatók eredményeivel összevetve jelentősen hozzájárulnak a környék gazdasági és kulturális kapcsolatainak feltérképezéséhez.

ORIENTALISZTIKA SEKCIÓ
SEKCIÓVEZETŐ: MÁTÉ ZOLTÁN
(„C” SEKCIÓ, SZOMBAT 09:00 – 11:00)

09:00 – 09:30

Csordás Domonkos

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A brahman fogalmáról

Az indológiának számos elmaradása van, különösen a nem filológiai diszciplínák irányában. Míg a római vallással kapcsolatosan számos egymást kiegészítő iskola gazdagítja a megközelítéseinket, addig az ókori indiai vallások kutatásában mintha megállt volna az idő Max Müller mahagóni bútoros oxfordi szalonjában. Bár vannak biztató kezdeményezések például a tantrakutatás kapcsán, hosszabb távú kutatási céloom elsősorban az, hogy új megközelítéseket hozzak be a studiumaink életbe. Ennek első kísérletét szeretném az Eötvös Konferencián bemutatni.

Előadásom témája egy kutatás eredményének a prezentációja lesz, amely az összehasonlító vallástudomány szempontjából vizsgálta brahman fogalmának sokrétűségét. A brahman szó igen ősi, valószínűleg indoeurópai eredetű kifejezés, amely az indiai szellemtörténet és ind filozófia és vallások nyugati recepciója során számos formát vett fel. Ezen értelmezések között a legnépszerűbb a brahman misztikus világszellemmel történő azonosítása. Előadásom arra a korszakra fókuszál, amikor első világos nyomai vannak a fogalom misztikus jelentésekkel történt telítődésére. A kutatás során a védikus irodalom utolsó korszakához tartozó Brhadāraṇyaka Upaniṣadnak az alapos vizsgálatára vállalkoztam, és a fogalom ottani használatát egy tágabb vallástudományi kontextusban helyeztem el.

A szakirodalom alapján sokan tényként kezelik, hogy a brahman fogalma a mágikus ritualizmusból kiszabadult, szárnyait bontogató indiai filozófia egyik első kísérlete volt egy absztrakt filozófiai terminus megalkotására. A szakma mellett az indiai vallások iránti jelentős érdeklődés miatt sokan vannak, akik a brahman fogalmára és a nyomában járó vallási képzetekre úgy tekintenek, mint a végső igazság kijelentéseire, amelyek már az upaniṣadokban, mint ősi szent iratokban is jelen voltak.

Előadásomban azonban arra fogok rámutatni, hogy mind a két megközelítés féloldalas nivellációja annak, ami a szövegben ténylegesen megtalálható. Absztrakció és végső igazság helyett a brahmannel egy olyan vallásos emberi attitűd fejeződik ki, amely az exotéria és az ezotéria általam újraértelmezett vallástudományi kategóriái között mozogva biztosította a korabeli szellemi tradíció megújulását.

09:30 – 10:00

Nagy Benedek

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Az iszlám miszticizmus megítéléséről

A szúfizmus, az iszlám miszticizmusa, szinte a kezdetektől fogva nagy hatással bírt a muszlim vallásgyakorlatra, a dogmatikus teológia képviselői azonban rendszeresen kifogásolták egyes elemeit. A misztikus tapasztalásból és a szúfi gondolatéből fakadó elképzelések sokszor voltak ellentétesek egyes korok vallási embereinek (riḡāl ad-dīn) a tanításaival, és bár nem minden misztikus gondolatot

ítéltek el, többek közt mégis ez a szembenállás vezetett a szúfizmus modern kori népszerűségének csökkenéséhez. Előadásomban több középkori vallástudós kritikáján keresztül mutatom be ennek a konfliktusnak a konkrét elemeit.

A nagy tekintéllyel bíró szúfi Abū Hāmid al-Ġazālī A vallástudományok újjáélesztése (Iḥiyā' 'ulūm ad-dīn) című művében kifejtett vallási hierarchiájával megkérdőjelezte a vallástudósok ('ulamā') pozícióját, a szúfi tradícióból való Isten „barátait” (awliyā' Allah) eléjük helyezve. Az andalúziai málíkita vallástudós Ibn Rušd al-Ġadd fatwája alapján az ezzel szemben megfogalmazott kritikát mutatom be, illetve szintén ezt a vallásjogi véleményt felhasználva nyújtok betekintést a prófétaság forrása kapcsán felmerülő szúfi értelmezésekbe és bírálatukba. Ehhez kapcsolódóan az andalúziai szúfizmus „szentek” csodáit (karāmāt al-awliyā) illető gondolatiságát ismertetem, mely sok átfedést mutat a prófétaság forrását illető képzeteikkel. Ibn al-Ġawzī Az ördög megtévesztése (Talbīs Iblīs) című műve nyomán szúfi gyakorlatokkal szemben megfogalmazott vehemens kritikák közül válogatok. Ibn Taymiyya, korában kevésbé népszerű, később azonban annál jelentősebb hanbalita vallástudós, sokat merített Ibn al-Ġawzī munkásságából.

Mivel Ibn Taymiyya nagy hatással bírt a vāhhābita és szalafita gondolkozásra, így ennek a két középkori tudósnak a gondolatisága mind a mai napig tovább él. Az általuk megfogalmazott kritikák, illetve azok továbbgondolása a szúfizmus népszerűségének csökkenésében, illetve a mai konzervatív iszlám képének kialakulásában egyaránt szerepet játszott. Az előadásban ismertetett jelenségek így, bár a középkori iszlámban gyökereznek, mindenképpen aktuálisak.

10:00 – 10:30

Szalay Zsuzsanna

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A modern asszír identitás és emlékezethelye

Az észak- mezopotámiai volt Asszír Birodalom területén élő szír keresztények identitásának meghatározó része a vallás és a preiszlám múlt hangsúlyozása. Az ókeleti egyházak körében mind a mai napig érezhető a 19. század végi asszír nacionalizmus hatása, mely a valláson alapuló identitásukat szekuláris elemekkel gazdagította. Ezáltal a modern asszírok egyforma nosztalgiával tekintenek az asszír és babiloni királyokra; mint a helyi, kora keresztény aszkétákra és szentekre. Előadásomban ismertetem a modern asszír identitás elemeit, melyet a közös emlékezet és történelmi tudat, a nyelvhasználat és a földrajzi tájhoz való viszony alapján értelmezek.

A 20. század elején az Oszmán Birodalomban több nacionalista mozgalom is megalakult (Ifjútörök Mozgalom és kurd nacionalista mozgalmak), melyek az etnikai homogenizáció nevében különböző népirtásokat (genocídiumokat) hajtottak végre a helyi keresztény felekezetek ellen. Az 1915-s asszír genocídium (Seyfo) olyan eseménysorozatot indított be, mely mind a mai napig meghatározza közösség életét.

Az ezt követő évtizedekben több támadás is érte őket, ami miatt sokan a diaszpóra létet választották. A diaszpórában élő asszír keresztényekben kialakult egyfajta visszavágyódás, hogy visszatérjenek az elhagyott szülőföldre. Mindennek a nosztalgikus érzésnek tudható be az, hogy egyre többen keresik fel a helyi szír monastorokat és templomokat, hogy ott keresztelőt és esküvőt tartsanak. A diaszpórákból érkező hívek közül sokan a délkelet- anatóliai Mor Gabriel monostort választják, mely a tur-abdini szír ortodox keresztények (jakobiták) központja.

Fontos kiemelni, hogy ezek a közösségek mind lokálisan és mind a diaszpórákban veszélyeztetve van. Bár az Asszír Genocídiumtól több mint száz év eltelt, a közösség létszáma mégis

csökken. A modern asszíroknak mindennapos harcot jelent a helyi iszlamista és szélsőséges kurd milíciák való küzdelem, mely a keresztény kisebbségek életére tör. Ilyen szervezatként jelent meg 2015-ben az Iszlám Állam, mely a délkelet-anatóliai Hasaka folyó mentén igen komoly mészárlássorozatot hajtott végre.

10:30 – 11:00

Fábian Armin Vincentius

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium

Modern dél-koreai kereszténység: univerzális vagy egyedi?

Irracionális jelenségek vizsgálata soha nem egyszerű feladat. Ezen jelenségek közé tartozik a hit is, mely elemzése a XXI. századi Dél-Koreában fokozattan izgalmas kihívás. A Koreai-félsziget déli részén olyan folyamatok zajlanak, melyek nemhogy a távol-keleti, hanem a zsidó-keresztény kultúrkörhöz tartozó területek tendenciáival is szembemennek. Az elmúlt évek statisztikái és tapasztalatai ugyanis azt mutatják, hogy a demokratikus értékek elfogadása, a globalizáció, és a gazdasági fejlődés nem idegeníti el az egyéneket a hittől, a spirituális életmódtól, ahogy gyakran az intézményesített vallástól sem – legalábbis Dél-Koreában nem.

Vajon miért örvend a kereszténység népszerűségnek manapság Dél-Koreában, miként befolyásolja az egyének és a társadalom életét a keresztény hit, mi teszi azt igazán különlegessé, illetve milyen sürgős ügyek megoldásán kell a leginkább dolgozzanak a felekezetek? Ezen kérdésekre keresem a válaszokat, melyek megértéséhez érdemes megvizsgálni a statisztikákat, az elmúlt évtizedek társadalmi változásait, a különböző keresztény felekezetek jellegzetességeit, szociális és esetleges politikai szerepvállalását, illetve az általuk kínált kreatív és innovatív lehetőségeket. Úgy gondolom azonban, hogy az adatokon és a társadalomkutatók munkájának elemzésén túl személyes tapasztalatra van szükség, ezen tapasztalatok érdekében pedig október végén szakmai céllal Dél-Koreába utaztam. A tanulmányút során a különböző vallások képviselőivel készítettem mélyinterjúkat: beszélgettem két, 1969 óta Dél-Koreában szolgáló külföldi katolikus pappal, az egyetlen Szöulban tevékenykedő koreai ortodox pappal, a szöuli anglikán székesegyház egyik lelkészével, illetve egy presbiteriánus lelkipásztorral is. Ehhez párosul további négy interjú, melyeket koreai, jelenleg Rómában tanító és tanuló koreai katolikus atyákkal készítettem.

Fontosnak tartom az általam vizsgált témát, hisz a kereszténység nemcsak történelmi, kulturális vagy művészeti szemszögből nézve értékes, hanem a kortárs társadalmi hatások tekintetében is. A témában magyar kutatók eddig kevésbé végeztek hozzám hasonló primer kutatást, munkám által – további kutatásokkal kiegészítve – pedig olyan irányadó elveket fogalmazhatok meg, melyek mind a dél-koreai kereszténység, mind a vallás egészét illetően értékesek lehetnek.

TANULÁS- ÉS TANÍTÁSMÓDSZERTANI SZEKCIÓ
SZEKCIÓVEZETŐ: BALGA ATTILA, BALGA NÓRA
(„A” SZEKCIÓ, SZOMBAT 13:10 – 16:50)

13:10 – 13:40

Bór Dorina, Etzler Éva, Galbács Márton

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Tovább, tovább, elfogadom, futtatás; avagy az egyetemi licencű szoftverek telepítési nehézségei

Az egyetemről, illetve gyártóktól kapott ingyenes (diáklicenszes) szoftverek az egyetemi évek alatt komoly anyagi terhektől mentesítik a diákokat. Érdemes azonban megfigyelni a telepítési körülményeket is. A BME diákjai számos nehézségbe ütköznek az egyetem által licenszelt Matlab telepítése során, mely egy numerikus számítások elvégzésére kifejlesztett szoftver és programnyelv, amely mind a mérnöki alapszakok, mind a mesterszakok elvégzése során hasznos eszköz a tantárgyak és tanórákon kívüli projektek elvégzésében.

E nehézségek komoly jogi problémákhoz vezethetnek, hiszen tudjuk, hogy az elektromos áramhoz hasonlóan az egyetemi hallgatók is a kisebb ellenállás felé törekszenek. A szoftvert rendelkezésre bocsátó egyetemnek, illetve a felelős tanszéknek ajánlanánk, hogy ezt vegyék figyelembe az alkalmazás elérésének és telepítésének bevezetésénél, hiszen jelen állás szerint jelentős számú hallgató inkább illegális úton tölti le az alkalmazást, mert könnyebbnek és gyorsabbnak tűnik, mint eltévedni az egyetemi licenszigénylés útvesztőjében.

Kutatásunk során elsőéves mechatronikai mérnök (Gépészmérnöki Kar) hallgatókat vizsgáltunk, ahogy telepítik az egyetem által licenszelt Matlabot, miközben a (2-es szintű) hangos gondolkodás módszerét alkalmaztuk (TAP). Egy nyílt forráskódú szoftver – az Inkscape – telepítési folyamatát használtuk viszonyításképp.

Főképpen a Matlab telepítéséig való eljutás időigényességét, és a hallgatók stressz-szintjét vizsgáltuk. Az utóbbi számszerű felméréséhez egy a szakirodalomban talált módszert, a NASA Task Load Indexet használtuk mindkét telepítési feladat elvégzése után.

A kutatás eredményeit és a telepítési folyamat módosítására irányuló javaslatainkat megosztjuk az egyetem Matematika Intézetének illetékeseivel, és reméljük, hogy közös munkánk eredményeképpen a későbbiekben egy ergonomikusabb út nyílik a hallgatók számára a Matlab telepítésére.

Készült a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék támogatásával

13:40 – 14:10

Seres Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A környezeti szemléletformálás módszerei és eszközei a földrajztanításban

Az emberek mindennapi életét áthatja a környezetről való – valamiféle – gondolkodás. Fontosnak tartom, hogy ez a gondolkodás pozitív attitűdökre épüljön. Éppen ezért súlyos problémának tartom, hogy a környezetünk állapotával kapcsolatos témakörök (pl. globális éghajlatváltozás,

környezet- és természetvédelem, fenntarthatóság) alárendelt szerepet töltenek be a földrajz tanítási-tanulási folyamatában.

Fontos lenne annak megértése, hogy éppen ezeknek a témaköröknek nem lenne szabad perifériára szorulniuk, hiszen a földrajz mint tantárgy legalapvetőbb feladata a kritikusan gondolkodó és felelős állampolgárok nevelése mellett a környezettudatosságra, a környezeti, természeti értékeink megóvására való nevelés.

Célom az volt, hogy a rendelkezésre álló szakirodalom segítségével egy kérdőíves felmérést követően, annak eredményeit kiértékelve megértsem, feltárjam a témával kapcsolatos általános vélekedés okait, illetve megismerjem, hogyan viszonyulnak e korosztály (13–15 év) tanulói és az őket tanító földrajztanárok a fenntarthatóság témaköréhez. Ezen eredmények, valamint személyes osztálytermi vizsgálódás alapján egy olyan, két éven át tartó fejlesztési programot dolgoztam ki, melynek keretein belül különféle módszerek és projektek segítségével felkelhető a tanulók érdeklődése és motivációja a téma iránt. A fejlesztési programban a környezeti szemléletformálás és az egyes kompetenciaterületek fejlesztése mellett nagy hangsúlyt helyeztem a tanulók egyéni sajátosságaira és a korosztály várható igényeire is. Összességében úgy vélem, hogy sikerült egy módszertanilag változatos, színes, a tanulók és a pedagógusok számára is hasznos és élvezhető fejlesztési programot összeállítanom.

Mivel a személyes tapasztalatszerzést elengedhetetlennek tartom – hiszen csak ezáltal kaphatok reális képet a kidolgozott módszerek hasznosságáról – így a program első három állomását iskolai környezetben is kipróbáltam, sőt jelenleg is folyamatban van a program gyakorlatbéli hasznosíthatóságának vizsgálata. Előadásomban az imént említett fejlesztési programommal kapcsolatban szeretném tapasztalataimat megosztani annak érdekében, hogy belássuk: a környezeti szemléletformálás rendkívül lényeges része a korszerű, 21. századi földrajztanításnak.

14:10 – 14:40

Szabó Róbert

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Melanchthon Evangélikus Szakkollégium

Történelem és fizika interdiszciplináris tanítása az ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnáziumában

A mai természettudományos oktatás számtalan nehézséggel küzd, ugyanis a sokszor helytelenül vagy pontatlanul magyarázott jelenségek és kísérletek mellett túl nagy hangsúly van a számításos példákon, amelyek megnehezíthetik a szemléletes megértést is.

A fennálló nehézségek egyféle megoldását jelentheti, ha integráljuk a tananyagot a más tárgyakban tanultakkal, hogy tudásunk ezáltal kiterjedtebb legyen. Ennek érdekében, kutatásomban igyekeztem példát mutatni az interdiszciplinaritás, a társadalom- (történelem) és természettudományok (fizika) nem megszokott összekapcsolására. Utóbbi alkalmazása viszont rendkívül fontos abból a szempontból, mert a fizika az egyedüli a természettudományos tantárgyak közül, amelynek érettségi követelményében nevesítve szerepelnek tudósok.

Kutatásomban a történelem integrációját úgy használtam fel, hogy segítségével áttekintettem a hő, s így a fajhő és ezen keresztül a fázisátalakulási hő tárgyalását. E fizikai mennyiségeket egy újszerű módon, a történeti vonatkozások alkalmazásával vezettem be, ezáltal adva hiánypótló értelmezést a két hőfogalom (hőmérséklet-változással járó hő, látens hő) között fennálló, ám a tankönyvek által nem hangsúlyozott kapcsolatnak. Utóbbihoz azonban elengedhetetlen volt, hogy megismertessem a 2018-

ban 200 éve született James Prescott Joule munkásságát, s azon belül a legfontosabb elektromágneses, illetve hőtani kísérleteit. Ezeket felhasználva, ugyancsak megfogalmaztam a hő-munka egyenérték univerzalitását, amelynek elhanyagolása szintén óriási hiányossága egyes fizika tankönyveknek. Előadásomban is ezt a vonalat igyekszem követni.

Kutatásom eredménye, hogy tudománytörténeti háttért alkalmaz hőtani fogalmak újszerű tanítására, melyet már egy gimnáziumban is kipróbáltam. Ekkor kiderült, hogy az interdiszciplináris tanításra nem csak a tanárok, de a diákok véleménye szerint is szükség van. A kutatás, illetve előadásom elkészítését, szerkezetének és témáinak felépítését saját ötleteim alapján végeztem el, míg témavezetőm pedig szakmai útmutatásával, az általam később feldolgozott irodalmak ajánlásával egyengette munkám.

14:50 – 15:20

Barabás Gergő

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Angol kiejtési kihívások kémiai fogalmak példáin bemutatva

Az angol kiejtés szabályszerűségeire a diákok általában maguktól ráéreznek a tanulmányaik során; ebben a nyelvkönyvek is segítenek. Ez a készség elegendő ahhoz, hogy hétköznapi szavak kiejtését kellő pontossággal megjósolják, azonban specifikusabb szavak (pl. szakterminusok) kiejtése okozhat bizonytalan eseteket. Ezek többségében a kiejtés követi az angol betűzés és kiejtés közti szabályokat, azonban a megfelelő háttértudás hiányában a diákok csak saját korábbi tapasztalataikra és megérzéseikre hagyatkozhatnak. A rendhagyóbb kiejtésű szavak esetén ezek a megérzések is csődöt mondhatnak. A kémia szókincse (ahogyan a legtöbb természettudományé) elsősorban görög, illetve latin jövevényszavakra épül. E szavak kiejtése általában követi az angol nyelv (illetve az anyanyelv) szabályait, azonban a két kiejtésnél előfordulhatnak olyan esetek, amikor a két szó alakja nagyon hasonló vagy szinte teljesen ugyanaz.

A kutatás azt vizsgálja, hogy középiskolás diákok mekkora mértékben követik kémiai fogalmak angol kiejtésének szabályosságait abban az esetben, ha az angol szó betűzése hasonlít a magyar alakhoz (egyszerű példa a hidrogén és hydrogen esete). Ezen túl néhány egyéb tényezőt is elemzek a kutatásban, például, hogy az angol nyelv tanulásával töltött idő, illetve a nyelvvizsga megléte mutat-e összefüggést a kiejtés pontosságával, és ha igen, mekkora mértékben.

A kutatásban összesen 33 általános és szakmai szó kiejtését vizsgáltam. A felvett kiejtések átírását ezt követően a standard kiejtéssel vettem össze és az eltéréseket értékeltem ki. A kutatásban egy két tanítási nyelvű szakgimnázium osztálya (30 tanuló) vett részt, akik a kémiát magyarul tanulják, angollal mint idegen nyelvvél pedig tanórai keretek között találkozhatnak.

Az eredmények azt mutatják, hogy ugyan a diákok a szavak jelentős részét a magyar alak alapján ejtették ki, ez nem mondható gyakori jelenségnek. Előadásomban az eredmények ismertetésén túl hangsúlyt szeretnék fektetni a kiejtés tanításának fontosságára, illetve néhány példát hozni arra, miként lehet az ilyen, és ehhez hasonló eseteket bevinni egy tanórára.

15:20 – 15:50

Szabó Veronika

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A digitális szövegértés és írástudás fejlesztése magyarórán: egy kutatási projekt tanulságai

A web 2.0-as eszközök elterjedése befolyásoló tényezőként jelent meg mind a társadalmi viselkedés és kultúraelsajátítás formáiban, mind pedig az oktatás és a munkaerőpiac környezeti változásokhoz igazodó újfajta igényeiben. A virtuális világ robbanásszerű fejlődésével újabb és újabb információs-kommunikációs technikák elterjedése kezdődött a családi és az intézményes nevelés színterein. Az oktatás-nevelés folyamatának alkalmazkodása az iskolába bekerülő gyerekek megváltozott kognitív képességeihez, tanulási szokásaihoz és a társas kapcsolataik minőségéhez egyre inkább szükségszerűvé vált.

A paradigmaváltás koncepciója az újfajta kompetenciák kialakulását, a szaktárgyi tartalmak és a pedagógiai kultúra megújulását célozta meg. Új célok és feladatok kerültek megfogalmazásra, főként információ- és kommunikációtechnológiai környezetbe ágyazottan, többek közt a magyartanításban is. A tanulási környezet átalakulását jelzi is a tanórán részt vevő tanulók és pedagógusok szerepének és tevékenységének megváltozása, melynek egyik tényezője az IKT-eszközökkel támogatott tanulás.

A digitális környezet, olyan biztonságos légkör, amelyben magasabb szintű előzetes ismereteik miatt a diákok könnyebben mozognak. Az IKT-eszközök használata elősegíti előzetes ismereteik aktiválását és serkenti a tanórai tevékenységüket, továbbá a keresés, értékelés, összefoglalás és megosztás műveleteinek lehetősége növeli az egyén, illetve a csoport hatékonyságát és elősegíti az önálló tanulás kompetenciájának fejlesztését. De kérdés, hogy egy-egy eszköz kapcsán meddig tart az újdonság varázsa, a motiválási funkción túl ellátja-e valóban az irodalomórához kapcsolódó kompetenciák fejlesztését, valóban elősegíti későbbiekben a digitális környezetben való tájékozódást.

A 2017/2018-as tanévben MTA-ELTE Digitális Írástudás és Irodalomoktatás Kutatócsoportja középiskolai tanulók digitális szövegértelmezési és szövegalkotási stratégiát vizsgálta irodalmi témák és szépirodalmi művek annotációs elemzésével. A tanárok az etherpad.net, a Realtimeboard, a hypotes.is és a Google dokumentum felületeit hasonlították össze, tanórai alkalmazhatóság szempontjából és bár egy bizonyos mértékig eltérőek a felületek funkciói, az annotálás mint módszer elősegítette az elmélyülést, a szoros szövegolvasást, a képek csatolásával tágitotta az értelmezési dimenziót, párbeszédet hozott létre írásban és nem utolsó sorban rendszerezte a tudást, ami később is felhasználhatóvá vált (érettségi tételek, dolgozatok, beadandók).

A kipróbált digitális eszközök/módszerek használata több szempontból is sikeresnek bizonyult, melyet egyrészt a tanárokkal készített interjúk, másrészt a diákokkal kitöltetett űrlapok igazolnak. A kérdések vizsgálják a tanórán kívüli digitális eszközhasználatot, továbbá az újfajta órászervezési, illetve szövegfeldolgozási módszerekhez kapcsolódó attitűdbeli változást. Rákérdeznek ezen módszerek használatának előnyeire, hátrányaira, egyáltalán a tanórai környezetben megjelenő tablet/laptop jelenlétére.

Az annotáció mint módszer eredményesnek bizonyult szövegalkotási és –értelmezési műveletek tekintetében, ellenben tanórai keretbe ágyazva csupán részfeladatként képzelik el a tanárok. Egyelőre a kevés eszköz, az internetkapcsolódási gondok és a figyelem megosztása lassítják és fragmentálják a tanulási folyamatot, a módszer hatékonyabbnak tűnik házi feladat, illetve tételdolgozás szempontjából.

15:50 – 16:20

Egri Dorottya

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Lányregények és irodalomoktatás

Dolgozatom elsődleges célkitűzése, hogy felhívja a figyelmet a lányregény műfajára és lehetséges oktatási szerepére. A populáris irodalom tudományos megközelítési lehetőségeire nemcsak az irodalomkutatás, hanem egyéb tudományágak területén is találunk példát, a fiatal lányokat megcélzó művek azonban igen alulreprezentáltak ebben; emellett míg számos szórakoztató irodalmi műfaj már évek óta jelen van a középiskolai irodalomoktatásban, addig a lányregények ebből szinte teljes egészében kiszorultak, holott a felmérések szerint a középiskolás lányok többségének fontosak ezek a művek. A műfaj történet bemutatása végén elengedhetetlennek tartottam a műfajhoz kötődő filmek és sorozatok beemelését is, hiszen a műfaj legfontosabb elemei – típusfigurák, cselekményvezetés stb. – változatlanok maradtak, csupán a médium változott. A műfaji elemzésben az alapvető jellegzetességek mellett azoknál a médiumfüggetlen műfaji sajátosságoknál időztem bővebben, amelyeket később a filmművészet sem engedett el, nevezetesen a lányregényekben megjelenő típusfigurákkal és viszonyaikkal, jellegzetes cselekményfordulatokkal, valamint a morális értékátadás jelenségével foglalkoztam; majd e három elem szempontjából közelítettem a középiskolában tárgyalt klasszikus művekhez (a teljesség igénye nélkül). Az elméletben leírtakat négy mintaóra keretében próbáltam ki egy vidéki nyolcosztályos gimnáziumban, az ott kiosztott kérdőívek segítségével pedig a jelen lévő 120 tanuló motivációját vizsgáltam. Mivel tudomásom szerint korábban még nem született tudományos igényű munka a témáról, ezért a vizsgálat során nem leszűkített szempontrendszerrel dolgoztam, hanem a diákok általános hozzáállását vizsgáltam – ennek során nemcsak arra kérdeztem rá, hogy mennyire élvezik a módszerrel tartott irodalomórát, hanem arra is, hogy motiválja-e őket az irodalomtanulásra, és tudásátadás szempontjából hasznosnak vélik-e a módszert. A kérdőívek eredményeit a nemek és a korosztályok összehasonlításával elemeztem. Távlati célom, hogy a mérést nagyobb mintával, több iskolatípusban is elvégezzem; valamint hogy a motiváció mellett a teljesítményt is vizsgáljam.

16:20 – 16:50

Mogyorósi Renátó Manuel

Pécsi Tudományegyetem

A PTE elsőéves tanárjelöltjeinek kisebbségekkel kapcsolatos prekonceptói

Magyarország egyik legkevésbé elfogadott, kisebbséghez tartozó csoportját a cigány, roma nemzetiség alkotja. Számos kutatás bizonyította, hogy a többségi társadalom alapvetően negatív berögződésekkel bír velük kapcsolatban. Gyakran megjelenik körükben az általánosítás – egy-egy rossz tapasztalatból sokszor téves, az egész kisebbségre kiható megállapításokat tesznek –, előítéletek és sztereotípiák sokasága mérhető fel körükben. Az oktatási rendszer egyik fontos és deklarált célja az inkluzivitás, egymás kölcsönös elfogadásának és befogadásának elsajátítása. A gyakorlatban ez azonban eddig nem valósult meg. A feladat egyértelműen a leendő pedagógusok és a tanárjelölteket tanító egyetemi oktatók vállán nyugszik. Ahhoz, hogy elfogadó, a valóságot ismerő, a kisebbségek problémái iránt érzékeny diákok kerüljenek ki az iskolapadból, megfelelő oktatási minőség és elhivatottság szükséges. Ez azonban nagy nehézségekbe ütközik, amennyiben maguk a pedagógusok is előítéletesek.

Kutatásaimat három évvel ezelőtt kezdtem a témában. Célom felmérni a pedagógusjelöltek kisebbségekkel kapcsolatos attitűdjeit, berögződéseit. Fel kívánom mérni az egyetemi évek során

TANULÁS- ÉS TANÍTÁSMÓDSZERTANI SZEKCIÓ

bekövetkező vélemény- és hozzáállás változását is, ezért elsőéves és negyedéves hallgatókkal töltetek ki kérdőívet. Jelen előadásomban a 2018 őszén egyetemre bekerült elsőéves, osztatlan tanárképzésben tanuló pécsi hallgatók által kitöltött kérdőívek eredményeit elemzem. Két korábbi kutatásom, valamint több, hasonló jellegű felmérés adataira támaszkodom, azokkal is összehasonlítom a legújabb eredményeket.

Fel szeretném mérni azt, hogy a leendő oktatók körében milyen fokú előítéletek vannak a cigánysággal szemben, ez mire vezethető vissza, és milyen változók mentén árnyalhatók. Ehhez több szempontból is csoportba rendeztem a kitöltőket és külön megvizsgáltam attitűdjeiket. Ilyen csoportbontási kategóriák voltak az alábbiak: nem, lakhely, szakpár, pártpreferencia, vallásosság, értékrendi besorolás, azonos neműek házasságának elfogadása, roma baráttal és ismerőssel való rendelkezés, szülők iskolai végzettsége. E csoportbontások mentén kívánok rávilágítani arra, hogy az eddigi tapasztalatok és egyéni sajátosságok mellett milyen egyéb változók határozzák meg a tanárok attitűdjeit.

KÖZÉP-ÉS KORAÚJKOR SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: VERES KRISTÓF GYÖRGY

(„B” SZEKCIÓ, SZOMBAT 13:10 – 14:40)

13:10 – 13:40

Egyed Regina

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

„(...) for the loue of your lege lorde”. Anjou Margit régensségének reprezentációja az 1456-os coventryi bevonulásán

Ugyan a korszakban nők politikai jogai rendkívül korlátozottnak számítottak, a tizenötödik-tizenhatodik századi Európában mégsem volt ritka jelenség, hogy egyes országok királynéi politikai feladatokat vettek át kiskorú gyermeküktől vagy valamilyen módon akadályoztatott férjüktől. Ez történt Franciaországban is, mikor Medici Katalin a kiskorú XI. Károly mellett töltött be régensi szerepkört vagy Skóciában, mikor Tudor Margit kormányzott, míg férje VIII. Henrikkel, Margit bátyjával háborúzott. Az angol királyné, Anjou Margit, férje, VI. Henrik mentális problémáinak következtében tulajdonított magának régensi hatalmat Angliában a tizenötödik század közepén. Ebben a minőségében is vonult be 1456-ben Coventry városába. Előadásomban azt vizsgálom, hogy megjeleníti-e a női hatalmat egy régens esetében a bevonulás szimbolikája, és ha igen, milyen formában.

Témám fő forrása egy a bevonulásról szóló korabeli leíró szöveg, mely Reginald W. Ingram Coventry. Records of Early English Drama című forrásgyűjteményében jelent meg. A problémakör feldolgozásához pedig elsősorban Gordon Kipling Enter the King, Robert Withington English Pageantry és Sharon L. Jansen The Monstrous Regiment of Women című monográfiáit használtam fel.

A bevonulás központi problémáját az adja, hogy az ünnepség szervezői arra készültek, hogy Anjou Margit társaságában a még két éves fia, Edward herceg is ünnepélyes keretek között halad majd végig Coventry utcáin. Így az élőképsorozat sok eleme az ifjú herceget helyezte középpontba másodlagos szerepben jelenítve meg Margitot. Azonban az előzetes elképzelésekkel ellentétben csak a királyné jelent meg az eseményen, így az előadott jelenetek sora nem éppen az általa elvárt minőségben szólította meg őt. A szimbolikán keresztül közvetített kép többnyire a tradicionális hitvesi szerepkör elemeit jeleníti meg, figyelmen kívül hagyva Anjou Margit állítólagos régensségét. Egyedül a bevonulás utolsó élőképe ábrázolja Margitot központi szerepben, azonban ennek fontossága, többek között a képek sorában elfoglalt helye miatt is megkérdőjelezhető.

13:40 – 14:10

Varga Virág

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

„Győr megye legkiválóbb hajtásai”: Főúri nemzetségek társadalmi stratégiái a tartományuraságok időszakában

Előadásomban a Győr, a Péc és Pok nemzetségeket vizsgálom a 13–14. század fordulóján, a tartományuraságok időszakában (tágan értelmezve az 1260-as évek elejétől 1321-ig), okleveles források alapján. Közös ezekben a nemzetségekben, hogy törzsbirtokaik Győr megyében voltak, amely a Héder nembeli Kőszegiek tartományának részét alkotta, Csák nembeli Máté territóriumának szomszédságában, tehát éppen a két ellenséges oligarchacsalád hatalmi színterének metszéspontját jelentette földrajzilag.

Szintén megegyeznek a fent nevezett nemzetségek abban, hogy országbárók kerültek ki soraikból, de nem építettek ki tartományuraságot. A bemutatandó nemzetségeknél társadalmilag magasabban elhelyezkedő oligarcháknak és az alacsonyabban elhelyezkedő szervienseknek is bő irodalma van. Azonban nem adott választ még a kutatás azokra a kérdésekre, hogy vajon a kettő között elhelyezkedő főúri nemzetségek pontosan milyen társadalmi-politikai stratégiákat követtek. Betagozódtak-e a törzsbirtokaikon tartományuraságot kiépítő oligarchacsalád, a Kőszegiek familiájába, vagy más stratégiákat követtek? Ha utóbbi, melyek ezek a stratégiák?

Eredményeim egyik részét a korábbi genealógiai, birtoktörténeti és hivaltörténeti szakirodalom kiegészítése és pontosítása adja. A kutatás másik eredménye a nemzetségek társadalmi stratégiáinak feltárása: az egyes nemzetségek különböző mértékű politikai erőt képviseltek, és stratégiájuk is komoly mértékben eltért egymástól. A Győr nemzetségből az Óváriakkal számolhatunk jelentősebb erőként, akik Baranya megyei birtokszerzéssel próbáltak menekülni a Kőszegiektől, egy ideig sikeresen. A Péc nemzetség nagy zalai ága számtalan családra szakadt, amelyek közül az Apponyi-alág valószínűleg Csák nembeli Máté kötelékébe tartozhatott, Márk fia Apor és fiverei a Kőszegiektől a királyhoz álltak át, György fia Dénes pedig Zala megyében és a Drávántúlon hol a Kőszegiek, hol a Csákok szövetségeseiként, de aligha familiárisként évtizedeken keresztül a legjelentősebb országbároi pozíciókat töltötte be. A Pok nemzetség legjelentősebb ága, a Mórchidai-ág pedig házasságpolitikája révén Szatmár megyébe helyezhette át székhelyét, és I. Károly pártján állt.

14:10 – 14:40

Rácz Balázs Viktor

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Megjegyzések a kistrédei Rhédey család genealógiájához

A kistrédei Rhédey család genealógiájával kapcsolatban Komáromy András munkássága óta kialakultnak tekintett a tudományos konszenzus. Azonban ahogy arra Faragó Dávid a család 1466-os címeresleveléről írt munkájában is felhívta a figyelmet, a Komáromy által felállított genealógia 15. századi része jócskán pontosításra szorul.

Véleményem szerint ugyanez elmondható a családfa 16-17. századi részéről is, előadásomban pedig ezeket a pontosításokat szeretném elvégezni. A pontosítás lehetősége Rhédey Ferenc, későbbi váradi főkapitány 1593-as, eddig ismeretlen levele alapján merült fel. Komáromy szerint Rhédey (III.) Pálnak ismeretlen nevű nejétől született gyermekei voltak Rhédey (IV.) Pál és (II.) Ferenc, s (IV.) Pál Sutha Annától született gyermekei voltak István, (V.) Pál, Péter, László, János, Anna, Zsófia és Zsuzsanna. Az említett levél alapján azonban felmerül annak a lehetősége, hogy (IV.) Pál valójában nem is létezett, Sutha Anna pedig (III.) Pálnak volt a második felesége. Ezt a lehetőséget közvetve a családi levéltár több forrása is megerősíti, például István és János levelezése és (V.) Pál végrendelete, valamint Sutha Anna korábbi életútjának feltárása, amelyből egyértelművé válik, hogy sokkal inkább (III.) Pál korosztályához kellett tartoznia.

A kutatás során fény derült (III.) Pál első nejének kilétére, akinek a neve Bellény Zsuzsanna, s 1579-ben még biztosan élt. A források alapján tőle született (III.) Pálnak Ferenc nevű fia, s nagy valószínűséggel Anna nevű lánya is. (III.) Pál valamikor 1585-1589 között vette el Perbes György özvegyét, Sutha Annát, s tőle születtek István, Pál, Péter, László, János, Zsófia és Zsuzsanna nevű gyermekei.

KÖZÉP-ÉS KORAÚJKOR SZEKCIÓ

A genealógia, illetve ezzel párhuzamosan a születési idők pontosítása igen fontos, ugyanis a kisérei Rhédey család tagjai komoly országos tisztségeket viseltek, így már (III.) Pál fiai is: Ferenc váradi főkapitány, bihari főispán és fejedelmi tanácsos; Pál erdélyi kincstartó, krasznai főispán és kővárvidéki főkapitány, János udvarhelyszéki főkirálybíró; István pedig szepesi alispán volt. A köztük lévő rokonsági viszony ismerete mellett, hogy elengedhetetlen ezen kiemelkedő személyiségek életének és tevékenységének megismeréséhez, az anyai ági ősök ismeretével együtt alkalmas a Rhédey család Heves-Gömör-Szepes vármegyei családi kapcsolatrendszerének és birtokszerzéseinek feltérképezésére is.

NYELVTUDOMÁNY SZEKCIÓ

SZEKCIÓVEZETŐ: N. FODOR JÁNOS

(„C” SZEKCIÓ, SZOMBAT 12:40 – 16:20)

12:40 – 13:10

Garai Luca

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Flapping az amerikai angolban: zárhangok kontra nazálisok

A flapping (magyarul lebbentés) egy leníciós (gyengítő) folyamat, mely az (amerikai) angolban elsősorban a szonoránsok közti alveoláris zárhangokra irányul, pl. a 'butter' szóban a /t/-t rövidebben és zöngésítve ejtik, [bʌɾə]. Az évtizedek során a jelenség hatása kiterjedt az interszonoráns nazálisokra is, így homofóniát eredményezve az olyan szócsoporthoz, mint a 'matter'-'madder'-'manner.' Ám máig kevés kutatás foglalkozik azzal, hogy ez a nazális változat miben tér el (ha eltér egyáltalán) a zárhangok eme allofónjától, illetve hogy az /nt/ és /nd/ torlódásokban megfigyelt flapek melyik mássalhangzó flapjéhez hasonlítanak jobban. Kutatásomban empirikus alapon, fonetikus elemzéssel keresem a választ ezekre a kérdésekre, spektrális analízist alkalmazva az egyes hangok, hangsorok hosszának összehasonlítására.

Előadásomban, mely a 2019-es OTDK-ra készített dolgozatomon alapul, az eddigi eredményeket mutatom be. Három hipotézis merült fel a szakirodalom és a korábbi alveoláris flappingre irányuló empirikus kutatások alapján: (1) az /n/ hangnak is létezik flappelt allofónja, (2) ez az allofón akusztikai szempontból eltér az alveoláris zárhangok flapjeitől, (3) az /nt, nd/ torlódásokból képzett flapek jobban hasonlítanak az /n/ flapekre, mint a /t, d/ flapekre. A mintagyűjtés intervokális /t, d, n, nt, nt/ mássalhangzókat tartalmazó angol szavakra irányult, forrásnak amerikai beszélőkkel készült YouTube-videókat használtam a természetesebb beszédkörnyezet miatt, ugyanis a flapping gyakrabban fordul elő spontán beszédben, míg célirányos mintavétel (saját hangfelvételek) esetén a hiperkorrekció veszélye áll fenn. A mintákat a Praat nevű fonetikai elemzőprogramban vizsgáltam, melynek segítségével megmértem az adott mássalhangzó(k) hosszát, az ezt megelőző magánhangzó hosszát, valamint a vizsgált szó hosszát. Ezután leíró statisztikai módszerekkel vizsgáltam az összegyűjtött adatokat, valamint hipotézisvizsgálatokkal teszteltem a fent említett három felvetést.

Az eddigi minták alapján az első hipotézis igaznak bizonyult, az /n/ hangnak valóban létezik flappelt allofónja. A második hipotézist illetően az /n/ flapek különböznek a /t/ flapektől a flap hosszúságát tekintve, /n/ és /d/ flapek közt azonban nem mutatható ki szignifikáns különbség sem a mássalhangzó, sem az azt megelőző magánhangzó tekintetében. A harmadik hipotézis esetén megállapítható, hogy az /nt/ torlódásból képzett flap jobban hasonlít az /n/ flapekre, mint a /t/ flapekre, míg az /nd/ torlódás leníciója kérdéses pont maradt a kutatás eddigi szakaszában. Következtetesként levonható, hogy a flapping jelenség előfordulása jelentősen eltér a néhány évtizeddel korábban végzett kutatások által megállapított helyzettől, különösképp a nazális megjelenést illetően. A kutatás eredményei hozzásegíthetnek a leníciós folyamatok elméleti leírásához, továbbá a későbbiekben nazális flappingre vonatkozó percepciók tesztekkel megállapítható, hogy a folyamatból következőben létrejövő homofónia mennyire nehezíti az anyanyelvű és nem anyanyelvű beszélők szövegértését.

13:10 – 13:40

Bajzát Tímea Borbála

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

„én tudnék jobban ez kérdésre felelnem” – Az akar, tud, mer/merészkedik segédige + főnévi igenév konstrukció személyjelölésének történeti vizsgálata

Az előadásban bemutatott korpuszalapú kutatás a segédigés konstrukciók kettős morfológiai jelöltségének (Bajzát 2019), a személyjelölés alakulástörténetének feltérképezésére koncentrálódik ómagyar kori és középmagyar kori adatok tükrében, ezzel elősegítve a segédigék grammatikalizációjának jobb megértését és feldolgozását (Dér 2013). A kutatás a funkcionális kognitív nyelvelméleti keretbe (vö. Langacker 2008, Tolcsvai Nagy 2013) ágyazódik be, mert ezen elméleti keret a használatalapú megközelítésével alkalmas a tárgyalt jelenség árnyalt értelmezésére és leírására.

A vizsgálat mintavételezése a Magyar Generatív Történeti Szintaxis korpuszából (MGTSZ, lásd Simon–Sass 2012: 243–264) és a Történelmi Magánéleti Korpuszból (Novák – Gugán – Varga – Dömötör 2017) történt. A kutatás az akar, a tud, a mer/merészkedik segédige főnévi igeneves példányait elemezte, továbbá A magyar nyelv történeti nyelvtana II/1. kötetének azon fejezetéből indul ki, amelyben A. Jászó Anna a segédigés szerkezetek főnévi igenévi komponensén megjelenő személyjelölés lehetséges motivációit tárgyalja (A. Jászó 1992: 419), ezen magyarázatot vettem össze a korpuszalapú vizsgálatom eredményeivel. Előfeltevés volt, hogy a konstrukciók szórendi viszonya nem minden esetben teszi motiválttá a kettős morfológiai jelöltséget. Valamint az, hogy a jelöltség és a jelöletlenség összefügg valamely szám/személy kategóriával, vagyis a számbeli lehorgonyozódás motiváló tényezője lehet a kettős személybeli jelöltségnek.

A kutatás jelentős különbségeket mutatott ki a vizsgált szövegtípusok között mind a személyjelölés módjával, mind a segédigés szerkezetek gyakoriságával kapcsolatban, a kettős morfológiai jelöltség megléte nem mutatott minden esetben összefüggést a példányok szórendi konstrukciójával. Ezen felül a középmagyar korban korlátozottabban volt adathozható a kettős morfológiai jelöltség, a középmagyar korban a kettős személybeli jelöltség visszaszorulóban volt, s tendenciaszerűen gyakoribbá váltak az integráltság nagyobb fokán működő, egyszerűen személyjelölt konstrukciók.

Hivatkozott irodalom:

A. Jászó Anna 1992. Az igenevek. In: Benkő Loránd (szerk.): A magyar nyelv történeti nyelvtana II/1. kötet. A kései ómagyar kor morfológia. Akadémiai Kiadó. Budapest. 411–454.

Bajzát Tímea Borbála 2019. „És mit akarsz tudnod mitőlünk?” – Az akar, tud, mer/merészkedik, szokott segédige + főnévi igenév kompozitum kettős jelöltsége ómagyar kori kódexekben. Ösvények.

Dér Csilla Ilona 2013. Mi számít grammatikalizációnak? Kísérlet a fogalom újradefiniálására. In: Forgács Tamás – Németh Miklós – Sinkovics Balázs (szerk.): A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei VII. Szegedi Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék. Szeged. 17–28.

Dömötör Adrienne – Gugán Katalin – Novák Attila – Varga Mónika 2017. Kiutazás a morfológiai labirintusból – korpuszpépítés ó- és középmagyar kori magánéleti szövegekből, Nyelvtudományi közlemények. 113: 85–110.

Langacker, Ronald W. 2008. Cognitive Grammar: A basic introduction. Oxford University Press. Oxford.

Simon Eszter – Sass Bálint 2012. Nyelvtudomány és kulturális örökség, avagy korpuszpépítés ómagyar kódexekből. Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXIV: 243–264.

Tolcsvai Nagy Gábor 2013. Bevezetés a kognitív nyelvészetbe. Osiris. Budapest.

A tanulmány az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-1 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

13:40 – 14:10

Karácsonyi Krisztina

Pécsi Tudományegyetem , Kerényi Károly Szakkollégium

Egy magyarországi oláh cigány dialektus mondattani sajátosságai

Dolgozatom célja, hogy oláh cigány, közelebbről a lovári dialektus leírásához járuljon hozzá, elsősorban mondattani tulajdonságainak feltérképezésével. A (magyar területeken beszélt) lovári leíró nyelvészeti, de különösen (generatív) szintaktikai szempontból korán sincs teljes mértékben feltérképezve, így az adott dialektus ilyen jellegű feltárása tudományos relevanciával bír.

Az előadás a következő módon épül fel. Röviden ismertetem a romani nyelvet, illetve közelebbről annak lovári dialektusát, majd rátérek a cigány nyelveket érintő - elsősorban elméleti nyelvészeti jellegű - kutatások nemzetközi és magyarországi tendenciáira. Ismertetem az ezidáig egyetlen, magyarországi oláh cigány nyelvjárások mondattanát elénk táró kötetet (Vekerdi – Mészáros 1974), rávilágítva annak hiányosságaira, majd pedig bemutatom az általam rögzített nyelvi adatokat. Ezt követően rendszerezve leírom a dialektus szempontjából alapvető jelentőségű mondattani jellegzetességeket; mindezt pedig generatív nyelvészeti megközelítésben teszem meg. A kutatást ilyen módon az is relevánssá teszi, hogy a hazai és nemzetközi generatív nyelvészeti szakirodalom szinte egyáltalán nem foglalkozik a lovári dialektus leírásával, noha bármely dialektus generatív szempontú leírása alátámaszthatja a generatív nyelvelmélet egyes alapvetéseit (univerzális grammatikai jelenségek). Az előadást egy kitekintés, összegzés zárja, amelyben arra is rámutatok, hogy milyen lehetséges módon folytatható a kutatás a későbbiekben.

A tanulmányban általam közreadott nyelvi adatok egyetlen anyanyelvi beszélő anyanyelvi kompetenciáját tükrözik, azaz a dolgozat jelenlegi formájában esettanulmánynak tekinthető. Noha a generatív nyelvészet az elmúlt évtizedekben általában kizárólag egyetlen személy - többnyire a tanulmányt író kutató - anyanyelvi kompetenciáját vette alapul az egyes szintaktikai tulajdonságok kimutatásához és példamondatok grammatikalitási ítéletekkel való ellátáshoz, én a későbbiekben szeretném kutatásomat oly módon kibővíteni, hogy más anyanyelvi beszélőket is bevonok abba.

14:10 – 14:40

Hauber Kitti

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Személynév – nyelvhasználat – etnikum korrelációja Pozsony vármegye boszorkánypereiben a 17–18. századból

Előadásom tárgya a személynév, a nyelvhasználat és az etnikum összefüggése, vagyis hogy a személynév képes-e jelölni viselőjének etnikai identitását, anyanyelvét, illetve nyelvhasználatát. Kiindulási pontom az az általános előfeltevés, hogy a magyar eredetű név magyar identitásra utal, míg az ettől eltérő etnikumot mutató személynév-típusok pedig a vonatkozó egyéb identitásra utalnak. Ez azonban, akár a nyelv, akár az identitás, akár a személynév etimológiája felől közelítjük meg, számos esetben téves lehet, hiszen minél távolabb vagyunk időben a névadás pillanatától, annál nagyobb az esély rá, hogy a motivált kapcsolat a név jelentéstartalma, nyelvi alakja és a névviselő személy között megszakadjon.

Így az etnikai rekonstrukciót célzó vizsgálatok mindenképpen dimenzionális szemléletet kívánnak meg, mely a családnév mellett figyelembe veszi a nyelvhasználatot, a keresztnévet, a felekezeti hovatartozást, valamint a lakóhelyet és az ottani közösség névanyagának és nyelvhasználatának vizsgálatát, szem előtt tartva ugyanakkor azt is, hogy az identitás fogalma ebben az időszakban korántsem feleltethető meg a mai értelemben vett identitással.

A boszorkányperek ezért is jelentenek remek forrásanyagot: bennük az érintett személyek pontos neve mellett feltüntették személyes adataikat is és pontosan lejegyezték a vallomásokat, melyek tételére a tanúknak lehetőségük volt anyanyelvüket használni. Emellett pedig a megszólaló tanúk esetenként utalhatnak egymás etnikai hovatartozására, nyelvtudására, valamint idézik egymást.

Előadásomban bemutatom a történelmi Magyarország vegyes lakosságú Pozsony vármegyéjének 17–18. századi családnév-anyagát és nyelvhasználati viszonyait, szembesítve eredményeimet az 1715. és 1720. évi országos adóösszeírásokat feldolgozó kutatásokkal, így Acsády Ignác Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában című munkájával (1896) és az ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Dialektológiai, Szociolingvisztikai Tanszékén készülő Történeti magyar családnév-atlasz adatbázisával. Végül az így kapott átfogó képet összehasonlítom Vas és Sopron vármegye korábbi, hasonló szempontok szerint elvégzett vizsgálatának eredményeivel.

Készült a Nemzeti, Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) PD 116414. nyilvántartási számú szerződése támogatásával.

14:50 – 15:20

Filyó Fanni

Eötvös Loránd Tudományegyetem

„Gilets jaunes”: mártírok vagy hóhérok? A bordeaux-i online média nyelvészeti elemzése

„Tüntető, akiket könnygázzal ostromolnak” és „rongálók, akik csoportosan gyújtogatnak” – két megnyilatkozás, egy referens: két nézőpont, egy jelenség. Kutatásom Franciaország aktuálpolitikai eseményeire, s annak nyelvészeti kontextusára épül: az úgynevezett sárgamellényes tüntetések online

sajtóban való megjelenését vizsgálom, és azt mutatom be, milyen nyelvi eszközökkel igyekszik az újságíró az olvasó álláspontját is befolyásolni.

A „gilets jaunes” névvel ellátott elégedetlenkedők tüntetéssorozata Emmanuel Macron (Franciaország jelenlegi köztársasági elnöke) benzinár emeléséről szóló törvénye ellen kezdődött – innen is származik a minden autóvezető birtokában lévő láthatósági mellény, a sárga mellény szimbólummá tétele –, de mára már szociológiai keretet is öltve szinte megszokássá vált, hogy november közepe óta minden szombaton összegyűlnek követeléseik hangoztatására. A tiltakozás nem minden esetben zajlik békés módon, és ez a médiában is nagy port kavart. Az események bemutatása viszont sajtótermékről sajtótermékre változik, főként politikai elkötelezettségüktől függően. Az adott média megközelítése pedig az olvasói szemléletmódot is nagyban befolyásolja. Tanulmányom ezekre igyekszik fényt deríteni, a bordeaux-i újságok weboldalán elérhető cikkeken keresztül, korpuszomat többek között a Sud Ouest, semlegesnek mondott regionális napilap, ill. a Rue 89 Bordeaux, független bordeaux-i média, szombati tüntetéseket bemutató cikkei alkotják. Az olvasó manipulálása már a címnél kezdődik, így első szempontként a lapok által adott címeket vetem össze az egyes események kapcsán. Ez azért is fontos, mert a későbbiekben e köré épül a cikk egész szerkezete. Már itt egyértelműen kiderül, hogy az egyes médiumok alapvetően két álláspontot képviselnek: vagy a sárga mellényesekét, vagy az ellenük harcoló rendőri erőket. Ez alapján a továbbiakban e két csoport szövegben való nyelvi megjelenítését vizsgálom meg, vagyis hogy milyen nyelvi környezetben jelenik meg – vagy nem jelenik meg – mikor alany, mikor ágens, és a mondat szerkezetet, a mondatalkotók szerveződését is egybevetem az említett jellemzőkkel. Továbbá, az igék és kifejezések szemantikai használatbeli különbsége is jelentőséggel bír a nézőpont alakításában, éppúgy, mint a melléknevek megválasztása, vagy az eufemizmusok használata. Végezetül a különböző szlogenek megjelenését is számba veszem, milyen kontextusban és milyen gyakran használja őket az újságíró, s ennek milyen diskurzusszervező szerepe van.

Ez a kutatás egyúttal a kritikus újságolvasás (és a kritikus gondolkodás) fontosságára is rá kíván mutatni, annál is inkább, mert a kérdésfelvetés az aktuális helyzet viszonylataiban különösen releváns.

15:20 – 15:50

Érsek Csenge

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Eötvös József Collegium

Kutatás, alkalmazkodás, ellenőrzés – hogyan fordítanak a fordító szakos hallgatók?

A jelen kutatás témája a fordítástudomány folyamatorientált vizsgálata, és az e területen végzett longitudinális empirikus kutatásomat mutatom be. A kutatás célja a fordítóképzésben résztvevő hallgatók fordítói stratégiáinak és ezek – a képzés során végbement – lehetséges változásainak feltárása. A kutatás kvalitatív longitudinális esettanulmány, amely a hangosan gondolkodás technikáját és egy képernyőfelvevő programot alkalmaz az adatgyűjtéshez. Négy magyar és négy finn hallgató a kutatás résztvevője (a 3. adatfelvételtől 3-3 hallgató), ők a kutatás három fázisában különböző műfajú szövegeket fordítottak. A hallgatókat fordítóképzésük első félévében kezdem vizsgálni (2017 szeptember), és azóta félévente veszek új adatokat. Az eddigi eredmények közül a legfontosabbak a következők: a különböző hallgatók stratégiái változtak az adatfelvételek során, ellenőrzési stratégiájuk az utolsó adatfelvételre egységesedett. Keresési és kutatási stratégiáik is változtak: a 2. és 3. adatfelvétel során komplexebbek, többlépcsősek voltak (ezek mértéke egyénenként különböző volt), valamint alkalmazkodási stratégiáik is változtak – a 3. adatfelvételnél eltolódás figyelhető meg az alanyoknál a célközönség igényei és a funkció tartásának alkalmazkodási stratégiái felé, illetve a hallgatók a 2. és 3. adatfelvételkor utaltak a képzésen tanultakra is. A stratégiák részletes leírása a fordítói kompetencián belül a stratégiai alkompetencia megértéséhez járul hozzá. Messzemenő következtetéseket az

eredmények alapján a képzésen belüli fejlődésről nem szabad levonni – különösen az egyéni különbségek miatt –, azonban a szakirodalom eddigi eredményei arra engednek következtetni, hogy az azonosított változásokkal a hallgatók fordítási gyakorlata a 3. adatfelvételkor a félhivatásos és hivatásos fordítók gyakorlatahoz közelít. Fontos eredmény, hogy az adatok alapján négy olyan stratégiakategóriát azonosítottam, amelyek nem szerepeltek a konzultált szakirodalomban, azonban a résztvevők esetében megfigyelhetőek voltak: vizualizáció, alkalmazkodási stratégia, egyszerűsítés & összefoglalás, következményelemzés. E négy kategória tekinthető a kutatás újdonságértékének, illetve a stratégiák folyamatorientált kutatása longitudinális módszerrel, hiszen e területen – különösen Magyarországon – kutatási űr áll fenn.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

15:50 – 16:20

Haraszi Rajmund

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium

„Minden norvég más nyelvet beszél, mint amit tanulunk!” – Dialektusok a norvég nyelv oktatásában

Számos nyelvtanuló az osztályteremből kilépve azzal szembesül, hogy az élő beszédközösségekben használt nyelv jelentősen eltér a „laboratóriumi körülmények” közt megtanult sztenderdtől. Ennek egyik lehetséges oka, hogy a nyelvközösségek nagy része nem homogén, a beszélők a hétköznapi kommunikációs helyzetekben nem az egyezményes sztenderd nyelvet használják, hanem a primer nyelvi szocializációban elsajátított, területenként eltérő változatot: a dialektust. Bizonyos országokban a dialektusokhoz negatív értékítélet társul (a kevésbé iskolázottak nyelvhasználatával azonosítják), ám az előadásomban bemutatott Norvégiában éppen a dialektusok jelentik az értékesebb variánst, amelyet társadalmi osztálytól és iskolai végzettségtől függetlenül mindenki használ nemcsak a hétköznapi beszédhelyzetekben, de az oktatásban, a médiában és az egyházban is.

Míg számos országban a dialektusok a sztenderd mellett léteznek, addig Norvégiában nem alakult ki egyezményes beszélt nyelvi norma. Az ország sajátos nyelvi helyzete, az anyanyelvű beszélők „sztenderd közelehez” való negatív viszonyulása azt eredményezi, hogy az „osztálytermi” norvégot megtanuló diákok (beleértve a Norvégiába érkező bevándorlókat) a valós beszédhelyzetekben gyakran használhatatlannak érzik a megszerzett nyelvtudást.

Előadásomban bemutatom, hogy a kódváltás a dialektusról a sztenderdre miért nem történik meg akkor sem, amikor a norvég beszélők nem anyanyelvű beszélővel kerülnek kommunikációs kapcsolatba. Majd norvég nyelvkönyvek elemzésével rávilágítok: a kommunikációközpontú nyelvoktatás nem szentel elég figyelmet annak, hogy a nyelvtanulót felkészítse a dialektusokkal való találkozásra, a valódi norvég beszédhelyzetekben való helytállásra.

Részben a szakirodalom, részben saját tapasztalataim és kutatási eredményem alapján javaslatokat fogalmazok meg arra vonatkozóan, milyen tudásszinten, milyen módszerekkel és mely készségek tekintetében lehetne a dialektusokat integrálni a norvég nyelv oktatásába. Dolgozatomban utolsó fejezetében, amelyben egy norvég dialektust megtanuló, francia anyanyelvű beszélővel általam készített interjút elemzek, rámutatok, hogy egy dialektus aktív megtanulása nemcsak szükséges a helyi beszédközösségbe történő integrációhoz, de egyes esetekben egyszerűbben és autentikusabban elsajátítható, mint az általánosan oktatott, sztenderd közeli beszélt nyelv. Ezzel az előadásomban idézett Studer (2013) álláspontját részben cáfolom.

ÚJ-ÉS JELENKOR 1945 ELŐTT SZEKCIÓ

ÚJ-ÉS JELENKOR 1945 ELŐTT SZEKCIÓ
SZEKCIÓVEZETŐ: VÖRÖS BOLDIZSÁR
(„B” SZEKCIÓ, SZOMBAT 16:00 – 18:00)

16:00 – 16:30

Erdős András Patrik

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

„Nekem a saját munkámból szerzett házamban most lakbért kell fizetni!” – A Tanácsköztársaság lakáspolitikája Kispesten

Már az első világháború idején jelentőssé vált az állam, mint szabályozó jelenléte a lakáspiacon, különösen Budapest tekintetében. Mivel a háború befejezése és a Monarchia felbomlása nem hozott javulást a gazdasági viszonyokban, a forradalmi kormányok még szorosabbra igyekeztek fűzni a szektor kontrollját. A bolsevik hatalomátvételnél már igencsak kötötté vált a háztulajdonosok mozgástere mind a bérleti díjakat, mind a bérlők személyét illetően, ugyanakkor a megoldatlan részletek, szabadon maradt kiskapuk miatt a bérlők sem voltak elégedettek.

Minthogy a Tanácsköztársaság a lakásínség megszüntetése kulcsának a teljes államosítást tartotta, rohamléptekkel látott neki a folyamatnak. A X. forradalmi kormányzótanácsi rendelet és későbbi kiegészítései elrendelték minden lakóház állami tulajdonba vételét, lakásukat csak azok a „munkás” besorolást kapott személyek tarthatták meg, akik maguk építették azt. A szovjetállamot képviselő helyi szervek újdonsült javaik felett szabadon diszponálhattak, ami többnyire új lakók beköltöztetésében nyilvánult meg.

Előadásomban Kispest város lakásrekvirálásainak történetét szeretném bemutatni. Kispest, mint 60 000 főnél is nagyobb lélekszámú város az új rendeletek értelmében köteles volt ún. lakásbizottságot létrehozni, amely a vonatkozó rendeletek végrehajtásáért volt felelős. A bizottság április végén kezdte meg működését, s ezt követően több hullámban – sokszor szó szerint egyetlen tollvonással – lakások százait államosította. A kispesti direktóriumot ezt követően valósággal elárasztották a fellebbezések, amelyekben a város lakói tulajdonuk visszaadását, illetve náluk való meghagyását kérelmezték. A megmaradt megközelítőleg 400 levélből, illetve magát a levelet már nem tartalmazó dokumentációból képet kaphatunk a helyi lakásüggyel kapcsolatos küzdelmekről.

Fő kérdésfelvetéseim a következők voltak: kik irányították a kispesti államosításokat? Mekkora nagyságrendben érintette ez a város lakóit? Volt-e mód bármiféle fellebbezésre? Milyen érvekkel próbálták az emberek meggyőzni a szovjethatalmat tulajdonuk megőrzéséről? Milyen eredményekkel járt végső soron a szocializálási kísérlet? Kutatásaim alapjául a kútfőket tartalmazó fond (BFL XVI.43. Tanácsköztársaság. Kispest nagyközség Direktóriumának iratai) anyaga mellett A lakóházak szocializálása című korabeli brosúra szolgált, illetve Oláh Gábor (Lak-hatóság. Az I. világháború hatása a budapesti lakáskérdésre) és Borsos Endre (A magyar lakásügy a háború kezdetétől) tanulmányai.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

16:30 – 17:00

Stark Mária Ilona

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Szentendre és környékének története és társadalmi változásai az első világháború végétől a Trianoni békeszerződés aláírásáig

Kutatásom helytörténeti példán keresztül vizsgálja az első világháború vége és a Trianoni békeszerződés aláírása közt eltelt viharos éveket. Szentendre és környéke Budapesttől mintegy harminc kilométernyi távolságban helyezkedik el, így kiemelt jelentőséggel bír az, ahogy a fővárosi események hatottak a város lakóinak életére. Ebben a témában még nem született átfogó helytörténeti kutatás, így a kutatás sem tudott egy, a korszakot helytörténeti szempontból összefoglaló műből kiindulni. Talán sokunkban felmerült már a kérdés, hogy amikor a történelemkönyvek országos szintű változásokról, rendszerváltásról írnak, mi is volt ebből az adott kor valósága, hogy érintették az országos központokban történt események a kisebb települések mindennapjait. Természetesen nem lehet egy járásnyi terület példáját általánosnak tekinteni, mégis egy vegyeslakosságú kisváros és környéke társadalmi szerkezeti mintáinak a változásait bemutatva kutatásom segítheti a mélyebb szintű történelemértelmezést.

Dolgozatomban kitérek az országos történelmi eseményekre, majd ezeket összevetem a szentendrei történésekkel. A politikai, gazdasági változásokon kívül bemutatom a változó mindennapokat, így egy komplex képet kapunk a kor társadalmáról, annak struktúrájáról s ezek változásairól. Az első világháborútól a Trianoni békeszerződés hatásainak vizsgálatáig követtem végig a város életét, és azt a folyamatot, ahogyan egy magyar kisebbségű, főként kereskedelemről élő település átalakul egy modern, homogén várossá.

Tyekvicska Árpád történésznek hála a szentendrei helytörténeti gyűjtemény teljes anyagát és dokumentációját a rendelkezésemre bocsátották, így korabeli levelek, fotók, visszaemlékezések és újságcikkek segítettek a kutatási folyamatot. További forrásképp a Szentendrei Helytörténeti Könyvtár és az Országos Széchenyi Könyvtár gyűjteményét használtam munkám során. A kutatást nehezítette az adott korról szóló objektív, vagy arra törekvő dokumentumok hiánya, így a korabeli sajtóra támaszkodva alkottam képet a város történelméről. Az eredmény egy olyan tanulmány lett, mely egy a fővárossal közvetlen összeköttetéssel rendelkező kisváros változásait mutatja be, és rávilágít arra, hogy alkalomadtán egy határtól távolabb eső város életét is jobban befolyásolhatja a Trianoni békeszerződés, mint a forradalmak és politikai rendszerváltások.

17:00 – 17:30

Taschek Zoltán

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Vass József népjóléti miniszteri tevékenysége a Dréhr-per tükrében

A Horthy-korszak egyik legjelentősebb, leghosszabb ideig tartó bűnügye Dréhr Imrének, a Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium 1926–1930 közötti politikai államtitkárának pere volt. A minisztérium pénzügyi szabálytalanságait feltárni hivatott eljárás 1930 végén, néhány hónappal a népjóléti tárcát több mint nyolc éven át vezető Vass József halála után belső vizsgálattal kezdődött, majd megjárta az ügyészséget, a fővárosi büntetőtörvényszéket, míg végül 1936 februárjában a Kúria két vádpontban bűnösnek mondta ki a politikust. Nem meglepő, hogy jelentős mennyiségű levéltári iratanyag képződött a bírósági procedúra során: a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában a

ÚJ-ÉS JELENKOR 1945 ELŐTT SZEKCIÓ

miniszterelnökség iratai között maradt fenn az ügy kezdeti szakaszáról egy csomó (MNL OL K 27 1390. cs.), a per lényegi részének tíz dobozt és egy csomót kitevő anyagát pedig Budapest Főváros Levéltára őrizte meg a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék iratain belül (BFL VII.5.c. 3635/1932).

Előadásomban e rendkívül hosszúra nyúlt, szövevényes ügyet egyik legfontosabb aspektusából vizsgálom: arra keresem a választ, hogy a per fennmaradt iratanyaga – egyéb forrásokkal összevetve – mennyiben hasznosítható Vass József életének, azon belül népjóléti miniszteri munkásságának kutatása során. A problémafelvetés azért különösen fontos, mert hosszú minisztersége, illetve miniszterelnökhelyettesi tisztsége ellenére pályájával (Dréhr peréhez hasonlóan) máig csak érintőlegesen foglalkozott a szakirodalom. Így a per iratai mellett főként a korabeli parlamenti naplókat, a sajtót, a korszak memoáriródművét, illetve Romsics Ignác Bethlen Istvánról írt biográfiáját használtam.

Az előadásban először röviden vázolom a népjóléti tárca felépítését, feladatkörét a Bethlen-kormány időszakában, valamint a Dréhr-per történetét, megemlítve a peranyag történeti kutatásban való felhasználásának problémáit – főként az ügy esetleges politikai hátterének kérdését – is. Ezt követően térek rá annak bemutatására, hogy az ügy során milyen lényegi információk kerültek napvilágra Vass József miniszteri ténykedéseivel és ezek hátterével, okaival kapcsolatban. Vizsgálom azt is, hogy mindennek mekkora jelentősége, szerepe lehetett politikai és társadalmi szempontból a bethleni konszolidáció megvalósulásában.

17:30 – 18:00

Woditsch Péter

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Jezsuiták a világháborús Kassán. Adalékok a kassai jezsuiták történetéhez.

Előadásom célja, hogy az első bécsi döntést követően 1945-ig Kassán működő Loyolai Szent Ignác által alapított jezsuita szerzetesrend rendházának életében bemutassam a II. világháború megjelenését. A téma megismeréséhez sajnos nem áll rendelkezésre kurrens, tudományos mű. A témakör részletes kidolgozásához a források teljes körű feltárására törekedve magyarországi (Jezsuita Levéltár és Rendtörténeti Könyvtár) és szlovákiai közgyűjteményekben (Archív Mesta Košice, Centrum Spirituality Východ, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Verejná knižnica Jána Bocatia) egyaránt végeztem kutatást, elsősorban a korabeli sajtóra (Felvidéki Ujság, Kassai Katolikus Tudósító), belső rendi iratokra (Provinciánk hírei), levelezésekre és naplófeljegyzésekre támaszkodva rekonstruáltam a történéseket.

A problémafelvetés középpontjában az áll, hogy mekkora és milyen szerepe volt a II. világháborúnak a kassai jezsuita rendház életében. Ehhez előadásomban mindenekelőtt röviden ismertetem Kassa és a jezsuiták kapcsolatának történetét, különös hangsúllyal a magyar jezsuiták 1938–39-es visszatérésének körülményeit. Vizsgálatom tárgyát képezi, hogy milyen módon befolyásolta a világháború alakulása Kassa városának 1941. évi felajánlását. Hogy alkalmazkodtak a szerzetesek a megváltozott körülményekhez? Milyen kapcsolatban álltak a városban működő légvédelmi szolgálattal? Részt vettek-e és ha igen, milyen módon a kassai rendtagok a megnövekedett számú katona lelki igényeinek kielégítésében? Mennyi ideig működött a kassai Jézustársasági Bölcséleti Főiskolán a rendi növendékek képzés? Milyen hatással volt 1944 végén a közeledő front a szerzetesi közösség életére? Milyen összefüggések állapíthatók meg a magyar jezsuita jelenlét vége és a szovjet csapatok Kassán történt megjelenése között?

ÚJ-ÉS JELENKOR 1945 ELŐTT SZEKCIÓ

A kérdéskör vizsgálatával az 1938 és 1945 közötti kassai magyar jezsuita jelenlétnek egy meghatározó tényezőjének bemutatására törekszem. Így feltárom a rendház életének egy kiegészítő aspektusát és részletes interpretációját adom a jezsuita szerzetesrend magyar tagjainak működését kísérő jelenségnek.

BIOLÓGIA SEKCIÓ

SEKCIÓVEZETŐ: PORROGI PÁLMA, ORBÁN ILDIKÓ

(„C” SEKCIÓ, SZOMBAT 16:30 – 20:20)

16:30 – 16:50

Simon Márton

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Funkcionális redundancia az S100 fehérjecsaládon belül

Az S100 egy közel 20 tagú, egy kivétellel homodimer szerkezetű, lánconként két ún. EF-kéz Ca^{2+} -kötőhellyel rendelkező gerinces-specifikus fehérjecsalád. Az extra- és az intracelluláris térben is megtalálhatók, s sejten belül a Ca^{2+} -függő szabályozási folyamatok egyik végrehajtói, azáltal, hogy az ionkötés hatására bekövetkező konformációváltozás következtében fehérje-fehérje kölcsönhatásokat alakítanak ki.

A humán S100 fehérjék komoly patológiás jelentőséggel bírnak, mivel megváltozott termelődésük számos tumorról, gyulladásos és neurodegeneratív betegséggel hozható összefüggésbe. Eddig a klinikai gyakorlatban inkább csak diagnosztikai céllal használták őket, de potenciális terápiás célpontok is lehetnek, amennyiben feltárára kerül a fehérje-fehérje kölcsönhatásaik szerepe az említett betegségek kialakulásában. A patológiás esetekben az egyes S100 fehérjék megváltozott koncentrációja az izoformák között esetlegesen előforduló funkcionális redundancia miatt fiziológiai körülmények között nem előforduló komplexek kialakulásához vezethet, amelyek ismerete kulcsfontosságú a későbbi inhibitor fejlesztések során. Ezért kutatásom céljaként tűztem ki az S100 fehérjék klónozását, rekombináns fehérjeként történő előállításukat és a kölcsönhatásaik kvantitatív jellemzését a fehérjecsalád egy leendő specificitás-térképének meghatározása céljából. További célom volt a mért adatok analízise a fehérjecsalád funkcionális alapú klasztizációja miatt.

Eddigi munkám során sikeresen klónoztam, expresszáltam és tisztítottam az általam vizsgálni kívánt fehérjéket. Különböző biofizikai módszerekkel jellemeztem 17 kötőpartner (RSK1, MK2, MNK1, ANXA2, p53, N-ERMAD, C-ERMAD, NMIIA, FOR20, FOP, CapZ, NCX1, SIP, TRPM4, MDM4, NDR1, LATS1) affinitását az összes S100 izoformához. Megállapítottam, hogy egyrészt az adott partnerrel szembeni affinitásprofil a fehérjecsaládon belül átfedő, ugyanakkor a funkcionális redundancia nem teljes. Az S100 fehérjék specificitás-térképük és a magasabb rendű analízisek alapján alcsoportokba oszthatók, melyek csak részben feleltethetők meg szekvencia analízisen alapuló evolúciós rokonsági viszonyoknak.

A kutatást az Emberi Erőforrások Minisztériumának Új Nemzeti Kiválóság Programja (ÚNKP) támogatja

16:50 – 17:10

Marosi Endre Levente

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Axonális ionotróp receptorok a hippocampalis moharost terminálisokon

Az idegsejtek között zajló kommunikáció pontos ismerete elengedhetetlen az agy működésének megértéséhez. Klasszikusan, az idegsejtek kémiai szinapszisaiban a preszinaptikus oldalról a szinaptikus résbe ürülő neurotransmitter aktiválja a posztzinaptikus membránon elhelyezkedő ionotróp receptorokat, melyek ioncsatornaként működve alakítják ki a gyors posztzinaptikus válaszokat. A klasszikus elképzeléssel ellentétben azonban már számos példát találtak ionotróp receptorok axonális (preszinaptikus) jelenlétére, mely átírja eddigi elképzeléseinket erről a köztudottan egyirányú, specifikus kommunikációról. Munkám során az ionotróp receptorok axonális jelenlétét vizsgáltam a gyrus dentatus glutamáterg szemcsesejtjeinek óriás boutonjain, az úgynevezett moharost terminálisokon, in vitro túlélő agyszelet preparátumban. Ezek a terminálisok elegendően nagyok ahhoz, hogy közvetlen patch clamp méréseket lehessen rajtuk végezni (átmérő: ~ 4 µm). Ezt kombináltam egy olyan technikával, melyben egy második pipetta segítségével helyileg lehetséges adott hatóanyagokat (pl. specifikus ionotróp receptor agonistákat) kis mennyiségben, rövid időn keresztül, adott koncentrációban eljuttatni az elvezetett terminális mikrokörnyezetébe. Így elérhető egy olyan kísérleti beállítás, mellyel az axon felszínén található ligand-kötő receptorok aktiválhatóak anélkül, hogy ugyanazon sejt somato-dendritikus receptorai aktiválódnának, tehát a kísérletek során tisztán axonális eredetű válaszok lesznek mérhetőek. Munkám során ezzel a technikával A-típusú GABA- és AMPA típusú glutamát receptorok jelenlétét vizsgáltam azok agonistáinak helyi alkalmazásával. Az így kiváltott hatás rövid ideig tartott, mivel a folyamatos folyadékáramlás gyorsan kihígította a beinjektált agonistát. Annak bizonyítására, hogy a mért ionáramot valóban az alkalmazott agonista receptorának aktiválódása okozza, a vizsgált receptor antagonistáját oldottam be az agyszelet fölé cserélődő standard elvezetőoldatba. Eredményeim egyértelműen bizonyítják preszinaptikusan elhelyezkedő ionotróp A-típusú GABA- és glutamát receptorok jelenlétét a MFB-okon, azonban ezen axonális receptorok pontos működése és lehetséges élettani szerepe még nem tisztázott, ezek feltárása további kísérleteket igényel.

17:10 – 17:30

Müller Anna

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem , SzentGyörgyi Albert Szakkollégium

Specifikus aminosav jelölési stratégia alkalmazása a humán transzmembrán proteom vizsgálatára

A transzmembrán (TM) fehérjékhez kapcsolódó kutatási területek jelenleg is népszerűek biológiai jelentőségük és az azokat övező számtalan megválaszolatlan tudományos kérdés miatt, azonban számos humán TM fehérjéről továbbra sem állnak rendelkezésre szerkezeti adatok, ezért újabb kísérleti módszerek fejlesztése szükséges, amelyek ezen hiányosságokat pótolhatják.

A Membránfehérje Bioinformatika Kutatócsoport célja a TM fehérjék szerkezetének feltérképezése bioinformatikai és kísérleti módszerekkel. Az elmúlt évek során sikeresen kidolgoztak egy olyan szerkezetbecslő eljárást, mellyel a korábban létezőknél pontosabb predikciókat képesek létrehozni ezeknek a fehérjéknek az alacsony felbontású szerkezetéről. Szintén a csoport által kidolgozott kísérleti eljárásnak köszönhetően, valós mérési eredményeket tud felhasználni az algoritmus.

Specifikus kémiai jelölő ágensek alkalmazásával kovalensen módosíthatunk bizonyos reaktív oldalláncú aminosavakat a vizsgálandó fehérjéken, mellyel nem csak szerkezeti adatokhoz juthatunk, de információt szerezhetünk a fehérje interakcióiról és funkciójáról is. Ezen kívül a jelölők általában tartalmaznak valamilyen egyéb funkciós csoportot, melyek felhasználhatóak a további tisztítási és detektálási folyamatokban.

A jelölés célpontjától függően (lizin primer-amin oldallánca, aszparaginsav és glutaminsav karboxil csoportja) új pozíciók válnak elérhetővé és izolálhatóvá a TM fehérjék extracelluláris régióiból, mellyel növelni lehet azok azonosítható extracelluláris szegmenseinek számát.

A kapott adatokat a CCTOP algoritmusban felhasználva pontosabb és megbízhatóbb topológia-bebecslés érhető el számos TM fehérjére, ami mind hozzájárul a sejtek felszínének átfogóbb tanulmányozásához. Így hosszú távon nem csak a sejtfelszíni fehérjék szerkezetét térképezhetjük fel, hanem a különböző sejttípusok vizsgálata esetén az azokra specifikus gyógyszerhatóanyagok is tervezhetőbbé válnak.

17:30 – 17:50

Fülöp Máté

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Lineáris motívumok kísérletes vizsgálata a Bmpr2–Tctex-1 rendszerben

A lineáris motívumok fehérjék rendezetlen régióiban találhatók, 3-10 aminosav hosszúságú, fehérjeinterakciós modulok. Kölcsönhatási partnereik specifikus doménfelszínek, melyekkel kis affinitású kölcsönhatásokat képesek kialakítani. Kompaktságuk és általuk kialakított, tranzienstérítési interakciók robusztus és finomhangolt szabályozást tesznek lehetővé, az eukarióta proteom nélkülözhetetlen elemeivé téve a lineáris motívumokat. Jelentőségük, és feltételezett nagy számuk ellenére, mindeddig kevés lineáris motívum került leírásra. Ennek hátterében a lineáris motívumok kutatásának módszertani nehézségei állnak, feltérképezésük és vizsgálatuk speciális protokollok kidolgozását igényli.

Munkám során a Bmpr2 receptor ötszáz aminosav hosszúságú rendezetlen régiójában kutatok egy dimer fehérje, a Tctex-1 kötőmotívuma után. Ugyan a Tctex-1-nek tucatnyi kölcsönhatási partnerét írták le, kötőmotívuma mindeddig nem ismert. A motívum megtalálása érdekében a Bmpr2 Tctex-szel kölcsönható régióját darabolom, majd a fragmenteket további interakciós vizsgálatnak vetem alá.

A Bmpr2 rendezetlen régióját fragmentek formájában, egyenként affinitás címkével ellátva *E. coli* sejtekben heterológ expresszióval állítom elő, majd kvalitatív és kvantitatív módszerekkel fehérjeinterakciós vizsgálatoknak vetem alá. Míg natív körülmények között a Bmpr2 vizsgált régiói a receptor részeként, membránhoz rögzítve helyezkednek el, addig kísérletes vizsgálatok megkövetelik koncentrált, tiszta fehérjepreparátum létrehozását. A vizsgálandó régiók jelentős mennyiségben tartalmaz hidrofób aminosavakat, így expressziójuk, és tisztításuk speciális megoldásokat igényel. A Bmpr2 receptor rendezetlen régiói és a Tctex-1 közötti kölcsönhatások vizsgálata során olyan protokollokat kellett kidolgoznom, melyek lehetővé teszik a rendezetlen hidrofób fehérjeregiónak vizsgálatát, ezáltal általános modellként szolgálhatnak más hidrofób, illetve rendezetlen fehérjék vizsgálatához.

17:50 – 18:10

Zsilák Borbála Anna

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Jutalmazó ingerekre mutatott egyedi különbségek vizsgálata kutyán a jel-követő/cél-követő viselkedéses paradigma alkalmazásával

Napjainkban hatalmas térhez jutott a pozitív megerősítésen alapuló, azaz valamilyen tárgyi jutalmat (pl. ételmet, labdát vagy játékot) alkalmazó jutalmazó kiképzési módszer kutyák körében, a büntetésen alapuló kiképzési módszerekkel szemben, ennek ellenére kevés a tudományos ismeretünk a pozitív módszerek hatásairól. Mivel a jel-követő/cél-követő fenotípus egy jól használható állati modellt ad annak vizsgálatára, hogy a kísérleti alany a jutalomhoz kapcsolt környezeti ingert milyen mértékben hajlamos vonzó tulajdonsággal felruházni, (Flagel és mtsai, 2007), ezért családi kutyákkal végzett kísérletünk eszközeként mi is a jel-követő/cél-követő viselkedéses paradigmát alkalmaztuk. A paradigmára vonatkozó vizsgálatok során számos fajjal ellentétben kutyákat még csak kezdetlegesen, kis elemszámmal vizsgáltak (Jenkins és mtsai, 1978), így célunk az volt, hogy létrehozzunk egy olyan kísérleti elrendezést a jelkövető/célkövető paradigma használatával, mely alkalmas annak vizsgálatára, hogy a kutyák kísérlet során mutatott viselkedésmintázatában való esetleges egyedi eltérések összefüggésbe hozhatók-e az egyedek jutalmazó ingerekre mutatott érzékenységeivel. Egy kérdőíves vizsgálat alapján (Gerencsér és mtsai, 2018) hívtunk be kutyákat oly módon, hogy kiegyenlítettten képviselve legyen a jutalomra mutatott válaszkészség-skálák minden tartománya (N=42). A vizsgálatokon a kutyák a gazdáikkal együtt vettek részt két különálló alkalommal, melyek egyenként 20-20 vizsgálati próbából álltak. Bár az általunk létrehozott három csoport vizsgálata során nem találtunk szignifikáns összefüggést a kérdőívvel mért, jutalomra (élelemre, labdára/játékra) mutatott válaszkészség és a tesztben mutatott viselkedésük között, azonban eredményeink megmutatják, hogy az általunk végzett két vizsgálati alkalom során a kutyák viselkedése konzisztensnek tekinthető, tehát alkalmas az általunk kidolgozott eljárás az egyedek közti különbségek kimutatására, használatával azonosítani tudtunk "cél-követő" és "jel-követő" egyedeket.

18:20 – 18:40

Füzesi Dóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Számítógépes anyagcseremodell a M. tuberculosis nukleotid anyagcseréjének feltérképezésére

Számítógépes modellekkel a bonyolult biokémiai rendszerek is kezelhetővé tehetők. Egy ilyen modell általában tartalmazza a folyamatokban részt vevő fehérjéket és metabolitokat, mikor pedig ezek ki vannak egészítve az enzimek és metabolitok abszolút sejtbeli koncentrációival és az enzimek kinetikai tulajdonságaival – vagyis, hogy milyen sebességgel, formában és szabályozás alatt képesek anyagokat átalakítani – akkor a modell képessé válik mennyiségi predikcióra, vagyis annak előjelzésére, hogy különböző külső és belső behatások, esetleges kezelések, milyen számszerűsíthető változásokat fognak okozni a rendszerben.

A csoportunk a DNS-t alkotó nukleotidok (dNTP-k, vagyis dATP, dCTP, dTTP, dGTP) anyagcseréjének vizsgálatára épít modellt. Ezek szigorúan szabályozott arányban és koncentrációban fordulnak elő minden sejtben, homeosztázis felborulása pedig súlyos következményekkel jár a szervezetre nézve: genomi instabilitás, mutációs gyakoriság növekedés és kóros sejtburjánzás forrása

lehet. Baktériumok esetében a változások a növekedéssel, gyógyszer rezisztenciával és fertőzőképessé válással függnek össze.

Csoportunk ennek a dNTP homeosztázisnak rendszerszintű vizsgálatához fejleszt valós kinetikai paramétereken alapuló in silico modellt a COPASI biokémiai szimulációs szoftver felhasználásával. Elsőként a Mycobacterium tuberculosis és az Escherichia coli modelljét alkottuk meg. Míg az E. coli enzimszerve az általános, az élőlények többségében konzervált sémát követi és régóta vizsgált, addig a M. tuberculosis enzimszerve egy minimál-rendszer, fontos, potenciálisan orvosi jelentőséggel is bíró különbségekkel.

A fejlesztett modell elemei a dNTP anyagcsere enzimeit, anyagcsere-termékeit, valamint az enzimek működésének és szabályozásának kinetikáját leíró elemi reakcióegyenletek. A logaritmikus növekedési fázisra jellemző kvázi-egyensúlyi dNTP és az abszolút enzimkoncentrációkat megmértük, az egyes enzimreakciók sebességi állandóit irodalmi adatok alapján számoltuk; ahol az enzimszabályozás nem volt ismert, ott azt szerkezeti homológia alapján becsültük.

A modellünk a dNTP homeosztázis érzékeny pontjaira mutat rá, valamint további tesztelhető hipotéziseket generál. A reakcióhálózat paramétereinek optimalizálását követően a cél egy olyan prediktív modell, amely segíti a terápiás célpontok azonosítását és hatékony kombinált terápiák kidolgozását a TBC kórokozójával szemben.

18:40 – 19:00

Papp Anikó

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Keringő miRNS-ek Vizsgálata Akut Leukémiákban

Az akut mieloid leukémia (AML) és az akut limfoid leukémia (ALL) 5 éves túlélése gyermekkorban 60 és 90% között van, betegcsoporttól függően. A terápia viszont gyakran súlyos mellékhatásokat okoz, bizonyos esetekben pedig rezisztenciát vált ki, vagy egyáltalán nem is reagálnak a betegek a kezelésre. A terápiára adott válasz összefüggésben lehet a nem kódoló, szabályozó RNS-ek, pl. miRNS-ek szintjének változásával.

Témám során a vérben keringő miRNS-ek szintjét vizsgálom gyermekkori AML és ALL esetében, olyan miRNS-eket keresve, amelyek szintje jól korrelál a kezelésre adott válasszal, és alkalmasak lehetnek a betegek állapotának követésére. Eddigi vizsgálataimban a miR-146a-5p relatív expressziós szintje alapján hasonlítottam össze ALL-es és AML-es betegek különböző kezelési napjait, ill. a két betegcsoportot egymással. A vizsgálatokat a Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézet, Klinikai Genomika Munkacsoportjának tagjaként végeztem.

A miRNS-ek szintjének méréséhez 23 ALL-es és 9 AML-es magyar beteg különböző kezelési napjain vett perifériás vérének plazmáját izoláltuk (a vér levételétől számított 2 órán belül). A kezelési napok ALL esetében a 0., 8., 15. és 33. nap, AML esetében pedig a 0., 15. és második blokk előtti nap. A következő lépésben a plazma egy részéből totál RNS izolálást végeztünk a miRNeasy Serum/Plasma Kit (Qiagen) segítségével, majd meghatároztuk a miRNS-ek relatív expressziós szintjét RT-qPCR-rel, a TaqMan Advanced miRNA Assay felhasználásával. Az expressziós szintek változását a különböző kezelési napok között az R program limma csomagjának segítségével, lineáris modellillesztéssel elemeztük.

BIOLÓGIA SZEKCIÓ

Az eddigiekben az ALL-es betegek 0. és 15., ill. 15. és 33. napja között tapasztaltunk nominálisan szignifikáns eltérést ($p_1=0.01$ ill. $p_2=0.03$). A miR-146a-5p relatív expressziós szintje a 15. napon magasabb volt, mint a 0. napon ($\log FC=1,63$; $CI(95\%): 0,43-2,83$), a 33. napra, azonban lecsökkent a 15. naphoz képest ($\log FC=-2,46$; $CI(95\%): -4,66-(-0,25)$).

Ez alapján arra következtethetünk, hogy a miR-146a-5p egy esetleges biomarker lehet, de feltételezésünket mindenképpen igazolnunk kell további kísérletekkel, hogy a változás biológiai hátterét magyarázni tudjuk, a miR-146a-5p helyes megítélése érdekében.

19:00 – 19:20

Szebik Huba

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A fiatalkori szociális zavarok hatása a felnőttkori agresszív magatartásra és a prefrontális kéreg hálózati működésére

A gyermekkori szociális elhanyagolás gyakran okoz szociális deficitekkel társuló pszichiátriai rendellenességeket, amelyek hátterében az ebben az életkorban jellemző idegi hálózati átrendeződések zavara állhat. Célunk a felnőttkori szociális zavarok hátterében álló idegrendszeri aktivációs mintázatok illetve a szerotonerg jelátvitel vizsgálata volt a prefrontális kéregben (PFC), amely alapvető szerepet játszik a szociális magatartások szabályozásában és gyermekkorban döntő fontosságú hálózati átrendeződésen megy keresztül.

Vizsgálatainkhoz a szociális elhanyagolás laboratóriumi állatmodelljét, a szociális izolációt használtuk, ennek során a vizsgált állatok egy részét az anyától való elválasztás után 6 hétig izoláltan tartottuk, míg a szociálisan nevelt állatok négyesével voltak egy ketrecben. A felnőttkori agresszív magatartást rezidens-betolakodó teszt segítségével vizsgáltuk, amely során a vizsgált állat ketrecébe helyeztünk egy kisebb méretű hím betolakodót. Az izoláltan nevelt állatok esetén nőtt a harapások száma, illetve a sérülékeny területeket (fej, nyak, has) célzó harapások aránya is. Mivel ebben a szociális kontextusban ezen területek támadása egereknél nem jellemző, ezért kijelenthető, hogy az izolált állatokra abnormálisan agresszív magatartás volt jellemző.

A szociális izoláció és az akut agresszív interakció hatásait a PFC-ben vizsgáltuk a szerotonin transzporter (SERT, az extracelluláris szerotonin szint fontos szabályozó molekulája) és a c-Fos (korai átíródású géntermék, a neuronális aktiváció elterjedt markere) immunhisztokémiai vizsgálatával.

A szociálisan tartott állatok esetén agresszív interakciót követően a SERT növekedett immunreaktivitása volt kimutatható a nyugalmi állapotban lévő kontrollokhoz képest, ugyanezen hatás az izoláltan nevelt állatok esetében nem volt megfigyelhető. A PFC neuronális aktivációja az agresszív interakció hatására megnövekedett, az izolációnak kitett állatokban pedig alrégió-specifikus hiperaktiváció volt megfigyelhető. A c-Fos immunreaktivitás alapján megvizsgálható volt az egyes prefrontális alrégiók funkcionális interakciója az c-Fos pozitív idegsejtek száma közötti korrelációs együttható megállapításával. Eredményeink alapján szociális izoláció és agresszív interakció hatására a PFC alrégióinak funkcionális interakciója nagymértékben felborult.

A szociális izoláció agresszív interakció során tehát a PFC zavart hálózati működését okozta, amelynek hátterében módosult szerotonerg neuromoduláció állhat.

A kísérletek az NKFIH K12539 pályázata (Mikics Éva részére) illetve a Nemzeti Agykutató Program 217-1.2.1-NKP-217-2 pályázata (Mikics Éva részére) támogatásával valósultak meg.

19:20 – 19:40

Nagy Anikó Zsuzsanna

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A Yorkie transzkripciók koaktivátor szerepe a krinofágia folyamatában

A sejtes önmérsztési folyamatok (autofágia) elengedhetetlenek a sejtek normál működéséhez, hiszen ezek során a sejt saját elöregedett, hibás és feleslegben lévő makromolekuláit illetve organellumait bontja le alkotóelemeire, hogy ezeket újabb felépítő folyamatokban hasznosítsa. Ilyen autofág folyamat a krinofágia is, melynek során szekréciós granulumok közvetlenül egyesülnek lizoszómákkal egy pányvázó komplex, SNARE fehérjék és RabGTP-ázok segítségével. Ennek a folyamatnak az előnye, hogy sokkal gyorsabb és energiatakarékosabb a többi autofágia típussal szemben, illetve membrán sem kerül általa lebontásra. Ezen felül jelentős orvosbiológiai relevanciával is bír, hiszen hibás működése révén kialakulhat kettes típusú diabetes, acut pancreatitis, Crohn-betegség illetve egyes tumorokban is leírták a folyamat fokozott működését. Könnyen belátható, hogy a krinofágia molekuláris mechanizmusának és genetikai szabályozásának feltárása esszenciális ezen betegségek jobb megértése és hatékonyabb kezelési lehetőségeinek kidolgozása szempontjából. A krinofágia folyamatát már 53 évvel ezelőtt Smith és Farquhar írták le patkányok agyalapi mirigy sejtjeiben, molekuláris mechanizmusának felderítése ennek ellenére csak napjainkban kezdődött el, melyben munkacsoportunknak kiemelkedő a szerepe.

Kutatásainkat *Drosophila melanogaster* lárvális és pupális nyálmirigyein végezzük, melyben a bábozódó állat felülethez rögzítésére alkalmas glue nevezetű váladék termelődik, így az állat biztosítja magának azt a nyugodt környezetet, mely szükséges a báb megfelelő fejlődéséhez. A feleslegben lévő glue tartalmú szekréciós granulumok a későbbiekben krinofágia által kerülnek lebontásra. Vizsgálatainkat transzgenikus fluoreszcens és géncsendesített ecetmuslicákon végezzük, melyek segítségével feltárható és nyomon követhető a krinofágia molekuláris mechanizmusa és genetikai szabályozása. Eddigi eredményeink azt mutatják, hogy a Hippo jelátvitel egyik komponensének, a Yorkie transzkripciók koaktivátornak a csendesítése zavart okoz a glue tartalmú szekréciós granulumok és a lizoszómák egyesülésében. További megfigyeléseink közé tartozik, hogy a Yorkie egyik kötőpartnere, a Homothorax is krinofágia defektust mutat. Mivel ezek a gének más gének transzkripcióját szabályozzák, felvetődik a kérdés, milyen targetgéneken keresztül járulnak hozzá az általunk eddig feltárt faktorok a krinofágia folyamatához. További kutatásaink célja így ennek a kérdésnek a megválaszolása.

19:40 – 20:00

Pejtsik Diána

Eötvös Loránd Tudományegyetem

A korai környezet szerotonerg jelátvitelre és ezen keresztül a viselkedési válaszkésztségre gyakorolt hatásai zebreadánió modellben

Egy egyén mentális egészségi állapotát nagyban meghatározza, hogy milyen módon képes megküzdeni az őt érő kihívásokkal. Ez a képessége zavart szenvedhet, ha nem megfelelő az őt körülvevő környezet gyermekkorban, az ellenállóképesség és az ezt szabályozó idegrendszeri folyamatok

kialakulásakor. A nem megfelelő megküzdés növelheti az egyed fogékonyságát pszichiátriai zavarok kialakulására. Irodalmi adatok alapján ebben kiemelt szerepet játszik a szerotonerg rendszer, ennek pontos mechanizmusa azonban nem ismert. E rendszer működését mélyebben megérthetjük kevésbé komplex idegrendszerrel rendelkező modellfajok segítségével, ahol a neuromodulátoros hatások, így a szerotonerg rendszer is, domináns szerepet játszanak a viselkedés szabályozásában. A korai környezet zavarainak szerotonerg jelátvitelre és a kihívásokkal szembeni válaszkészségre gyakorolt hatását ezért zebradánió modellben vizsgáltuk. Modellünkben karakterizáltunk egy fejlődési periódust, melyet a környezeti hatásokra való kiemelkedő érzékenység jelöl ki. Ebben az időszakban az állatokat 2 hétre elválasztottuk fajtársaiktól, ezzel megvonva tőlük egy, a tipikus felnőtt magatartási fenotípus kialakításához kulcsfontosságú ingert. Az izolált állatok a viselkedési válaszkészségüket mérő tesztben egy gyorsuló mozgás-ingerre nyugalmi állapotban megnőtt, újdonságstressz hatására pedig késve kialakuló, a kontrolltól ellentétes irányú választ mutattak. Teljes agyi szerotoninszintjük vizsgálata alapján az izolált állatoknál megfigyelt magatartási változások együttállnak egy nyugalmi állapotban a kontrollnál kisebb, stressz-okozta állapotban pedig nagyobb koncentrációjú, ellentétes irányú és gyorsabb lefutású szerotoninválasszal. Immunhisztokémiai vizsgálataink alapján a megváltozott szerotoninválasz megjelenik az elkerülési magatartást szabályozó amigdala-homológ agyrégióban. Az izoláció környezeti válaszkészségre és szerotoninszintre gyakorolt hatásai kivédhetők a szerotonerg jelátvitel buspironkezeléssel történő farmakológiai tompításával. További kísérletek alapján az izoláció fent leírt hatása specifikus a vizuális újdonságstresszre, ugyanis nem-vizuális újdonságstresszre ellentétes hatást figyeltünk meg. Eredményeink alapján az érzékeny periódus kritikus az egészséges felnőtt megküzdési magatartás kialakításában, ugyanis ekkor egy adekvát környezeti inger hiánya alacsonyabb környezeti kihívásokkal szembeni megküzdéshez vezet, mely háttérében egy ősi, szerotonerg jelátvitel-mediálta rendszer zavara áll.

20:00 – 20:20

Jordán Lilla

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Bolyai Kollégium

A környezeti hőmérséklet és a szaporodási befektetés kapcsolata gyíkoknál

Az ektoterm élőlények, így a gyíkok esetében is, a környezeti hőmérséklet határozza meg a testhőmérsékletet, ezen keresztül képesek tehát a megfelelő testhőmérséklet elérésére és élettani folyamataik, aktivitásuk optimalizálására. A termális környezet gyors változása - például a klímaváltozás hatására - azonban kihívást jelenthet számukra. Ha ugyanis nem képesek a változó környezethez alkalmazkodni, az az élettani folyamataik szuboptimális működéséhez vezethet és hosszú távon igen káros következményekkel, például túlélésük vagy szaporodóképességük csökkenésével járhat. A jelenleg folytatott tanulmányok többsége a klímaváltozás túlélésre gyakorolt hatására fókuszál, és nem veszi figyelembe a reprodukív teljesítmény klímaváltozás okozta potenciális megváltozását vagy az ivarok közötti differenciális túlélést, amik szintén elsődleges meghatározói egy populáció fennmaradásának. Kutatásunk során hazai nyakörvösgyík-fajokon, a homoki gyíkon (*Podarcis taurica*) és a zöld gyíkon (*Lacerta viridis*) vizsgáljuk a szaporodási állapot és a hőmérséklet kapcsolatát: hogy befolyásolja-e a nőstények szaporodási állapota (megtermékenyítés előtti / vemhes / tojásrakás utáni) a hőmérsékleti preferenciájukat, toleranciájukat, illetve hőmérsékletfüggő fiziológiás teljesítményüket. Eredményeink azt mutatják, hogy a szaporodási stádium erőteljes hatással van mind a nőstények hőmérsékleti preferenciájára, mind pedig a hőmérsékleti toleranciátartományukra. A vemhes nőstények alacsonyabb hőmérsékleteket preferálnak és hőmérsékleti tolerancia-tartományuk is leszűkül a megtermékenyítetlen vagy a tojásaikat már lerakott nőstényekhez képest, ami mögött a tojások vagy a nőstények megemelkedett hőérzékenysége állhat. A tojások lerakása után a nőstények teljesítménye

BIOLÓGIA SZEKCIÓ

jelentős mértékben megnő – a vemhes nőstények tehát hátrányban szenvedhetnek a szűz, vagy már tojásaikat lerakott nőstényekkel szemben. Mindezek alapján a hőmérséklet emelkedése nem csupán az egyedek túlélésére, de szaporodásukra is negatívan hathat.

IRODALOM ÉS INTERPRETÁCIÓ SZEKCIÓ
SZEKCIÓVEZETŐ: GAGYI MIKLÓS
(„A” SZEKCIÓ, SZOMBAT 16:55 – 20:05)

16:55 – 17:25

Kerti Anna Emese

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A fikció lebontása. Kovács András Ferenc „Calvus-verseinek” elidegenítő gesztusairól

Kovács András Ferenc költészetének egyik meghatározó sajátossága, hogy – a magyar és világirodalmi hagyományokhoz visszanyúlva – számtalan fiktív lírai életművet hoz létre, élővé téve ezzel a kánont, megmozgatva az irodalomtörténeti hagyományt. Ennek a költői játéknak egyik illusztris, azonban a kritikai által eddig talán legkevésbé tárgyalt példája a már több, mint száz verssel reprezentált „Calvus-költészet”. C. Licinius Calvus a Kr. e. I. század jelentős szónoka és költője, a neóterikusok körének tagja, Catullus barátja volt, művei közül azonban csak 21 töredék maradt ránk.

Kovács András Ferenc az ő maszkja mögé bújva adja közre ennek a hiányzó életműnek a fiktív fordítását. Eddigi kutatásaimban ennek az ún. „KAF–Calvus-oeuvre”-nek az elsősorban Catullus, Ovidius és Horatius életművével kialakított, igen kiterjedt és termékeny intertextuális hálózatával foglalkoztam, illetve azzal, hogy hogyan építik fel ezek a költemények a saját fiktív univerzumukat és teremtik meg az ókori életmű fordításának illúzióját (egyben pozicionálva is magukat az irodalomtörténeti kánonban) többek között a szövegek már eleve adott dialógusába való beleszólással, a kor fontos személyeinek szerepeltetésével, műfaji, szókins- és stílusimitációval, és számtalan további poétikai és retorikai eszközzel.

Előadásomban azonban most arra koncentrálok, hogy melyek azok a szöveghelyek, ahol az értelmezés, amely a fiktív világ szabályainak elfogadásával, abba belehelyezkedve igyekszik tájékozódni, megbukik. A költemények szoros olvasása során ugyanis világossá vált, hogy ezek a szövegek bizonyos elidegenítő gesztusok használatával nemcsak felépítik, hanem egyben le is bontják a saját maguk által felépített fikciót, kihasználva ezzel a mű és az olvasó „elvárási horizontja” között létrejövő esztétikai distancia hatását. Arra hozok tehát néhány példát, hogy hogyan illeszkedik bele a „hitelesítés” és elbizonytalanítás retorikájába, illetve, hogy mennyiben befolyásolhatja az értelmezést egy, a versekhez csatlakozó paratextus, egy jelzőként használt állatnév, egy sorok közé rejtett József Attila-idézet, vagy akár csak egy megengedő kötőszó. Végezetül pedig kitérek arra is, hogy milyen jelentéstöbblettel gazdagíthatja a KAF–Calvus-életmű egészéről alkotott képet a fiktív hatástörténeti viszonyrendszerből való kilépés és a szövegszerűségekre való figyelemfelhívás gesztusának értelmezése.

17:25 – 17:55

Mosza Diána

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Árvaságregények az énnarráció felől

Jelenlegi kutatásomban 1945 utáni árvaságregényeket elemzek test- és emlékezetpoétikai szempontok mentén. A vizsgálat alapja az a kettős hipotézis, hogy a narratív kontextus, amelyen belül az árva énelbeszélők hangja megkonstruálódik, az eltér az azonos korban, hasonló történeteket lefestő felnőtt elbeszélőkéitől, továbbá, hogy a gyermekhangok közül is kiválnak az árva gyermeknarrátorok

szólamai. A következő műveket elemzem: Georges Perec *W* vagy a gyerekkor emlékezete (1975), Nádas Péter *Egy családregegy vége* (1977), Agota Kristof *A nagy füzet* (1986) és Dragomán György *Máglya* (2014).

Bár mind a négy vizsgált szöveg a gyermekek néhány évének történetét beszéli el, középpontban az árvaság és az őket befogadó korszak tapasztalatával, mégis négy nagyon eltérő történetbonyolítással találkozunk. Balassa Péter jegyzi meg a prózaforulat utáni regényekről, hogy tulajdonképpeni főtémájuk az elbeszélés módja lett. Ennek fényében érdemes közelebbről megfigyelnünk a tárgyalt négy árvaságregegy elbeszélői pozícióját és stratégiáit. Két fő vizsgálati szempontom a megírt tudattól vett távolság mértéke és a keletkező szöveg homogenitásának foka. Vizsgálom továbbá a vendégszólamokat és idézett szövegrészeket és kiemelten foglalkozom a metanarratív passzusokkal. Egyes esetekben a láttató ekphrasziszoknak köszönhetően a képesség, a vizuális valóság is beleszól a történetbonyolításba.

Kutatásom fókuszában áll továbbá az a kérdés, hogy vajon helyes és elegendő-e a genette-i narratológiai hagyomány mentén pusztán hangként ("voix") konceptualizálni az elbeszélőket. Különösen aktuális ez a kérdés az intra- és autodiegetikus narrátoroknál, hiszen a testi létezésük, kinetikus tevékenységeik tárják fel az olvasóknak a regényteret. Berthelot érvei nyomán a négy árvanarrátort nem csupán papírkaraktereknek és hangoknak tekintem, hanem megtestesült ("incorporé"), hús-vér karaktereknek, akiknél a különféle testi-lelki traumáik és fejlődéslélektani nehézségek meggátolják a koherens testkép, egyúttal a koherens énkép kialakulását, ami elbeszélői jellegzetességeikre is visszahat.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-2-es kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült

17:55 – 18:25

Santavec Anita

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Látványvilág Krúdy Gyula *A Napraforgó* című regényében

Krúdy Gyula *Napraforgó* című regényében komplex módon jelenik meg a képesség, a szöveg reflexív a látványvilág bemutatására. A kutatásomban a regény vizualitás irányából történő olvasatára törekszem. A regényben gyakran olvashatunk festményekről, képekről, fotográfiákról, ábrákról, többféle vizuális médium is megjelenik benne. A szöveg metaleptikus jellege számos részletben kiemelődik, mert szereplők gyakran olvasnak, illetve reflektálnak is irodalmi megalkotottságukra. A narratív határátlépés egyes festményleíró részeknél is megjelenik, például abban a fejezetben, amikor egy megelevenedő portréről olvashatunk. A festmény megelevenedő alakja képes beilleszkedni a regényvilág szintjébe. A szereplők nemcsak szövegeket, hanem egymás arcát, mozdulatait, testét és a tájat is olvassák. A kutatásomban ezeknek az ekphrastikus részeknek az elemzésére teszek kísérletet. Nemcsak a beillesztett vizuális médiumok leírásakor, hanem a szereplők bemutatásakor is megjelenik a deskriptív mozzanatokban a képesség, a karakterek gyakran jelennek meg festményként, fotográfiaként bemutatva, illetve az írás képi jellege is kiemelődik a szövegben. A regényben repetitív jelenet, hogy a narrátor a szereplők szemlélő tevékenységét ábrázolja. A szereplők tekintetének kiemelt jelentősége van, a pillantás és a tekintet olvasása komplex értelemzési lehetőségeket biztosít a szövegnek. A narrátor leírást ad a szereplők tekintetéről, illetve annak mozgásáról. A narrációban folyamatos fókuszáló tendencia figyelhető meg. Az elbeszélő először leírja a szereplőt, majd az arcra és később annak egy

részletére, a szemre fókuszál. A narrátor a fokalizáció révén a szereplő szemszögét képes bemutatni. A kutatásom a térnarratológiát is érinti, mert a tekintet mozgása a pásztázott tér bemutatását is maga után vonja. A regényről nem született eddig a vizualitás felől közelítő elemzés. Egyes tanulmányokban már megjelenik a regény képi világát vizsgáló rész, azonban ezek a megfigyelések inkább villanásszerűek. A kutatásom hiánypótló ebben a tekintetben

18:25 – 18:55

Pintér Kitti

Eötvös Loránd Tudományegyetem

„Fige columbatim basia” – Németi Pál erotikus verseiről

Németi Pál (1758-1783) a neves debreceni származású költők körébe sorolandó. Költeményei nagy részét a Református Kollégiumi diákévei alatt írta – tehetségével és habitusával egyaránt kiválólt kortársai közül.

A későbbi szakirodalom több ízben hasonlította Csokonaihoz („Ez a huszonnégy éves ifjú a magyar-deák költészetnek egyik legkiválóbb művelője. Egy latinra fordított Csokonai, a kire szorosabban simul még a tóga, a kinek latinul szól az ajka; – de csak olyan pajzán, jókedvű diák, mint 13 esztendővel fiatalabb társa s csak olyan boldogtalan, mint a Lilla költője.”¹), ugyanakkor mindössze egyetlen monográfia született róla. Az ifjabb Péczely József által 1830-ban kiadott és szerkesztett Carminát önmagában nem vizsgálja a szakirodalom, Németi munkásságáról túlsúlyban életrajzi szövegek születtek, és főképp Péczely kapcsán, ígéretes felfedezétként emlegetik.

A szövegegyüttes több szempontból is fontos: a természet sajátos módon hálózza be a verseket, érdekesek filológiai tényezők kerülnek elő az olvasás során, felsejlenek vizsgálatra érdemes alkalmi költemények is ajánlással, amelyek konkrét biográfiai adatokat villantanak fel, ugyanakkor egy, a Református Kollégiumban kevésbé értékelt téma is felbukkan a kötetben: bőven tartalmaz ugyanis erotikus verseket. A szövegek burkoltan (Postridie cum mane forte pluisset), többször ugyanakkor egészen nyíltan tartalmazznak pajzán mozzanatokot (Eroticon, Ad Morpheum), a szerelemhez való hozzáállás mégis következetlen. A versek egyszer szítják Venus tüzét, később Jézus kegyelmét kérik a vágányodás miatt, majd a házasság kötelékét éltetik.

Kutatásomban azt vizsgáltam meg, hogyan helyezhetők ezek a versek viszonyrendszerbe: miképpen illeszkednek a követett klasszikus és neolatin hagyományhoz, szűkebben a Református Kollégium közösségéhez, és hogyan szerveződnek a kötet filozófiai-teológiai, poétikai világába.

1 BALKÁNYI Kálmán, Ifj. Péczely József (Második és bef. közl.), ItK, 1903/4, 436.

18:55 – 19:25

Tarnai Csillag

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

A hallgató elbeszélő - Szeredy Dani jelentősége Ottlik Géza Iskola a határon című regényében

Az Ottlik-recepcióban központi szerephez jut az Iskola a határon elbeszéléstechnikáját alapvetően meghatározó metadiegetikus narráció, és ezzel párhuzamosan a belső szabadság kivívásának folyamatára fókuszáló értelmezések. Azonban a regényt elemző munkák elsősorban Medve Gábor és

Both Benedek kapcsán tárgyalják ezeket a kérdésfelvetéseket, míg a belső szabadságért törekvő harmadik (fő)szereplővel érintőlegesen foglalkoztak csupán. Hipotézisem szerint Szeredy Dani az explicit elbeszélővel, Bébével és Medvével szemben hallgató elbeszélő, ám ugyanúgy tevékenyen részt vesz a narrációban, illetve szerepvállalása több ponton szervesen kapcsolódik Ottlik Géza regényhez kapcsolódó elméleteihez. Előadásomban a szövegkorpuszból korábban kevésbé kiemelt szöveghelyeket idézve, valamint az előadás címében általam meghatározott „hallgató elbeszélő”-fogalomhoz szorosan kapcsolódó szempontok mentén vonom be Szeredy Danit az Iskola a határonról szóló diskurzusba.

Szeredy Dani szerepe meghatározó, amennyiben a regény egésze értelmezhető Bébének feltett kérdésére adott válaszként, így a mű (ön)reflexióra alkalmas jellege nyilvánvaló. Szövegszinten is megalapozható Szeredy Dani folyamatos jelenléte az elbeszélésben: gondolatai Bébé narrációjában szabad függő beszédben jelennek meg, de a szöveg mélyebb szintjén is kimutatható hatása barátja elbeszélőtechnikájára. Bébé Szeredy azon módszerére alapozva kezdi meg elbeszélését, amelyet a katonaiskolában alkalmazott, amikor a nehézségek pusztá elmesélésével rendet teremtett a rendetlen világban. Bébé ezen kívül kiemeli, hogy létezése Szeredy-re van alapozva, hiszen tőle tanulja a „légzéstechnikát”, azaz a belső szabadság kivívásának feltételét.

Szeredy karaktere emellett önmagában is hangsúlyos. Hallgatásával közvetíti az ottlik „közléscsmény”-t, valamint szintén az elbeszélhetőség ottlik problémájához kapcsolódik, hogy a belső szabadsághoz vezető útja során művészi szerepvállalását a zenében találja meg. A zene többször is úgy jelenik meg Ottliknál mint az egyetlen médium, amely képes a nyelven túli jelentések átadására, ez pedig az ottlik próza alapvető céljai közé tartozik. Az ugyanígy hitvallásba foglalt csillagos ég, egy transzcendens szféra észrevétlen beáramlása a szövegbe, mint a művek másik alapvető fontosságú tényezője is gyakran jelenik meg Szeredy Danihoz kapcsolódva. A „hallgató elbeszélő” folyamatos jelenléte a regényben így a csendben sűrűsödő tartalmakra irányítja a figyelmet.

ÚJ-ÉS JELENKOR 1945 UTÁN SZEKCIÓ („B” SZEKCIÓ, SZOMBAT 18:10 – 19:40)

18:10 – 18:40

Kiss Zsombor

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Agitáció és propaganda az 1949-es választások idején Budapesten

A magyar szocializmus pártállami időszakának országgyűlési választásaival első ránézésre nem érdemes sokat foglalkozni, hiszen a választások a rendszer önigazoló politikai demonstrációjává süllyedtek, és az országgyűlés összetételét a pártértekezleteken állították össze. Mégis érdemesnek tartottam közelebbről megvizsgálni az 1949-es, első egylistás szavazást mivel ez adott mintát a későbbi választások lebonyolításához. Előadásomban a budapesti kampányon keresztül szeretném bemutatni az országos kampány főbb csomópontjait, módszereit és üzeneteit, kiemelve a vidéki és fővárosi kampány különbségeit is.

Az 1949-es választásokat az agitáció és propaganda szempontjából közelítettem meg, mert kíváncsi voltam arra, hogy a második világháború utáni 1945-ös és 1947-es választásokon kudarcot valló, de 1949-re szovjet támogatással teljhatalmat szerzett Magyar Dolgozók Pártja milyen módszerrel és kulcsszavakkal próbált legitimációt szerezni a magyar társadalom előtt.

Szerencsére a kommunista párt elképzelései a választási kampány szervezéséről jól dokumentáltak, mert mindegy egyes szervezettől, és minisztériumtól választási munkatervet kértek. Bőséges forrásanyagot szolgáltatott az MNL OL által digitalizált MDP központi szerveinek iratai, valamint a Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár és a Budapest Főváros Levéltára vonatkozó fondjai. Továbbá a korabeli sajtó és a többi tömegkommunikációs eszköz forrásai, mint az agitáció és propaganda fő hordozói elengedhetetlenek voltak a vizsgálat szempontjából.

A kutatás során, egy extrém méretű kampány rajzolódott ki, három fő motívummal: a 3 éves terv során elért eredmények, az ötéves terv bámulatos változást vizionáló ígéretei, valamint a békepropaganda. Az agitációs módszerek közül a hangsúly egyértelműen az egyéni agitáción volt, melyet nem kevesebb mint 250.000 kiképzett népművelő által próbáltak folyamatosan biztosítani. Természetesen tartottak nagygyűléseket, a plakátok és falragaszok ellepték az utcákat, de nem akkora mértékben, mint az előző kampányok során, hanem a cél minél több kisgyűlés és a választók személyes felkeresése volt.

Az MDP vezetősége kiváló érzékkel tapintott rá a társadalom elvárásaira a kulcsszavak megválasztásakor. A 3 éves terv eredményei kézzel foghatók voltak, az 5 éves tervben sokan hinni akartak, és a II. világháború pusztításainak friss emlékére alapozva, kifizetődő volt az emberek békevágyából politikai tőkét kovácsolni. Az egyéni agitáció által a párt emberei akár kerületekre bontva is az adott személy társadalmi helyzetéhez tudták szabni és aktualizálni a fő motívumokat, de ami még fontosabb, azzal, hogy mindenkit legalább egyszer felkerestek személyesen a lakásán, azt éreztették, hogy a hatalom tud róluk, és mindenkit számon tartanak. Ezzel a módszerrel nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy az emberek elmenjenek szavazni, még akkor is, ha a szavazócédulán választási lehetőség nem volt.

Előadásom alapja az ELTE történelem szakján írt alapszakos szakdolgozatom, melynek címe „Agitáció és propaganda az 1949-es választások idején Magyarországon”. Témavezetőm Szerencsés Károly dr. habilitált egyetemi docens volt.

18:40 – 19:10

Somogyi Dániel

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Keletnémet lektorátusok a Magyar Népköztársaság felsőoktatási intézményein (1958-1973)

A Magyar Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság között – hivatalosan az 1950. június 24-én kötött egyezmények óta – fennálló kulturális kapcsolatok keretében kezdettől fogva cseréltek tapasztalatot az érintett szakemberek köz- illetve felsőoktatással összefüggő kérdésekben. Az ötvenes évek második, illetve a hatvanas évek első felében a korábbiakhoz képest jelentősen megnőtt a németet – mint az orosz után következő második idegen nyelvet – tanulók száma: egy 1965-ből származó jelentés tanúsága szerint a magyar közoktatásban az adott tanévben több mint 100.000 diák vett részt németoktatásban. A jelenség nyomán természetesen a germanisztikát hallgatók száma is gyarapodni kezdett a hazai tudományegyetemeken, ahol az ötvenes évek vége óta lektorok is segítették a képzést. Ezen tendenciák, valamint az 1956-forradalom hatásainak elemzése is részét képezi a dolgozatnak.

Munkám fő kérdése a lektorok működésével kapcsolatos: azt vizsgálom, hogy mi állhatott a szakmai célokat kiegészítő politikai megfontolások háttérében, és az NDK milyen eszközökkel igyekezett ezeket érvényesíteni. Feladatuk ugyanis nem merült ki szakismeretük és autentikus nyelvhasználatuk átadásában: az őket küldő keletnémet állami szervek által támasztott politikai célkitűzések elősegítése szintén nélkülözhetetlen részét képezte működésüknek, és ez alatt nem csak az NDK és a keletnémet állam szellemi életének pozitív ábrázolása, reprezentálása értendő. Ők munkálkodtak a hatvanas évek közepén észlelhető új „veszélyforrás”, a Német Szövetségi Köztársaságból érkező sajtótermékek, könyvek, vagy akár ösztöndíjlehetőségek keltette „fenyegetés”, „ellenpropaganda” elhárításán. Fenyegetés, hiszen Kelet-Németország óhajtotta magának azt a jogot és pozíciót, hogy a magyar diákokra – az általános iskolásoktól az egyetemistákig – az oktatás fent részletezett csatornáin át befolyást gyakoroljon: az NSZK színpadra lépése természetesen nemkívánatos volt, még ha ez a feldolgozott időszakban nem is volt annyira jelentős, mint a későbbiekben lett.

Az ennek alapjául szolgáló kutatásom forrásbázisát túlnyomórészt a Magyar Nemzeti Levéltárban, a berlini Bundesarchivban és a Német Külügyi Hivatal levéltárában (Politisches Archiv – Auswärtiges Amt) talált iratok, valamint mindkét német állam külpolitikáját bemutató forráskiadványok dokumentumai képezik.

19:10 – 19:40

Cséby Flóra Hanna

Eötvös Loránd Tudományegyetem , Eötvös József Collegium

Tudomány és művészet Pier Luigi Nervi építészetében

„Építeni művészet, még olyan technikai aspektusban is, mint a szerkezeti stabilitás.” /„Il costruire è arte anche in quei suoi aspetti più tecnici che si riferiscono alla stabilità strutturale”/ írja Nervi a Scienza o arte del costruire? című 1945-ben megjelent könyvében. Előadásomban szakdolgozatom témájával, Pier Luigi Nervi (1891-1979) építészetével, vasbeton épületeivel foglalkozom. A mérnöképítésznek fontos szerepe van a huszadik századi térlefedési szerkezetek megreformálásában az előre gyártott elemek alkalmazásának köszönhetően. Nervi épületei nem csak a

ÚJ-ÉS JELENKOR 1945 UTÁN SZEKCIÓ

szó tudományos értelmében vizsgálándóak, hanem művészettörténeti szempontból is jelentős értéket képviselnek. Az építész kortársa, Bruno Zevi fogalmazta meg az építészet vizsgálatának különböző értelmezéseit, amik közül kiemelném a politikai és a térbeli értelmezést. A kutatás során vizsgált csarnokok és sportlétesítmények jelentős mértékben összefüggésben állnak a fasiszta rezsim, a háború utáni olasz kereszténydemokratizmus valamint a Pápai Állam irányelveivel. A térbeli értelmezést illetően pedig az adott épületek világosan fejezik ki az építészet Zevi által vélt lényegét, a szociális tartalmat.

A kutatás kiterjed Pier Luigi Nerviére a magyar mérnöki gondolkodásra gyakorolt hatására is, amivel kapcsolatban Gnádig Miklós kazincbarcikai sóráktára említhető elsősorban. Hazánkban Nervi munkásságával mérnöki szempontból foglalkoznak a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Szilárdságtani és Tartószerkezeti tanszékén. Fontosnak tartom azonban az életmű művészettörténeti kontextusba helyezett vizsgálatát, többek között azért is, mert a téma magyar nyelven még feldolgozatlan.

Előadásomban a firenzei Stadio Comunale-ról, az 1960-as római olimpiára épült Palazzo ill. Palazzetto dello Sport-ról valamint a vatikáni VI. Pál audiencia csarnokról lesz szó, az egyes épületek egy-egy jellegzetes, egyedi, a szerkezeti szabadságból adódóan művészeti értékkel bíró elemeire fókuszálva.